

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS

COVID-19 POVEIKIS STUDENTŲ AKADEMINIAM IR SOCIALINIAM GYVENIMUI

Elektroninis konferencijos pranešimų rinkinys

Projekto partneriai:

VILNIAUS | UNIVERSITY OF
KOLEGIJA | APPLIED SCIENCES

ISBN kodas 978-609-488-025-4 (internete)

© Mykolas Romeris universitetas, 2021

VILNIUS, 2021

Elektroninis konferencijos pranešimų rinkinys

Leidinyi išleistas įgyvendinant projektą „Covid-19 poveikis studentų akademiniam ir socialiniam gyvenimui“ finansuotą valstybės biudžeto lėšomis pagal Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos kvietimą Pilietinėms, mokslinėms, verslumo, kūrybinėms ir sportinėms studentų iniciatyvoms remti.

Projekto vykdytojas: Mykolo Romerio Universitetas

Projekto partneriai: Utenos kolegija, Vilniaus kolegija

Leidinių sudarė:

VšĮ „Inovatyvūs mokymai ir praktika“

Leidinių recenzavo:

„Inovatyvūs mokymai ir praktika“ VšĮ recenzentų grupė

© Mykolo Romerio universitetas, 2021

Visos teisės saugomos. Jokia šios priemonės dalis, kuri yra saugoma autoriinių teisių, negali būti atkuriamą arba panaudojama kokia nors forma ar būdu, taip pat ir elektroniniu, mechaniniu, fotokopijavimo, įrašymo ar informacijos išsaugojimo ir naudojimo paieškos sistemose.

ISBN kodas 978-609-488-025-4 (internete)

TURINYS

COVID-19 poveikio studentų akademiniam ir socialiniam gyvenimui projekto veiklų ir tyrimo rezultatų apibendrinimas Eglė Steponėnienė, Greta Narbuntaitė <i>Mykolo Romerio universitetas</i>	3
COVID-19 ligos (Koronaviruso infekcijos) situacija ir svarbiausi valdymo aspektai Loreta Ašoklienė <i>Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Utenos kolegija</i>	7
COVID-19 pandemija – ūmi visuomenės sveikatos krizė Danguolė Šakalytė <i>MRU ŽVS fakulteto ESDI, Utenos kolegija</i>	12
Vilniaus kolegijos sveikatos priežiūros fakulteto studentų fizinis aktyvumas COVID-19 pandemijos metu Rasa Narušienė, Zyta Kuzborska <i>Vilniaus kolegija Sveikatos priežiūros fakultetas Slaugos katedra</i>	13
Savarankiškos pedagoginės praktikos ypatumai COVID-19 pandemijos karantino metu Elida Aršavskienė, Rima Bačiulytė <i>Vilniaus kolegija</i>	18
Studijų ir darbo vietų skaitmeninė transformacija: COVID-19 pandemijos atvejis aukštojoje mokykloje Renata Kondratavičienė <i>Vilniaus kolegijos Pedagogikos fakultetas</i>	22
Slaugytojų žinių apie COVID-19 prevencines priemones vertinimas Ieva Krikštulytė <i>Utenos kolegija</i>	31
Slaugytojų nuomonė apie pacientų, kuriems taikoma ekmo sistema, gyvybinių veiklų pokyčius Anastasija Stankevič <i>Utenos kolegija</i>	35
Studentų įsitraukimo veiksniai į nuotolines studijas COVID-19 pandemijos metu Dr. Miglė Eleonora Černikovaitė <i>Vilniaus Kolegija, Verslo vadybos fakultetas, Reklamos ir komunikacijos katedra</i>	39
Pokyčiai akademiniam gyvenime ir praktikos metu Greta Narbuntaitė <i>Mykolo Romerio Universitetas</i>	43
Studentų socialinio gyvenimo ir erasmus mobilumo pokyčiai COVID-19 pandemijos metu Ieva Šakinytė, Greta Čėsnaitytė, Paulius Šakalis <i>Utenos kolegija</i>	47
Studentų burnos sveikatos raštingumo įtaka asmeninei burnos higienai Živilė Grigaliūnaitė, Asta Šulskienė <i>Utenos kolegija</i>	52

COVID-19 POVEIKIO STUDENTŲ AKADEMINIAM IR SOCIALINIAM GYVENIMUI PROJEKTO VEIKLŲ IR TYRIMO REZULTATŲ APIBENDRINIMAS

Eglė Steponėnienė

Mykolo Romerio universitetas (Lietuva)

Greta Narbuntaitė

Mykolo Romerio universitetas (Lietuva)

Anotacija

Koronaviruso (Covid-19) pandemijos protrūkis pasauliniu mastu neabejotinai paveikė visos žmonijos kasdieninį gyvenimą. Dėl visuotinio karantino, kuris buvo įvestas daugumoje pasaulio šalių iš esmės keitėsi tiek profesinis t.y., darbo, tiek akademinis studijų pobūdis, o tai ženkliai paveikė visuomenės socialinį ir asmeninį gyvenimą. Be abejonės, kilo visa eilė iššūkių susijusių su nuotolinėmis studijomis, mokymu ir mokymusi koronaviruso (Covid-19) pandemijos laikotarpiu.

Keitėsi studijų kokybė, socialinė aplinka, mokymosi ir gyvenimo sąlygos (bendrabučiai), praktikų organizavimas, iš esmės kito studentų mobilumo sąlygos, techninės galimybės, akademinis sąžiningumas ir kt.). Tai yra itin aktuali tema, kuri skirtingai paveikė skirtingų studijų kryptių studentų socialinį ir akademinį gyvenimą.

Siekdamas suprasti ir iširti šios problemos poveikį, Mykolo Romerio universitetas (toliau MRU), pasitelkdamas ESDI trečio kurso doktorantus, 2021 metais inicijavo projektą „Covid-19 poveikis studentų akademiniam ir socialiniam gyvenimui“. Projektas finansuotas valstybės biudžeto lėšomis pagal Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos kvietimą „Pilietinėms, mokslinėms, verslumo, kūrybinėms ir sportinėms studentų iniciatyvoms remti“. Projekto partneriais tapo Vilniaus kolegija (toliau VIKO) ir Utenos kolegija (toliau UK).

Projekto tikslas - projektu siekta iširti, kokie nuotolinių studijų ir mokymosi iššūkiai kilo ir toliau kyla koronaviruso (Covid-19) pandemijos laikotarpiu (studijų kokybė studentų akimis, pakitusi socialinė aplinka, mokymosi ir gyvenimo sąlygos (bendrabučiai), praktikų organizavimas, studentų mobilumo sąlygos, techninės galimybės, akademinis sąžiningumas ir kt.). Tai itin aktuali problematika, kuri skirtingai paveikė skirtingų studijų kryptių studentų socialinį ir akademinį gyvenimą.

Pandemijos laikotarpiu buvo atliktas ne vienas tyrimas, kaip organizuojamas aukštasis mokslas pandemijos sąlygomis, tačiau vis dar stokojama analizės kaip jaučiasi įvairių studijų kryptių studentai mokydamiesi nuotoliniu būdu, mažai dėmesio skirta studentų akademinį pasiekimų ir praktikų atlikimo kokybei.

Projekto uždaviniai (veiklos): metodologinio seminaro organizavimas, tyrimo organizavimas, konferencijos organizavimas, konferencijos pranešimų pagrindu straipsnių rengimas ir leidyba, projekto viešinimas.

Projekto rezultatai: projekto tikslas pasiektas įgyvendinus visus užsibrėžtus uždavinius. Reikia pabrėžti, kad dėl studentų aktyvumo viršyti planuoti dalyvių skaičiai, konferencijos metu pranešimus skaitė 20 pranešėjų vietoj 10 planuotų.

Šiame straipsnyje bus plačiau pristatomos projekto veiklos ir pasiekti rezultatai, bei pateikiamas glaustas viso atlikto tyrimo rezultatų apibendrinimas.

Raktažodžiai: akademinis gyvenimas, Covid-19, koronavirusas, socialinis gyvenimas, studentai

Įvadas

2020 m. balandžio 22–30 dienomis Studijų kokybės vertinimo centras (SKVC) įvykdė aukštųjų mokyklų apklausą apie studijų ir su studijomis susijusių veiklų organizavimą karantino metu nuotoliniu būdu. Apklausa buvo siekiama sužinoti, kaip Lietuvos aukštosios mokyklos pavyko perkelti veiklą į virtualią erdvę, kokius sprendimus reikėjo priimti, kokių papildomų veiklų imtis, kaip vyko visas procesas, su kokiais iššūkiais susidurta ir kaip sekėsi su jais susitvarkyti. Domėtasi ir apie teigiamus nuotolinių studijų aspektus bei galimybes ateičiai.

Dar vienas tyrimas atliktas Lietuvos studentų sąjungos (LSS) 2020 m. gegužės – birželio mėnesiais. Tyrimu buvo siekiama nustatyti Covid-19 pandemijos įtaką studijų organizavimui. Tyrimas atskleidė, kad nors, remiantis studentų atsakymais, aukštosios mokyklos ganėtinai neblogai susitvarkė su paskaitų perkėlimu į nuotolinę erdvę, visgi nebuvo išvengta nesėkmių rengiant baigiamuosius darbus ir organizuojant privalomąją praktiką.

Matome, kad aukštosios mokyklos atliko skirtingas studentų apklausas, tačiau koncentruotos ir apibendrinančios informacijos, apimančios ne tik požiūrį į studijų organizavimą, bet ir į studentų akademinio bei socialinio gyvenimo kokybę stokojama. Labai svarbus studentų įsitraukimas į projekto metu atliekamas veiklas, kuris padeda geriau įvertinti studijų kokybės valdymą tiek pandeminiu laikotarpiu, tiek ir po jo.

2021 metais MRU įgyvendintas projektas „Covid-19 poveikis studentų akademiniam ir socialiniam gyvenimui“ apėmė skirtingas, tačiau tarpusavyje labai susijusias veiklas. Štai suplanuoto dviejų dienų metodologinio seminaro metu vietoj planuotų 18 dalyvių dalyvavo 38 studentai. Tyrime – anketinėje apklausoje dalyvavo ir atsakymus pateikė 300 studentų. Itin aktyvaus susidomėjimo ir dalyvavimo sulaukė dar viena projekto veikla – konferencija, kurioje pranešimus skaitė 20 pranešėjų, konferencijoje dalyvavo ir pranešimą tema „Covid -19 ligos situacija ir svarbiausi valdymo aspektai“ skaitė LR SAM Sveikatos stiprinimo skyriaus vedėja Loreta Ašoklienė. Parengtas konferencijos pranešimų leidinys ir organizuotas projekto viešinimas Lrytas žiniatinklyje, bei MRU, VIKO ir UK internetinėse svetainėse bei socialinėse paskyrose kaip Facebook.

Taigi, projekto veiklos įgalino plėtoti skirtingas studentų kompetencijas, skatino skirtingų aukštųjų mokyklų studentų bendradarbiavimą akademinio lygmeniu ir prisidėjo prie studentų pilietiškumo ir aktyvaus dalyvavimo.

Mokymų ir atliekamo tyrimo metu studentai gilino savo mokslinių taikomųjų tyrimų organizavimo ir atlikimo gebėjimus. Taip pat studentai dalyvaudami projekte stiprino analitinį mąstymą, darbo komandoje įgūdžius, tyrimo organizavimo ir atlikimo kompetencijas. Įgytą tyrimų organizavimo ir atlikimo kompetenciją studentai galės panaudoti ne tik šio projekto metu, tačiau ir toliau studijuodami, bet ir profesinėje veikloje ateityje.

Projekto išskirtinumas sietinas su jungtiniu trijų aukštųjų mokyklų studentų tyrimų, kuri koordinuoja MRU ESDI doktorantūros studijų studentai. Tyrimo rezultatai bus pristatytimokslinėje konferencijoje, kurioje dalyvavo ne tik tyrimo organizuojančių aukštųjų mokyklų studentai, bet ir kitų aukštųjų mokyklų studentai. Konferencijos metu buvo siekiama pasidalinti studentų patirtimi kaip karantino metu jie vykdė projektus, dalyvavo savanorystės veiklose, su kokiais iššūkiais susidūrė ir kaip juos sprendė. Diskusijos metu buvo pabrėžta mišraus (hibridinio ugdymo) pandemijos metu svarba.

Toliau straipsnyje bus apžvelgti visi atlikto tyrimo (anketinės apklausos) aspektai, siekiant apibendrinti tyrimo metu dalyvių išsakytą nuomonę.

Pagrindiniai tyrimo radiniai

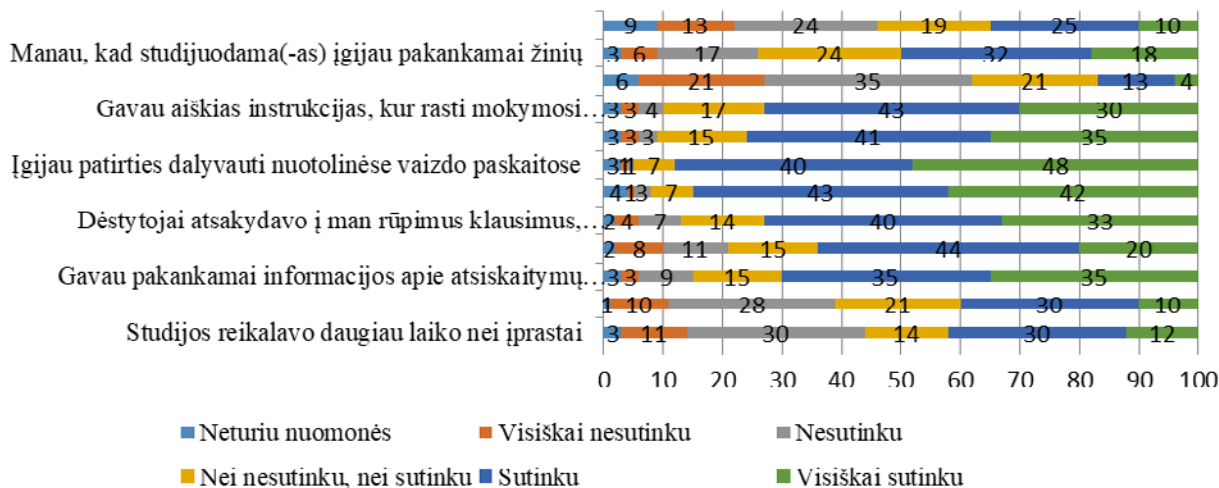
Atliktas kiekybinis tyrimas, kurio kontingentą sudarė net 300 aukštųjų mokyklų studentų. Tyrimu siekta nustatyti, su kokiais pokyčiais akademiniam gyvenime ir praktikos metu susidūrė Lietuvos aukštųjų mokyklų studentai, ir kaip tai susiję su įgyta patirtimi studijuojant pandemijos laikotarpiu. Analizei buvo išskirti tokie aspektai, kaip motyvacija, nuotolinio mokymosi patirtis bei kylantis iššūkiams, praktikos atlikimas pakitusiomis sąlygomis. Motyvacija yra vienas iš elementų, padedančių besimokantiesiems priimti skirtingas mokymosi strategijas (Rashid & Rana, 2019). Studentų buvo prašoma nurodyti, kiek jie buvo motyvuoti mokytis Covid-19 pandemijos metu. Daugiau kaip pusė tiriamųjų (56 %) nurodė, jog buvo vidutiniškai motyvuoti mokytis, tačiau šiek tiek daugiau nei ketvirtadalis pažymėjo, kad motyvacijos mokytis turėjo itin daug.

Ieškant išeičių iš susidariusios situacijos naujai pažvelgta į sukurtas technologijas pritaikant jas nuotoliniam mokymui (Terenko & Ogienko, 2020). Ryškiausia tema, analizuojant tyrimo duomenis – nuotolinio mokymosi patirtis. Tik nedidelė dalis apklaustųjų (39) teigė, kad šios patirties įgijo iki pandemijos pradžios. Beveik visi respondentai nurodė, jog dėl pandemijos buvo atšaukti kontaktiniai užsiėmimai. Didelis dėmesys skirtas įgytai patirčiai bei susidūrimui su sunkumais studijuojant pandemijos laikotarpiu (1 pav.). Studentų buvo klausiami apie įgytas žinias ir praktinius įgūdžius, informacijos ir instrukcijų pateikimą susijusį su nuotoliniu mokymuosi bei dėstytojų pateikiamą grįžtamąjį ryšį. Apklausos rezultatai atskleidė, kad beveik 90 proc. (88) studentų įgijo patirties dalyvauti nuotolinėse vaizdo paskaitose, taip pat, jie visiškai sutiko su teiginiu, jog išmoko naudotis nuotolinio mokymosi technologijomis. Vienintelis neigiamas aspektas, kurį išskyrė atsakiusieji, tai nuotolinio mokymosi technologijų trikdžiai jų naudojimo metu. Atlikto tyrimo rezultatai nesutampa su kitų mokslininkų rezultatais, kurie teigia, jog pasikeitus mokymosi formai, padidėjo mokymosi krūvis (Usher et al., 2021).

Praktikos metu pokyčių taip pat neišvengta. Buvo tiriama, koku būdu apklaustieji rado praktikos vietą bei su kokiais sunkumais susidūrė atliekant praktiką nuotoliniu arba kontaktiniu būdu. Didžioji dalis respondentų pažymėjo, kad praktikos vietą rado savarankiškai, kiti atsakymai pasiskirstė labai įvairiai, jiems padėjo draugai, giminaičiai ar praktikos vadovas. Aukštosios mokyklos pradeda pripažinti praktiką nuotoliniu būdu kaip galimybę įgyti profesinių įgūdžių ir kompetencijų (Bowen, 2020). Tyrime dalyvavusių 76 % respondentų teigė, jog praktika buvo organizuojama nuotoliniu būdu. Pažymėtina tai, kad daugiau kaip pusė tiriamųjų buvo sudarytos tinkamos sąlygos pasiekti praktikos studijų rezultatus bei praktikos metu įgyti įgūdžiai atitiko jų lūkesčius. Reikėtų atkreipti dėmesį ir tai, jog išryškėjo gyvo bendravimo su institucijos

praktikos vadovu trūkumas. Išanalizavus gautus duomenis apie studentų praktikos atlikimą kontaktiniu būdu rezultatai pasiskirstė beveik tolygiai. Beveik 80 % apklaustųjų nesutinka su teiginiais, jog nebuvo sudarytos tinkamos sąlygos pasiekti praktikos studijų rezultatus bei įgyti praktiniai įgūdžiai neatitiko jų lūkesčių. Kalbant apie pandemijos laikotarpį, būtina pabrėžti, kad su žinių trūkumu, kaip devėti apsaugines priemones Covid-19 metu, nesusidurta.

1 pav. Įgyta patirtis ir susidūrimas su sunkumais studijuojant pandemijos laikotarpiu.

Tyrimu siekta išsiaiškinti studentų socialinio gyvenimo pokyčius pandemijos metu. Respondentų buvo klausiama, su kokiais žmonėmis jie dažniausiai palaikė ryšius bendraudami internetu. Su artimu draugu bendraudavo net keletą kartų per dieną nurodė 33 % tiriamųjų. Didžioji dalis respondentų pažymėjo, kad su aukštosios mokyklos administracijos vadovais bendraudavo du ar tris kartus per mėnesį (40 %) arba bendravimui išvis neskyrė laiko (42 %). Tiriamųjų buvo prašoma nurodyti, į ką pirmiausia kreiptųsi pagalbos sprendžiant problemas, susijusias su asmeniniais finansais, karjera ir studijų klausimais bei su kuriuo asmeniu galėtų pakalbėti apie COVID-19 sukeltas problemas. Daugiau kaip pusė tiriamųjų (67 %) nurodė, kad pirmiausia kreiptųsi į šeimos narių. Buvo renkama informacija apie higienos, kontaktinių veiklų, pagalbos kitiems bei žalingų įpročių dažnumą iki Covid-19 pandemijos ir jos metu. Gauti rezultatai parodė, jog vengimas liesti veidą, rankų plovimas, kaukių dėvimas lauke, minios ir didelių susibūrimų bei viešojo transporto vengimas buvo tie įpročiai, kurių dažnumas pandemijos metu išaugo ryškiausiai.

Tyrimo metu buvo siekiama sužinoti, kaip kito besimokančiųjų mobilumas. Į klausimą apie išvykimą pagal ERASMUS+ studijų mainų programą beveik visi respondentai (99 %) nurodė, jog šiuose mainuose nedalyvavo. Išanalizavus gautus atsakymus, kaip vertinamos studentų mainų programos Covid-19 pandemijos metu, nustatyta, kad daugiau nei ketvirtadalis (29 %) respondentų atsiliepija teigiamai apie šias mainų programas. Tačiau, šiek tiek daugiau nei pusė apklaustųjų nurodė neturintys nuomonės šiuo klausimu. 99 % tyrime dalyvavusių respondentų nurodė, kad nedalyvavo atrankoje judumui pagal ERASMUS+ mainų programoje atsiradus galimybėms Covid-19 pandemijos metu.

Išvados

1. Tyrimas atskleidė, kad besimokančiųjų aukštosiose mokyklose studentų motyvacija mokytis Covid-19 pandemijos metu nesumažėjo. Tiriamieji nurodė, kad iki koronaviruso pradžios nėra turėję nuotolinio mokymosi patirties. Beveik visi tyrime dalyvavę asmenys susidūrė su kontaktinių užsiėmimų atšaukimu arba jų pakeitimu hibridine forma.

2. Studentai išmoko naudotis nuotolinio mokymosi technologijomis bei įgijo patirties dalyvauti nuotolinėse vaizdo paskaitose. Ženklus skirtumas tarp skiriamo laiko studijoms ir padidėjusio mokymosi krūvio pandemijos metu nenustatytas. Pandemijos metu praktika buvo organizuojama tinkamai ir įgyti praktiniai įgūdžiai atitiko studentų lūkesčius.

3. Nustatyta, kad besimokantieji dažniau laikėsi higienos reikalavimų bei vengė susibūrimų pandemijos metu nei iki jos pradžios.

Literatūra

1. Bowen, T. (2020). Work-Integrated Learning Placements and Remote Working: Experiential Learning Online. *International Journal of Work-Integrated Learning*, 21(4), 377–386.
2. Chaturvedi K., Kumar D, Nidhi Singh V (2021). COVID-19 and its impact on education, social life and mental health of students: A survey. *Children and Youth Services Review*, Vol.121. Gauta iš: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105866>
3. Doyumgaç, I., Tanhan, A., & Kiyamaz, M. S. (2021). Understanding the Most Important Facilitators and Barriers for Online Education during COVID-19 through Online Photovoice Methodology. *International Journal of Higher Education*, 10(1), 166–190.
4. Hast, M. (2021). Higher Education in Times of COVID-19: Giving Online Feedback Implementation Another Look. *Higher Education Studies*, 11(1), 1–7.
5. Magd, H., Al Busaidi, M., & Nzomkunda, A. (2021). E-Learning Challenges in Private Higher Education Institutions During Covid 19: The Case Study of MCBS. *Global Business & Management Research*, 13(3), 81–91
6. Marler, E. K., Bruce, M. J., Abaoud, A., Henrichsen, C., Suksatan, W., Homvisetvongsa, S., & Matsuo, H. (2021). The impact of COVID-19 on university students' academic motivation, social connection, and psychological well-being. *Scholarship of Teaching and Learning in Psychology*.
7. Rashid, S., & Rana, R. A. (2019). Relationship between the Levels of Motivation and Learning Strategies of Prospective Teachers at Higher Education Level. *Bulletin of Education and Research*, 41(1), 57–66.
8. Studijų kokybės vertinimo centras (2020). Nuotolinių studijų iššūkiai ir galimybės – Lietuvos universitetų ir kolegijų patirtis pandemijos akivaizdoje. https://www.skvc.lt/uploads/documents/files/Kokyb%C4%97s%20u%C5%BEtikrinimas/Analiz%C4%97s/Apklausos_del_studiju_organizavimo_nuotoliniu_budu_apibendrinimas_2020.pdf
9. Sultanova L., Milto L., & Zheludenko M. (2021). COVID-19 pandemijos poveikis aukštojo mokslo plėtrai. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 46, 132–147. <https://doi.org/10.15388/ActPaed.46.2021.9>
10. Tasso, A. F., Hisli Sahin, N., & San Roman, G. J. (2021). COVID-19 disruption on college students: Academic and socioemotional implications. *Psychological Trauma : Theory, Research, Practice and Policy*, 13(1), 9–15. doi: 10.1037/tra0000996
11. Terenko, O., & Ogienko, O. (2020). How to teach pedagogy courses online at university in COVID-19 Pandemic: Search for answers. *Romanian Journal for Multidimensional Education*, 12, 173–179.
12. Usher, E. L., Golding, J. M., Han, J., Griffiths, C. S., McGavran, M. B., Brown, C. S., & Sheehan, E. A. (2021). Psychology students' motivation and learning in response to the shift to remote instruction during COVID-19. *Scholarship of Teaching and Learning in Psychology*.

THE IMPACT OF COVID -19 ON STUDENTS' ACADEMIC AND SOCIAL LIFE: A BRIEF OVERVIEW OF PROJECTS 'ACTIVITIES AND RESEARCH RESULTS

Summary

The global outbreak of the coronavirus (Covid-19) pandemic has undoubtedly affected the daily lives of all humankind. The introduction of quarantine in most parts of the world has fundamentally changed the nature of both professional, work and academic studies, which has had a significant impact on society's social and personal life. No doubt, a number of challenges arose with distance learning, teaching and learning during the coronavirus (Covid-19) pandemic.

The quality of studies, the social environment, learning and living conditions (dormitories), the organization of internships, the conditions for student mobility, technical possibilities, academic integrity, etc.) have changed. academic life.

In order to understand and analyse the impact of this problem, Mykolas Romeris University (hereinafter MRU), with the help of ESDI third-year doctoral students, initiated the project “Impact of Covid-19 on Students' Academic and Social Life” in 2021. The project was funded by the state budget under the invitation of the Ministry of Education, Science and Sports of the Republic of Lithuania “to Support Civic, Scientific, Entrepreneurial, Creative and Sports Student Initiatives”. Vilnius College (hereinafter VIKO) and Utena College (hereinafter UK) became project partners.

The aim of the project was to investigate the challenges of distance learning and learning that arose and continue to arise during the coronavirus (Covid-19) pandemic (quality of studies in the eyes of students, changed social environment, learning and living conditions (dormitories), organization of internships, student mobility, technical capacity, academic integrity, etc.). This is a particularly relevant issue that has had a different impact on the social and academic life of students in different fields of study.

During the pandemic, a number of studies have been conducted on the organization of higher education in a pandemic environment, but there is still a lack of analysis of how students in different fields feel at distance learning, with little emphasis on the quality of students' academic achievement and practice.

Project objectives (activities): organization of a methodological seminar, organization of research, organization of a conference, preparation and publication of articles based on conference reports, publicity of the project.

Project results: the goal of the project was achieved after the implementation of all planned tasks. It should be noted that due to the high activity of students, the planned number of participants was exceeded, during the conference 20 speakers read the reports instead of 10 planned.

This article will provide a more detailed presentation of the project activities and the results achieved, as well as a concise summary of the results of all the research carried out.

Keywords: academic life, Covid -19, coronavirus, social life, students

Eglė Steponėnienė

Mykolas Romeris University, Lithuania

egsteponeniene@stud.mruni.eu

Greta Narbuntaitė

Mykolas Romeris University, Lithuania

grnarbuntaite@stud.mruni.eu

COVID-19 LIGOS (KORONAVIRUSO INFEKCIJOS) SITUACIJA IR SVARBIAUSI VALDYMO ASPEKTAI

Loreta Ašoklienė

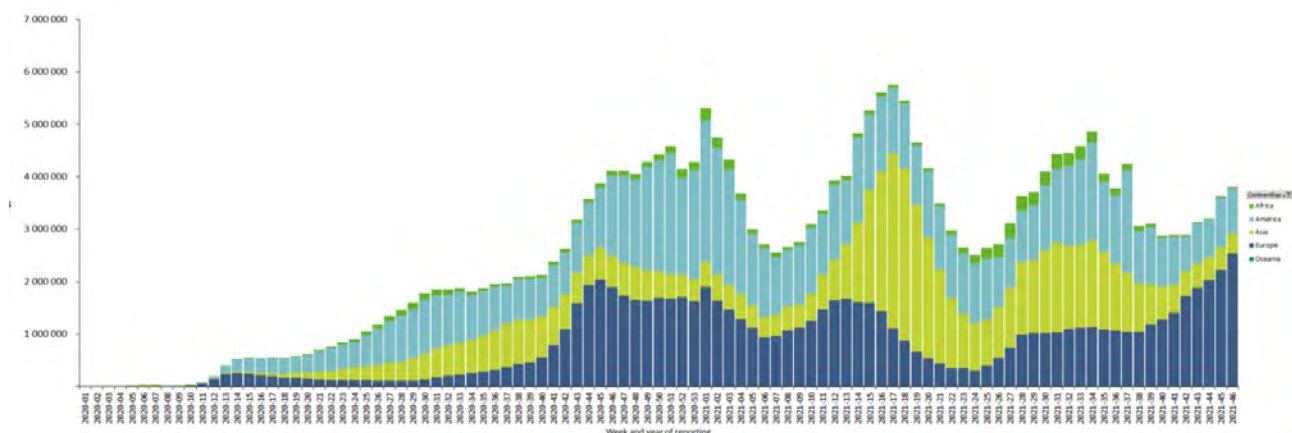
Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Utenos kolegija

Nuo 2019 m. gruodžio 31 d., kai Kinijos Uhano miesto sveikatos reikalų komisija pranešė apie nežinomos etiologijos pneumonijos atvejus, vėliau nustačius, kad juos sukėlė naujas koronavirusas, šis virusas išplito visame pasaulyje. 2020 m. kovo 11 d. Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) generalinis direktorius visame pasaulyje išplitusio SARS-CoV-2 viruso sukeltos COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) protrūkį paskelbė pandemija, kuri tęsiasi iki šiol.

COVID-19 ligos epidemiologinė situacija pasaulyje ir Europoje

Nuo pandemijos pradžios iki šiol pasaulyje nustatyta 257 905 015 COVID-19 ligos atvejų, iš kurių 5 163 609 mirties atvejai (2,0 proc.). Per visą laikotarpį stebėtos kelios COVID-19 ligos sergamumo pakilimo bangos. Paskutines keturias savaites stebimas susirgimų skaičiaus kilimas stebimas visame pasaulyje, tačiau PSO Europos regione sergamumo didėjimas stebimas jau 9 savaites, bet mirtingumo rodikliai išlieka stabilūs (1 pav.).

1 pav. COVID-19 ligos susirgimų skaičius pasaulyje

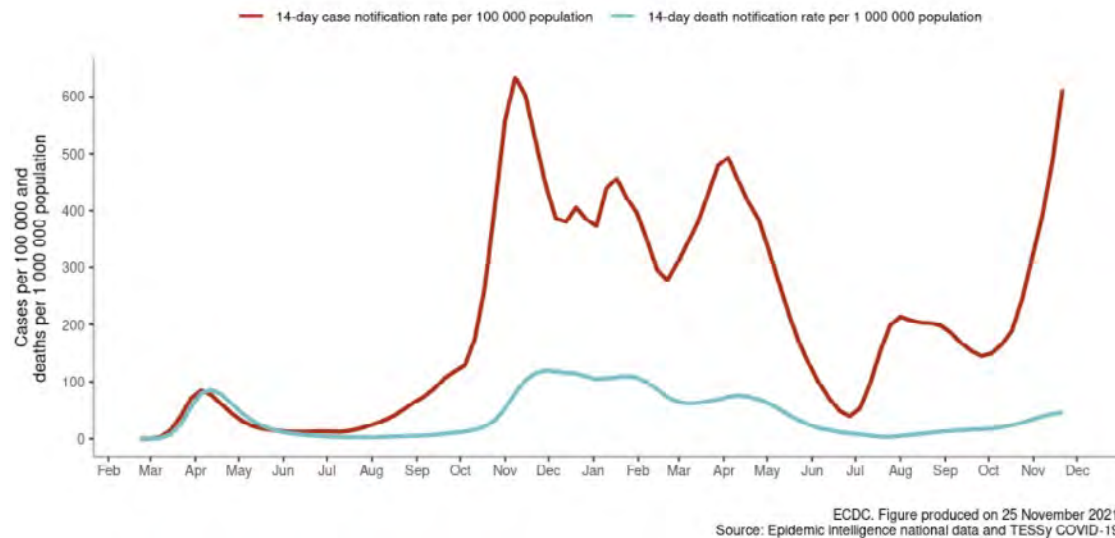

Šaltinis: Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras, 2021-11-25 duomenys (<https://www.ecdc.europa.eu/en/geographical-distribution-2019-ncov-cases>)

Europos Sąjungos (toliau – ES) ir Europos ekonominės erdvės (toliau – EEE) šalyse sergamumo rodikliai 2021 m. lapkričio mėnesį didėjo labai sparčiai, bet mirtingumo rodikliai išliko pakankamai stabilūs. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro (toliau – ECDC) skelbiamais 2021 m. 46 savaitės duomenimis, ES/EEE šalių 14 dienų sergamumo rodiklis siekia 612,2 atvejus/100 000 gyventojų, mirtingumo rodiklis - 45,5 mirties atvejai/1 000 000 gyventojų (2 pav.).

2 pav. COVID-19 ligos sergamumas ir mirtingumas Europos Sąjungos ir Europos ekonominės erdvės šalyse

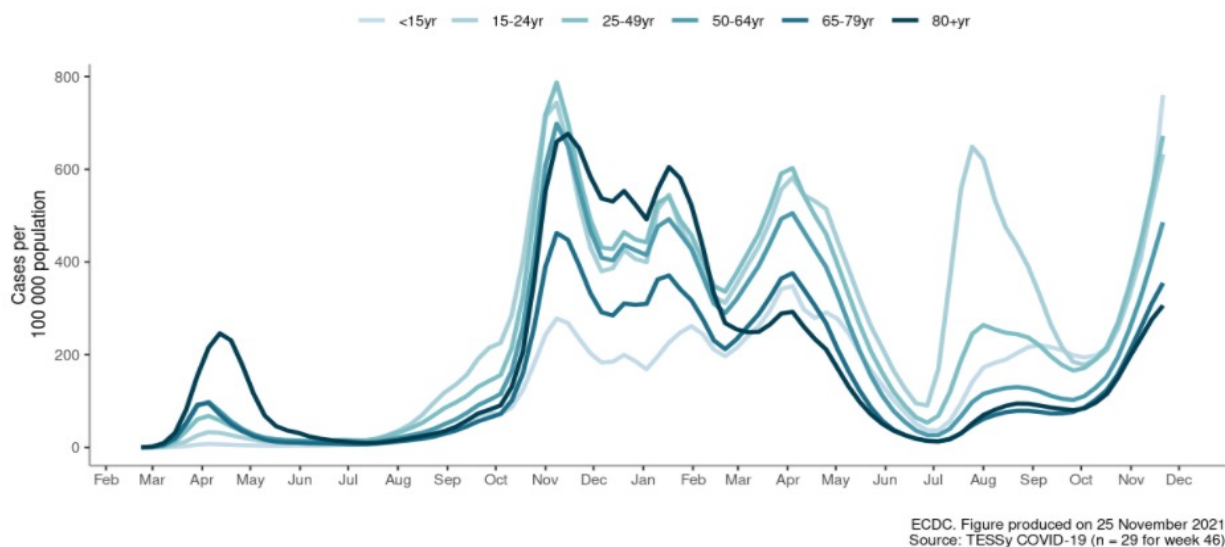
Šaltinis: Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras, 2021-11-25 duomenys (https://covid19-country-overviews.ecdc.europa.eu/#1_Introduction)

2021 m. 46 savaitę sergamumas visose ES/EEE šalyse kilo, išskyrus š šalis (Lietuvą, Latviją, Estiją, Bulgariją ir Rumuniją), kur buvo stebimas sergamumo mažėjimas. 14 dienų sergamumo rodiklis ES/EEE šalyse svyravo nuo 2137 atvejų 100 000 gyventojų Slovėnijoje iki 125,2 atvejų 100 000 gyventojų Švedijoje. Didžiausias mirtingumo rodiklis nustatytas Bulgarijoje ir siekė 312,9 atvejų 1 000 000 gyventojų.

Palyginus Lietuvos sergamumo ir mirtingumo rodiklius su kitomis ES/EEE šalimis, Lietuva pagal sergamumą 46 šių metų savaitę buvo 11 vietoje (1008,9 atvejai 100 000 gyventojų), pagal mirtingumą – 12 vietoje (66,6 mirties atvejai 1 000 000 gyventojų).

Sergamumo rodikliai didėjo visose amžiaus grupėse ir didžiausi buvo nustatyti 15-24 metų amžiaus grupėje. Nuo COVID-19 pandemijos pradžios ir 2021 m. lapkričio mėn. ES/EEE buvo daugiau nei 800 000 COVID-19 ligos mirties atvejų, daugiau nei 88 proc. mirties atvejų nustatyta vyresnių nei 65 metų žmonių grupėje (3 pav.).

3 pav. COVID-19 ligos sergamumo rodikliai ES/EEE šalyse pagal amžiaus grupes

Šaltinis: Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras, 2021-11-25 duomenys (https://covid19-country-overviews.ecdc.europa.eu/#1_Introduction)

COVID-19 ligos epidemiologinė situacija ES/EEE šalyse vertinama pagal keletą kriterijų, atspindinčių ligos plitimo intensyvumą ir sunkumą. Ligos plitimo intensyvumas vertinamas pagal 14 dienų sergamumo rodiklį ir teigiamų testų dalį, ligos sunkumas – pagal sergamumo rodiklius vyresnių kaip 65 metų amžiaus grupėje, bendrus hospitalizacijos ir reanimacijos-intensyvios terapijos lovų užimtumą ir mirtingumo rodiklius. Bendras išvestinis šių rodiklių dydis ES/EEE 46 metų savaitę siekė 8,3 (labai didelis), Lietuvoje – 6,2 (vidutinis).

COVID-19 ligos epidemiologinė situacija Lietuvoje

Pirmasis COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) atvejis Lietuvoje nustatytas 2020 m. vasario 28 d. nuo to laiko iki 2021 m. lapkričio 25 d. iš viso Lietuvoje registruotas 462 431 šios ligos atvejis, iš kurių 6 627 mirties atvejai.

Lietuvoje stebėtos kelios COVID-19 ligos sergamumo bangos, tačiau dvi buvo ypač didelės. Didžiausias sergamumas stebėtas 2020 m. gruodžio 24 d., kai sergamumo rodiklis 100 000 gyventojų siekė 1431 atvejį. Paskutiniosios bangos pikas pasiektas spalio 31 d., kai sergamumo rodiklis 100 000 gyventojų siekė 1455,5 atvejus, nuo to laiko sergamumas palaipsniui mažėjo. Šiuo metu 14 d. sergamumo rodiklis sieki 919,1 atvejus 100 000 gyventojų, vidutinis susirgimų skaičius per paskutines 7 dienas siekia 1 696 atvejus. 2021 m. pavasarį sergamumo pakilimą lėmė Lietuvoje išplitusi SARS-CoV-2 viruso Delta atmaina, kuriai būdingas lengvesnis plitimas, palyginus su anksčiau vyravusia viruso Alfa atmaina (4 pav.).

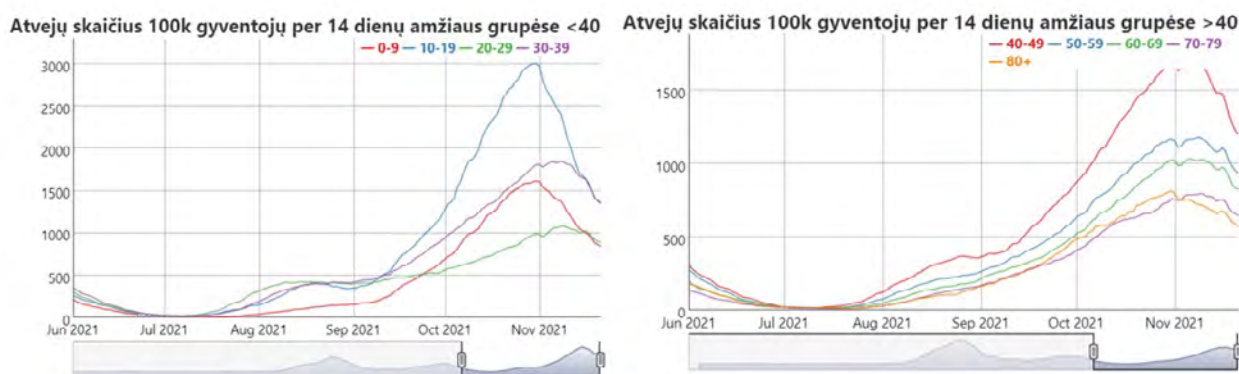
4 pav. COVID-19 ligos susirgimų skaičius Lietuvoje 2020-2021 metais, pagrindinės valdymo priemonės ir pokyčiai

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas, Valstybės duomenų valdymo informacinė sistema (VDV IS), 2021-11-25

Paskutiniosios bangos metu didžiausi sergamumo rodikliai registruoti mokyklinio amžiaus vaikų, t. y. 10-19 metų amžiaus grupėje, tačiau šiuo metu sergamumo mažėjimas stebimas visose amžiaus grupėse (5 pav.).

5 pav. COVID-19 ligos sergamumas Lietuvoje pagal amžiaus grupes

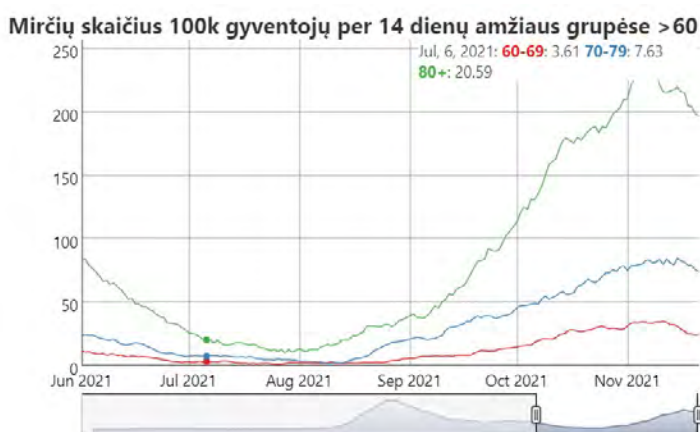
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas <https://mpiktas.github.io/covid19lt/agegroups.html>, 2021-11-25

Hospitalizacijos ir reanimacijos – intensyvios terapijos (toliau – RITS) lovų užimtumas šiuo metu yra pagrindiniai rodikliai, vertinant situaciją Lietuvoje ir taikant valdymo bei ribojimo priemones, tačiau šiuo metu hospitalizacijos rodikliai taip pat mažėja, tačiau RITS lovų užimtumas mažėja nežymiai. 2021 m. lapkričio 25 d. duomenimis, Lietuvoje dėl COVID-19 ligos buvo hospitalizuoti 1402 asmenys, iš jų 131 RITS, 92 taikoma dirbtinė plaučių ventiliacija, 1153 deguonies terapija.

Mirčių skaičius Lietuvoje išlieka aukštas, kasdien registruojama apie 20 mirties nuo COVID-19 ligos atvejų. Iš viso mirusių nuo COVID-19 ligos asmenų skaičius siekia 6 627, papildomai 12 558 mirusiems asmenims buvo nustatyta COVID-19 diagnozė, tačiau tai nebuvo pagrindinė mirties priežastis. Tarp mirusiųjų dalis asmenų (apie 20 proc.) buvo pilnai ar dalinai pasiskiepiję nuo COVID-19.

Didžiausi mirtingumo rodikliai stebimi vyresnių kaip 80 metų amžiaus grupėje. Šioje amžiaus grupėje mirtingumo rodikliai yra kelis kartus didesni nei kitose amžiaus grupėse (6 pav.).

6 pav. COVID-19 ligos mirtingumo rodiklis Lietuvoje vyresnių kaip 60 metų asmenų amžiaus grupėse

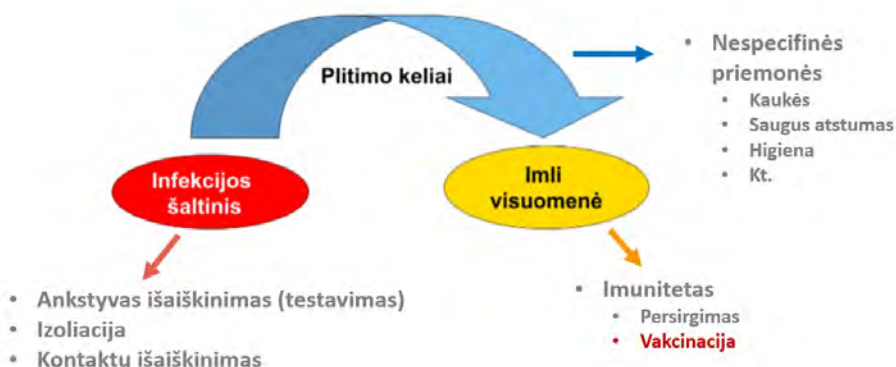
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas (<https://mpiktas.github.io/covid19lt/agegroups.html>), 2021-11-25

Pagrindinės COVID-19 valdymo priemonės Lietuvoje

Siekiant valdyti situaciją Lietuvoje 2 kartus buvo paskelbtas karantino režimas. Pirmasis karantinas buvo paskelbtas 2020 m. kovo 16 d. ir truko 3 mėnesius (atšauktas 2020 m. birželio 16 d.). Antrasis karantinas buvo paskelbtas didėjant sergamumui 2020 m. lapkričio 7 d., vėliau 2020 m. gruodžio 16 d. šio karantino režimo priemonės buvo sugriežtintos, jis truko beveik 8 mėnesius ir 2021 m. liepos 1 d. karantinas buvo atšauktas.

Epideminio proceso sudėtinės dalys yra infekcijos šaltinis, perdavimo keliai ir imlus organizmas, panaikinus bent vieną iš šių dalių epideminis procesas vykti negali, tad visos COVID-19 ligos valdymo priemonės yra nukreiptos arba į infekcijos šaltinį (ankstyvas išaiškinimas, testavimas, sergančiųjų izoliacija, kontaktų atsekamumas ir izoliacija), arba į plitimo kelius (nespecifinės, nefarmacinės priemonės – saugus atstumas, kontaktų vengimas, asmeninių apsaugos priemonių dėvėjimas, rankų plovimas ir dezinfekcija, kosėjimo ir čiaudėjimo higiena ir kt.), arba į imlų organizmą (vakcinacija) (7 pav.)

7 pav. Epideminio proceso sudedamosios dalys ir pagrindinės COVID-19 valdymo priemonės

Visos nespecifinės, nefarmacinės priemonės, nukreiptos į perdavimo kelius buvo pagrindinės karantino režimo ribojimo priemonės, kai buvo ribojama ūkinė veikla, susibūrimai, kontaktų ribojimas, privalomas asmeninių apsaugos priemonių dėvėjimas ir t.t.

Į infekcijos šaltinį nukreiptos priemonės, susijusios su skubiu, ankstyvu atvejo išaiškinimu ir izoliacija. Siekiant kuo greičiau išaiškinti atvejus, būtina užtikrinti pakankamas testavimo apimtis. Lietuvoje per dieną vidutiniškai atliekama apie 20 tūkstančių tyrimų, taikant įvairius tyrimo metodus (polimerazės grandininė reakcija (PGR), greitis antigeno testas, serologiniai tyrimai).

Šiuo metu Lietuvoje taikoma testavimo strategija:

- Simptomus turinčių asmenų testavimas (testuojami visi asmenys, taip pat ir skiepyti bei persirgę);
- Sąlytį turėjusių asmenų testavimas (testuojami visi asmenys, taip pat ir skiepyti bei ne mažiau nei prieš 90 dienų persirgę asmenys);
- Testavimas vaikų ugdymo įstaigose po turėto sąlyčio (testuojami ir skiepyti bei ne mažiau nei prieš 90 dienų persirgę asmenys, jei pageidauja);
- Profilaktinis testavimas (privalomas periodinis tam tikrų darbų ir veiklos sričių darbuotojams kas 7-10 dienų; vienkartinis ar nenustatyto periodiškumo).

Nustačius atvejus būtinas skubus kontaktinių asmenų išaiškinimas ir jų izoliavimas. Šiuo metu Lietuvoje neskiepytiems ir 180 d. laikotarpyje nesirgusiems asmenims taikoma 10 dienų izoliacija, su galimybe susitrumpinti izoliaciją ne anksčiau kaip 7 dieną po kontakto atlikus tyrimą ir gavus neigiamą rezultatą. Atsižvelgus į vis dažniau nustatomus susirgimus pilnai pasiskiepijusiems asmenims, šiems asmenims, nuo pilnos vakcinacijos praėjus daugiau kaip 4 mėnesiams taip pat taikoma izoliacija ir privalomas PGR tyrimas ne anksčiau kaip 3 dieną po kontakto, po kurio gavus neigiamą atsakymą izoliaciją galima nutraukti. Revakcinuotiems ir 180 dienų laikotarpyje persirgusiems asmenims izoliacijos reikalavimai netaikomi.

Pagrindinė efektyviausia ir specifinė pandemijos valdymo priemonė yra vakcinacija, kuri gali būti skirta visiems vyresniems kaip 12 metų amžiaus asmenims. Šiuo metu Lietuvoje pilnai pasiskiepiję 62 proc. populiacijos. Mažiausios skiepijimo apimtys yra 12-15 m. amžiaus grupėje ir siekia 28 proc. ir vyresnių kaip 80 m. amžiaus grupėje (64 proc.). Galimai imunizuotų (pasiskiepijusių ir persirgusių) asmenų dalis bendroje populiacijoje sudaro 74 proc.

Lietuvos statistikos departamento atlikto tyrimo duomenimis, kuriame įvertintas laikotarpis nuo pilno pasiskiepijimo iki užsikrėtimo koronavirusu tarp pasiskiepijusių, nustatyta kad vakcinos efektyvumas pradeda mažėti praėjus 4 mėnesiams po pilnos vakcinacijos. Atsižvelgus į šiuos nacionalinius duomenis, taip pat mokslines publikacijas ir kitų šalių patirtį Lietuvoje rugsėjo mėnesį pradėti skiepimai sustiprinančiąja vakcinos doze, sudarant galimybę pasiskiepyti tam tikrų veiklos sričių ir rizikos grupių asmenims. Nuo 2021 m. lapkričio 17 d. pasiskiepyti sustiprinančiąja doze gali visi norintys, jei po pilnos vakcinacijos praėjo daugiau kaip 4 mėnesiai.

Siekiant riboti viruso plitimą ir mažinti riziką, Lietuvoje ir toliau taikomi reikalavimai dėl nespecifinių COVID-19 ligos profilaktikos priemonių, tačiau aktualiausias įdiegtos priemonės daugiausiai nukreiptos į nepasiskiepijusius asmenis. Pasiskiepiję ar persirgę asmenys gali naudotis Galimybių pasu, kuris šiuo metu privalomas norint patekti į daugelį paslaugų ir prekybos vietų. Galimybių pasas šiuo metu išduodamas asmenims nuo 16 metų, pasiskiepijus, persirgus, atlikus serologinį testą ar PGR tyrimą. Nuo 2021 m. gruodžio 28 d. Galimybių pasas bus privalomas asmenims nuo 12 m., o pilnai pasiskiepijusiems asmenims galios 210 dienų, tačiau pasiskiepijus sustiprinančiąja doze jo galiojimas vėl bus neribotas.

Kitos aktualios priemonės susijusios su profilaktiniu darbuotojų testavimu. Lietuvos Respublikos Seimui priėmus Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo pataisas, nuo 2021 m. gruodžio 1 d. darbuotojai, kuriems privalomas profilaktinio periodinio testavimo reikalavimas privalės už testus mokėti patys, arba už testus galės mokėti darbdavys jam sutikus.

Pandemija tęsiasi jau beveik 2 metus, bet ji dar nesibaigė. Galima nauja sergamumo pakilimo banga dėl naujos viruso mutacijos, nepakankamų vakcinacijos aprėpčių ar dėl su „pandeminiu“ nuovargiu siejamo nepakankamo nustatytų reikalavimų laikymosi gali turėti naujų ir galbūt sunkesnių pasekmių. Pandemijos sukeltos socialinės, ekonominės, psichologinės pasekmės jaučiamos jau dabar ir dar ilgą laiką bus jaučiamos ateityje.

Loreta Ašoklienė

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Utenos kolegija

COVID-19 PANDEMIJA – ŪMI VISUOMENĖS SVEIKATOS KRIZĖ

Danguolė Šakalytė
MRU ŽVS fakulteto ESDI, Utenos kolegija

Šis pandeminis laikas, persmelktas visuotinio nepasitikėjimo, netikrumo ir baimės, be visų neigiamų padarinių turi ir vieną pozityvų aspektą – visuomenė priversta padaryti įprastinės veiklos pauzę ir apmąstyti savo veiklos padarinius.

Kaip teigia Saul J. R. „Pats baisiausias dalykas bet kurioje šalyje yra baimė. Net ne neapykanta, o baimė“. Nežinomi dalykai sukelia baimes, įvairių sąmokslų teorijų kūrimus, ką dabar tenka pastebėti susiskaldžiusioje visuomenėje.

COVID-19 pandemija yra ūmi visuomenės sveikatos krizė, kurios metu visame pasaulyje susirgo beveik 50 milijonų gyventojų ir daugiau nei milijonas mirė.

Visa mokslo bendruomenė stengiasi suprasti, kaip COVID-19 pandemija prasidėjo ir kokie išoriniai rizikos veiksniai gali prisidėti prie ligos plitimo ir jos sunkumo. Kalbant apie virusus, tai visi virusai nepaliaujamai tobulina savo gebėjimą, kaip iš vieno žmogaus pereiti į kitą. Plisti jie gali pačiais įvairiausiai būdais: tiek kosint ar čiaudint, tiek per kūno skysčius.

Kuo skiriasi epidemija ir pandemija? Tiek epidemija, tiek pandemija yra ligos protrūkiai, tačiau skirtumas tarp šių reiškinių yra jų mastas. Epidemija gali apsiriboti tam tikru miestu, regionu ar valstybe, o pandemijos išpinta jau už valstybių sienų ribų ir paveikia pasauliniu lygiu praktiškai visas žmogaus veiklos sferas. Pandemijos pražudo daugiau žmonių ir padaro daugiau žalos nei epidemijos.

Viena iš pandemijų kilimo priežasčių yra globalizacija. Globalizacija – tai informacijos, gėrybių, kapitalo ir žmonių srautų judėjimas per politines ir geografines sienas (Vilpišauskas R., Valstybinė lietuvių enciklopedija).

Globalizacija gerai ar blogai? Pozityvi globalizacijos perspektyva yra technologijų progresas, ekonominė liberalizacija, didėjanti visuotinė gerovė, o negatyvi perspektyva – nereguliuojamas kapitalizmas ir didėjanti rizika sveikatai. Jeigu kalbėti apie globalizacijos įtaką šalims, tai besivystančiose šalyse: didėja ekonominiai netolygumai, blogėja sveikata, pradeda dominuoti naujos tradicijos, požiūriai, o išsivysčiusiose šalyse naujų „importuotų“ ligų rizika, imigrantų problemos.

Žvelgiant iš istorinės perspektyvos, globalizacijos įtaka matoma ligų plitime tarp žemynų. Mūsų eros pradžioje maras iš Kinijos paplito Eurazijoje. Kelionės dažniausiai vyko sausuma, todėl ligos plito lėtai. XIII a. suklestėjo prekyba jūrų keliais, ligos ėmė plisti daug greičiau. 1492 m., atradus Ameriką, iš Europos paplito zoonozės, tymai, raupai, TBC, kurių iki to Amerikoje nebuvo (dėl vieno atvykusio raupsais sergančio žmogaus, mirė apie 90% Meksikos vietinių gyventojų). Amerikos Europai taip pat atidavė savo duoklę: 1493 m. Europoje atsirado sifilis; įvežtas tabakas, kuris iki šiol yra vienas pagrindinių veiksnių, lemiančių priešlaikines mirtis.

Globalizacijos kontekste keičiasi ir realybės ir jos suvokimo lygmenys. Sumažėja erdvinei atstumai, nes kelionės į kitas šalis neatrodo tolimos, pasaulis tampa tarsi mažesnis. Sutrumpėja laiko laikas: judėjimo (greitai eigos transporto priemonės), informacijos (internetas) greitis. Keičiasi pažinimas, nes individai, bet ne valstybės tampa globalia visuomene, žinios, požiūriai į reiškinius ir daiktus panašėja.

Globalizacijos sukelti pokyčiai yra greiti ir sunkiai kontroliuojami. Globalizacija mums davė genetiškai modifikuotą maistą, naujų ligų atsiradimą ir greitą plitimą; gamtinės aplinkos pokyčius ir bioterorizmą.

Galima teigti, kad COVID-19 liga, taip pat viena iš globalizacijos pasekmių. Neseniai atsiradę SARS-CoV ir MERS-CoV virusai bei kiti keturi žmogaus patogeniniai koronavirusai: HCoV-229E, HCoV-OC43, HCoV-NL63 ir HCoV-HKU1, žmogaus kraujyje nuolat cirkuliuojo mažiausiai dešimtmečius ar šimtmečius, tačiau nekėlė jokios grėsmės. Senai žinoma, kad koronavirusai gali sukelti sunkias infekcijas, ypač vyresnio amžiaus žmonėms ar sergantiems gretutinėmis ligomis. Koronavirusams būdingos dažnos mutacijos, kurios gali išplisti iš vienos rūšies į kitą ir prisitaikyti naujų šeimininkų ląstelėse (Lau, Chan, 2015). Manytina, kad dėl įvairių ir žmogaus veiklos pasekmių mes turime pandeminę situaciją, kurią sukėlė koronavirusas.

Medikai pirmiausia susidūrė akis į akį su sudėtinga pandemijos situacija. Ją sunkino žinių trūkumas apie viruso plitimą ir kaip juo užsikrečiama. Situacijos įtampą skatino ir informacijos trūkumas, jos naujumas. Todėl labai svarbu, kad į šios situacijos mokslinį tyrinėjimą įsitrauktų ir studentai. Utenos kolegijos slaugos studentė pačiame pandemijos įkarštyje atliko tyrimą, kuriame analizavo slaugytojų žinias apie COVID-19. Šio tyrimo rezultatai skelbiami šiame leidinyje.

COVID-19 ligai jau yra sudaryti gydymo protokolai, tačiau labai reikia aiškiai iškomunikuoti visuomenei, kad ji neužsiimtų savigyda. Visai akademinėi bendruomenei reikia šviesti visuomenę apie naujus gydymo būdus, jų veiksmingumą. Kartais žmogus išgirdęs sudėtingą aparato pavadinimą prisigalvoja įvairių baimių. COVID-19 ligos gydyme, kai organizmas nesugeba tinkamai funkcionuoti – sutrinka kraujotaka, kvėpavimas, tokiu atveju gelbsti ekstrakorporinė membranų oksigenacija (toliau – EKMO), kuri užtikrina visišką organizmo kraujotakos palaikymą ir aprūpinimą deguonimi. EKMO tikslas yra užtikrinti, kad organizmas turėtų pakankamą kraujo tėkmę ir pakankamą deguonies kiekį organizme, laikinai valdo širdies ir plaučių darbo krūvį. EKMO suteikia laiko paciento kūnui pailsėti ir atsigausti, o gydytojams parengti gydymo planą. Plačiau apie EKMO sistemos naudingumą, galite susipažinti studentės atliktame tyrime, kuris pateikiamas atskiru straipsniu.

Taigi dauguma sveikatą žalojančių veiksnių ar sąlygų pirmiausia paliečia neturtingiausias, mažiausiai išsilavinusias žmones, todėl didėja sveikatos netolygumai. Šios problemos įgyja globalų mastą ir tampa globalia etikos problema. Infekcijos, aplinkos užterštumas, narkomanija, smurtas yra antropogeniniai veiksniai – jie atsiranda nenatūraliai, bet žmonijos pasirinkimu, taigi, juos galima kontroliuoti. Pervargimas nuo greitos įvykių bei informacijos kaitos, infekcijų pasaulinis plitimas ir atsparumas antibiotikams yra globalios problemos, net ir žmonėms, kurie stengiasi gyventi sveikai. Įrodymais pagrįsta visuomenės sveikata ir sveikatos stiprinimas integruoja formalias žinias ir neformalią „tyliąją“ nuomonę. Tarp šių svertų turi būti pusiausvyra, siekiant išsaugoti visuomenės vidinę darną. Tai yra kaip ir kiek išorinės bei vidinės aplinkos signalai laikomi suprantamais, o kiekvieno visuomenės nario sugebėjimas valdyti situaciją – atspindi įsitikinimą, kad ištekliai, reikalingi prisitaikymui prie pokyčių ir streso, priklauso nuo paties individo ir yra pakankami.

VILNIAUS KOLEGIJOS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS FAKULTETO STUDENTŲ FIZINIS AKTYVUMAS COVID-19 PANDEMIJOS METU

Rasa Narušienė

Vilniaus kolegija Sveikatos priežiūros fakultetas Slaugos katedra (Lietuva)

Zyta Kuzborska

Vilniaus kolegija Sveikatos priežiūros fakultetas Slaugos katedra (Lietuva)

Anotacija

2019 metais prasidėjęs COVID-19 viruso paplitimas visame pasaulyje labai stipriai paveikė žmonių fizinį bei emocinį gyvenimą. Pandemijos metu Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakulteto studijos vyko nuotoliniu būdu, todėl studentai nevykdami į fakultetą daugiau laiko praleido sėdėdami prie kompiuterių paskaitų metu. Iš to iškyla darbo problema: Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakulteto studentų fizinio aktyvumo pakitimai Covid-19 pandemijos metu, skirtingų studijų kryptių studentų fizinio aktyvumo pokyčiai.

Straipsnio tikslas – išanalizuoti Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakulteto II-IV kursų studentų fizinį aktyvumą Covid 19 pandemijos karantino metu.

Tyrimo rezultatai: beveik dviem trečdaliams (59%, n=114) respondentų fizinis aktyvumas karantino metu sumažėjo, daugiau negu dešimtadaliui (14%, n=26) – padidėjo, o beveik trečdaliui (27%, n=52) – pokyčių nepastebėjo. Fizinis aktyvumas sumažėjo pusei (52%, n=52) bendrosios praktikos slaugos studentų, o likusių studijų kryptių – daugiau negu dviem trečdaliams (67%, n=62) studentų. Fizinis aktyvumas padidėjo mažiau negu penktadaliui (16%, n=16) bendrosios praktikos slaugos studentų, o kitų studijų kryptių – daugiau nei dešimtadaliui (11%, n=10) studentų. Fizinis aktyvumas nepakito daugiau nei trečdaliui (32%, n=32) bendrosios praktikos slaugos studentų bei daugiau nei penktadaliui (22%, n=20) kitų studijų kryptių.

Raktažodžiai: Covid-19, fizinis aktyvumas, studentai

Išvadas

Šiuolaikiniame pasaulyje fizinis aktyvumas (toliau FA) yra vienas iš svarbiausių sveikatą gerinančių faktorių žmonių gyvenime. Remiantis Pasaulinės sveikatos organizacijos (toliau PSO) duomenimis „nepakankamas fizinis aktyvumas yra ketvirtasis pagrindinis mirtingumo rizikos veiksnys, taip pat susijęs su didesne koronarinės širdies ligos rizika, apskaičiuota, kad 7% fiziškai neaktyvių žmonių serga antro tipo cukriniu diabetu, 10% krūties ir gaubtinės žarnos vėžiu“ (Mikutavičienė ir Gužauskas, 2018). FA stoka ir jos sukeltos sveikatos problemos ypač aktualios Bendrosios praktikos slaugos studentams (toliau BPS) (taip pat ir kitoms Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakulteto studijų kryptims), kadangi sveikatai pagerinti reikalingi slaugytojų bei kitų sveikatos priežiūros specialistų sudaryti slaugos planai ir pagalba. Todėl FA vertinimas reikalingas lengvesniam slaugos priemonių parinkimui bei pritaikomumui.

FA apibrėžiamas kaip kūno judėjimas, kurį atlieka griaučių raumenys, reikalaujantys energijos sąnaudų (World Health Organization [WHO], 2020). Pasak Dishman, Heath & Lee (2018) alternatyviai fizinį aktyvumą galime vadinti – „sveikatinamasis FA“, ši sąvoka FA apibrėžia kaip sveikatą bei fizinį pajėgumą stiprinanti FA forma. Sveikatinamasis FA stiprina bendruomeniškumą, žmonių sociališkumą, mažina agresiją, taip pat teikia didelę ekonominę naudą, kadangi daugiau investuojant į sveikatos gerinimą mažėja gydymo kaštai, o investuojant į sveikatinamojo FA aplinką didėja ir žemės bei nekilnojamo turto kaina (Jankauskienė, Bacevičienė 2021).

FA nauda yra raumenų ir kaulų bei širdies ir kraujagyslių sveikata. Reguliari fizinė veikla teigiamai veikia asmens fizinę sveikatą ir mažina sergamumo bei mirštamumo nuo įvairių ligų riziką, psichologinė nauda apima nerimo valdymą ir savivertės ugdymą, kurie yra svarbūs psichosocialiniam vystymuisi (WHO, 2020; Shahidi et al., 2020). Nustatyta, kad suaugusių žmonių sveikata priklauso nuo buvusios sveikatos vaikystėje ir jaunystėje (Skurvydas, 2020). Lietuvos Respublikos Sporto įstatyme (2021) FA apibrėžiamas kaip „asmens fizinė veikla, kuria siekiama stiprinti sveikatą, tobulinti fizinės ir psichinės savybes bei įgūdžius neturint tikslo pasirengti aukšto meistriškumo sporto varžyboms ir (ar) dalyvauti jose, taip pat veikla šviečiant visuomenę sporto, fizinio aktyvumo ir jais pasiekiamo sveikatos stiprinimo klausimais“.

Esant griežtam ekstremalios situacijos valdymui atsiranda daug apribojimų, tokių kaip sporto klubų uždarymas, grupinių užsiėmimų atšaukimas, todėl žmonės privalo būti skatinami kuo daugiau judėti lauke, geriausia atvirose vietose, kuriose nėra žmonių susibūrimų (Center for Disease Control and Prevention, 2021). Mokslininkai teigia, jog FA padeda kontroliuoti nerimą, depresiją, taip pat turi didelę naudą širdies sveikatai, kūnui ir protui, padeda užkirsti kelią neužkrečiamoms ligoms, tokioms kaip širdies ir kraujagyslių ligos, vėžys ir diabetas. FA stiprina mąstymo, mokymosi ir sprendimų priėmimo įgūdžius, užtikrina sveiką jaunimo augimą ir vystymąsi. Be to FA gali padėti išmokti pasitikėti savo jėgomis, integruotis visuomenėje, palengvinti socialinę adaptaciją (Stasiulis, Čapkauskienė, 2021; WHO, 2020). Galimi sporto užsiėmimai lauke: vaikščiojimas, bėgiojimas, važinėjimas dviračiu ir pan. (Rogerson, et al. 2020). Kasdien rekomenduojama nueiti 10 000 žingsnių (Wattanapisit & Thanamee, 2017).

Tyrimo tikslas – išanalizuoti Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakulteto II–IV kursų studentų fizinį aktyvumą Covid-19 pandemijos karantino metu.

Tyrimo metodika

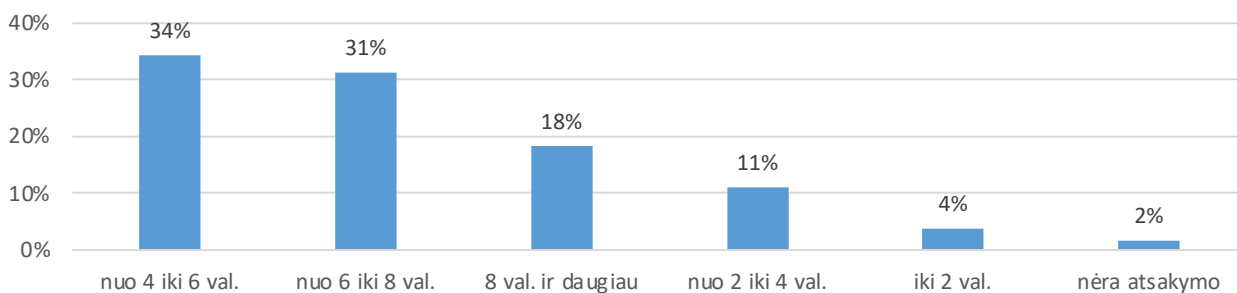
Tyrimas atliktas Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakultete 2021 m. spalio-lapkričio mėn. Buvo pasirinktas kiekybinio tipo tyrimas, duomenų rinkimo metodas – anketavimas. Tiriamieji buvo atrinkti pagal kelis kriterijus: studijuoja VIKO SPF; yra II–IV kursų studentai; geranoriškai sutiko užpildyti anketą. Tyrime dalyvavo 300 studentų įvairių studijų krypčių (bendrosios praktikos slauga (52%, n=100), kineziterapija (15%, n=29), ergoterapija (9%, n=17), radiologija (6%, n=12), kosmetologija (2%, n=10), biomedicininės diagnostika (6%, n=12) ir dietetika (6%, n=12)).

Tyrimo metu gauti anketiniai duomenys, buvo apdoroti ir analizuojami „Microsoft Office Excel 2016“ programą. Tyrimo rezultatai pateikti diagramose absoliučiais skaičiais ir procentine išraiška.

Tyrimų rezultatai ir jų aptarimas

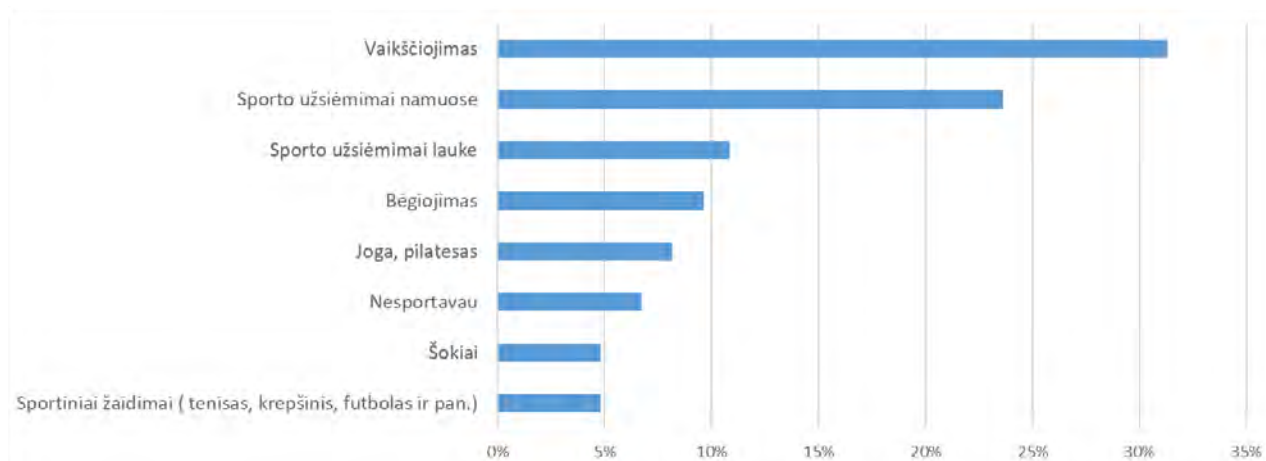
Pandemijos metu, Lietuvoje 2019 m. į vedus karantiną, Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakulteto studijos vyko nuotoliniu būdu, todėl studentai nevykdami į fakultetą daugiau laiko praleido sėdėdami prie kompiuterių. Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau nei trečdalis (34%, n=66) respondentų per dieną sėdi nuo 4 iki 6 val., beveik trečdalis trečdalis (31%, n=60) dalyvių teigė sėdintys nuo 6 iki 8 val. per dieną, beveik penktadalis sėdi daugiau nei 8 val. per dieną.

1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal sėdimas valandas per dieną

Apibendrinant galime teigti, kad didžioji daugumą (95%, n=182) respondentų praleido besėdėdama nuo 2 val. iki 8 val. Mokslo šaltiniai teigia, kad pandemijos metu karantinas laikomas vienu veiksmingiausių sprendimų (Arefi, Poursadegiyani, 2020; Hoofman, Secord, 2021). Bet ilgas sėdėjimas daro neigiamą įtaką laikysenai taip pat galvos, kaklo, krūtinės bei juosmeninei stuburo daliai padėtims, taip pat vystosi neigiami dubens padėties pokyčiai, didėja tarpslankstelinio diskų apkrova (Juodžbalienė, Daniusevičiūtė-Brazaitė, 2021).

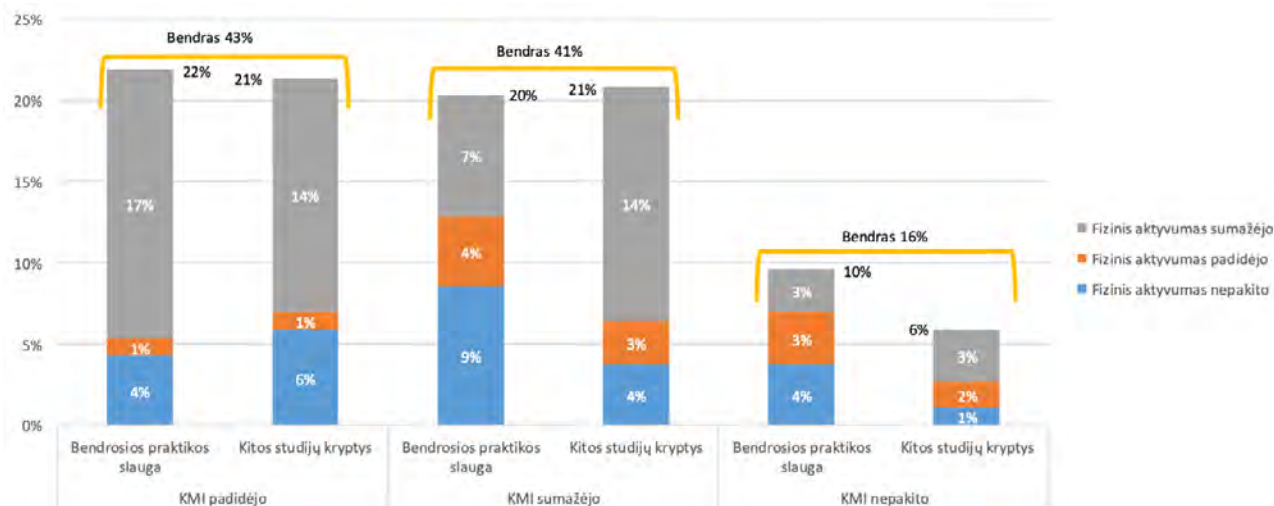
2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal fizinių veiklų pasirinkimą karantino metu

Norinti išsiaiškinti kokius sporto užsiėmimus/fizinę veiklą respondantai karantino metu propagavo labiausiai, buvo užduotas klausimas „Kokia fizine veikla užsiėmėte karantino metu?“ (2 pav.). 300 respondentų pateikė 415 skirtingų fizinių veiklų pasirinkimų, pagal šį skaičių (415) buvo suskaičiuotas bei įvertintas respondentų fizinių veiklų pasiskirstymas. Didžioji dauguma t.y. beveik trečdalis (31%, n=130) respondentų pasirinko vaikščiojimą (2 pav.).

Mokslininkai teigia, jog labiausiai paplitęs sporto užsiėmimas laukė tai vaikščiojimas (Rogerson, et al. 2020). Šio tyrimo metu gauti duomenys panašūs su Rogersono ir jo bendraautorių atlikto tyrimo duomenimis.

3 pav. Respondentų pasiskirstymas lyginant FA ir KMI pokyčius

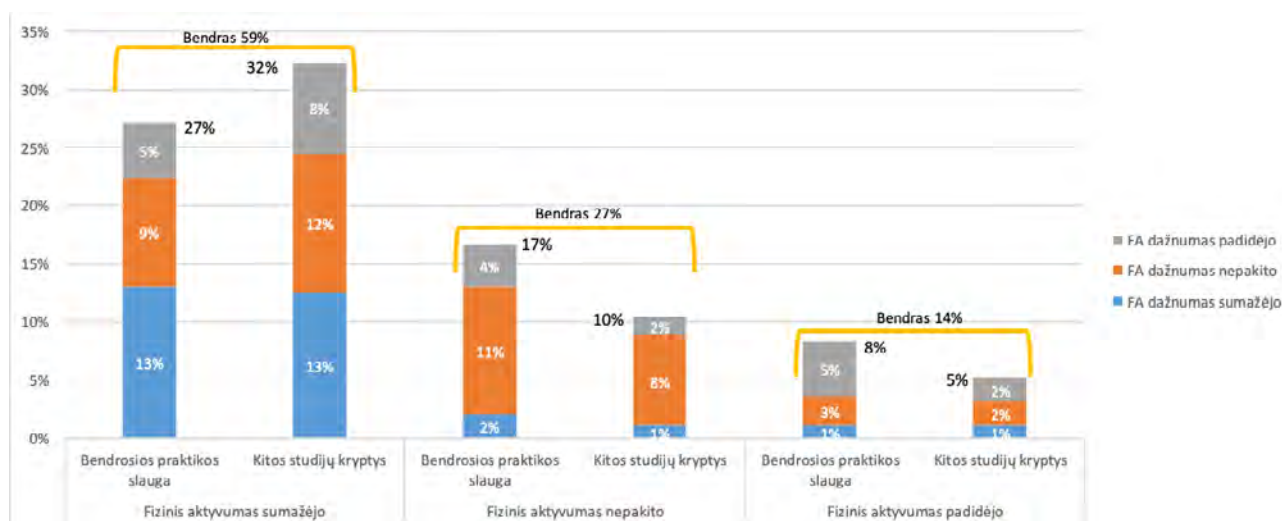

Anketoje respondentų buvo prašoma įrašyti jų ūgį bei svorį prieš karantiną ir po karantino (3 pav.). Gavus visus duomenis buvo paskaičiuoti respondentų KMI ($KMI = \text{Kūno masė (kg)} / \text{Ūgis (m}^2\text{)}$) prieš karantiną ir po jo bei pagal įvertintus pakitimus suskirstyti į tris grupes: KMI padidėjo; KMI sumažėjo; KMI nepakito. Taip pat tyrimo dalyviams buvo užduotas klausimas: „Kaip karantino paskelbimas Lietuvoje paveikė Jūsų fizinį aktyvumą?“ bei prašyta pasirinkti vieną iš trijų atsakymų variantų: FA sumažėjo; FA padidėjo; FA nepakito.

Lyginant šiuos du klausimus galima teigti, jog FA sumažėjimas karantino metu lėmė KMI prieaugį. Tyrimo rezultatai (3 pav.) parodė, jog mažiau nei pusės (43%, n=81) respondentų, kurių KMI karantino metu padidėjo, FA sumažėjo beveik trečdaliui (31%, n=58) respondentų, vos keletui (2%, n=4) FA padidėjo bei penktadaliui (10%, n=19) – nepakito. Dviem penktadaliams (41%, n=77) respondentų, kurių KMI karantino metu sumažėjo, FA taip pat sumažėjo penktadaliui (21%, n=41) respondentų. FA padidėjo mažiau nei dešimtadaliui (7%, n=13) bei kas aštuntam respondentui fizinis aktyvumas nepakito (13%, n=23).

4 pav. Respondentų pasiskirstymas palyginant FA pakitimus su FA dažnumo pakitimais

Tyrimo rezultatai parodė, jog bendrai FA sumažėjo beveik dviem trečdaliams (59%, n=114) respondentų, beveik trečdalis (27%, n=51) iš jų yra BPS studijų krypties studentai bei trečdalis (32% n=60) kitų studijų krypties studentai (4 pav.).

Remiantis gautais tyrimo rezultatais bei atlikus kryžminę tarpusavyje koreliuojančių klausimų analizę pastebėta neatitikimų ir galima daryti prielaidą, jog FA samprata ir FA dažnumo samprata, yra suprantamos bei vertinamos skirtingai. Kadangi gautuose atsakymuose matoma, jog nors beveik du trečdaliai (59%, n=114) respondentų nurodė, kad jų FA sumažėjo, iš jų kiek daugiau nei dešimtadaliui (13%, n=24) – FA dažnumas padidėjo ir penktadaliui (21% n=41) – nepakito.

BPS studijų programos studentų FA sumažėjo daugiau negu pusei (52%, n=52), o kitų studijų krypties – daugiau negu dviem trečdaliams (67%, n=62) studentų. FA padidėjo beveik penktadaliui (16%, n=16) BPS studentų, kai tuo tarpu kitų studijų krypties FA padidėjo dešimtadaliui (11%, n=10); FA nepakito trečdaliui (32%, n=32) BPS studentų bei daugiau nei penktadaliui (22%, n=20) kitų Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakulteto studijų krypties.

Išvados

1. Nustatyta, kad Vilniaus kolegijos sveikatos priežiūros fakulteto studentų fizinis aktyvumas Covid-19 pandemijos metu sumažėjo beveik dviem trečdaliams (59%, n=114) respondentų, padidėjo – daugiau negu dešimtadaliui (14%, n=26) respondentų, nepakito – beveik trečdaliui (27%, n=52) respondentų.

2. Bendrosios praktikos slaugos studijų krypties studentų fizinis aktyvumas yra geresnis palyginus su kitomis Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakulteto studijų kryptimis (dietetikos, ergoterapijos, kineziterapijos, radiologų bei kosmetologijos), nes fizinio aktyvumas sumažėjimas šioje kryptyje buvo net 15% mažesnis (BPS – 52%, kitos kryptys – 67%) nei likusiose studijų kryptyse.

Literatūra

1. Center for Disease Control and Prevention. (2021 spalio 25d.) Your guide to mask. Retrieved from: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/prevent-getting-sick/html>
2. Dishman, R.K., Heath, G. W., & Lee, I. M. (2018). Physical Activity Epidemiology. United States of America: Human Kinetics.
3. Gužauskas, D., Mikutavičienė, I. (2019). Universiteto studentų fizinio aktyvumo motyvacijos veiksniai: teoriniai požiūriai. *Visuomenės Sveikata*, 28(6), 56–63.
4. Jankauskienė, R., Bacevičienė, M. (2021). Fizinio aktyvumo samprata. Fizinis aktyvumas ir sveikata, (p.162-168). Kaunas: LSMU.
5. Lietuvos Respublikos sporto įstatymas 1995m. gruodžio 20d. Nr. I-1151. Galiojanti Suvestinė redakcija nuo 2021m. sausio 01d. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.23317/asr>
6. Rogerson, M., Wood, C., Pretty, J., Schoenmakers, P., Bloomfield, D., & Barton, J. (2020). Regular Doses of Nature: The Efficacy of Green Exercise Interventions for Mental Wellbeing. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(5), 1526. Retrieved from: <https://doi.org/10.3390/ijerph17051526>
7. Shahidi, S. H., Stewart Williams, J., & Hassani, F. (2020). Physical activity during COVID-19 quarantine. *Acta Paediatrica*, 109(10), 2147–2148. Retrieved from: <https://doi.org/10.1111/apa>
8. Skurvydas, A. (2020). Judesių mokslas. II dalis. Pratimai, mityba, sportas. Kaunas: Vitae Litera.
9. Wattanapit, A., & Thanamee, S. (2017). Evidence Behind 10,000 Steps Walking. *Journal of Health Research*, 31(3), 241–248. Retrieved from: <https://he01.tci-thaijo.org/index.php>
10. World Health Organization. (2020a m. lapkričio 26 d.) Physical activity. Retrieved from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/physical-...%20>
11. Arefi, M. F., & Poursadeqiyani, M. (2020). A review of studies on the COVID-19 epidemic crisis disease with a preventive approach. *Work*, 66(4), 717–729. Retrieved from: <https://doi.org/10.3233/WOR-203218>
12. Hoofman, J., & Secord, E. (2021). The Effect of COVID-19 on Education. *Pediatric Clinics of North America*, 68(5), 1071–1079. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.pcl.2021.05.009>
13. Juodžbalienė, L., Daniusevičiūtė-Brazaitė, L. (2021). Sėdimos gyvensenos pasekmės asmens laikysenai ir judėjimui. Fizinis aktyvumas ir sveikata, (p.162-168). Kaunas: LSMU.

VILNIUS COLLEGE FACULTY OF HEALTH CARE STUDENTS' PHYSICAL ACTIVITY DURING COVID 19 PANDEMIC

Summary

The worldwide spread of the COVID-19 virus, which began in 2019, has had a very strong impact on people's physical and emotional lives. During pandemic, Vilnius college faculty of health care studies had to be held remotely, so students instead of going to the faculty were to spend more time sitting in front of their computers during lectures. From this comes the problem of the thesis: changes in physical activity of Vilnius college faculty of health care students during Covid-19 pandemic, differences of physical activity of students of different studies.

Aim of the study - to analyze Vilnius college faculty of health care 2nd-4th course students' physical activity during Covid-19 pandemic.

Results of the study. Physical activity during quarantine decreased of almost two thirds of respondents (59%, n=114), it became higher of more than one tenth of respondents (14%, n=26), almost a third of respondents (27%, n=52) did not notice any changes in their physical activity. Physical activity decreased of half of students (52%, n=52) of general practice nursing studies and more than two thirds of students (67%, n=62) of the rest studies. Physical activity increased of less than one fifth (16%, n=16) of general practice nursing students, of the rest studies – of more than a tenth (11%, n=10) of students. Physical activity remained the same of more than a third (32%, n=32) of general practice nursing students and more than fifth (22%, n=20) of the rest Vilnius college faculty of health care studies' students.

Keywords: Covid 19, physical activity, students

Rasa Narušienė

Vilniaus kolegija Sveikatos priežiūros fakultetas Slaugos katedra (Lietuva)
rasa.butkevičiūtė@stud.viko.lt

Zyta Kuzborska

Vilniaus kolegija Sveikatos priežiūros fakultetas Slaugos katedra (Lietuva)
z.kuzborska@spf.viko.lt

SAVARANKIŠKOS PEDAGOGINĖS PRAKTIKOS YPATUMAI COVID-19 PANDEMIJOS KARANTINO METU

Elida Aršavskienė
Vilniaus kolegija (Lietuva)

Elida Aršavskienė
Vilniaus kolegija (Lietuva)

Anotacija

Paskelbus pandemiją dėl koronaviruso išplitimo visame pasaulyje, švietimo sistema per trumpą laiką turėjo persiorganizuoti ir persiorientuoti, iš tiesioginės ugdymo formos pereiti į nuotolinio ugdymo formą. Aukštosioms mokykloms teko konstruktyviai reaguoti į kintančią situaciją: keisti studijų grafikus, koreguoti praktikų užduotis, rasti tinkamas įstaigas nuotolinei praktikai atlikti. Šiuo straipsniu stengiamasi atskleisti savarankiškos pedagoginės praktikos organizavimo aspektus bei reflektuoti studentų patirtį, savijautą, atliekant savarankišką pedagoginę praktiką karantino metu.

Raktažodžiai: IKT naudojimas, karantinas, nuotolinis mokymas, savarankiška pedagoginė praktika.

Įvadas

Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) dėl koronaviruso išplitimo visame pasaulyje 2020 m. kovo 11d. paskelbė pandemiją. Lietuva ekstremaliąją padėtį paskelbė nuo 2020 m. vasario 26 d., o pirmasis karantinas truko nuo kovo 16 d. iki birželio 16 d. Šalyje beveik visą pirmojo karantino laikotarpį buvo uždarytos ugdymo įstaigos, ugdymas iš kontaktinio pakeistas į nuotolinį. Visa švietimo sistema per trumpą laiką turėjo persiorganizuoti ir persiorientuoti, iš tiesioginės ugdymo formos pereiti į nuotolinio ugdymo formą. Šis staigus pokytis paveikė ugdymo proceso dalyvius, jų įsitraukimą ir vaidmenis ugdymo procese, ugdymo aplinką, turinį ir pobūdį. Karantinas paveikė ir aukštųjų mokyklų bendruomenę, paskatino darbuotojus operatyviai ir konstruktyviai reaguoti į kintančią situaciją.

Tyrimas

Šio tyrimo tikslas – atskleisti savarankiškos pedagoginės praktikos organizavimo bei vykdymo ypatumus COVID-19 pandemijos karantino metu.

Nuotolinis mokymas – mokymo proceso organizavimo būdas, kai mokiniai, būdami skirtingose vietose ir naudodamiesi informacinėmis komunikacijos priemonėmis ir technologijomis, bendrauja su mokytoju mokymo tikslams pasiekti. Galima tiek pavienio, tiek grupinio mokymo forma. Įgyvendinant pavienio mokymo formą, mokiniai savarankiškai mokydami jungiasi su mokytoju ir dalyvauja grupinėse ar individualiose mokytojo konsultacijose. Įgyvendinant grupinio mokymo formą, mokiniai susijungia į klasę ar grupę ir nuosekliai mokosi, mokomi mokytojų pagal ugdymo programas.

Iki 2020 metų pavasario nuotolinis mokymas Lietuvoje buvo vykdomas universitetuose, kolegijose, penkios bendrojo ugdymo mokyklos buvo oficialiai sertifikuotos kaip nuotolinio mokymo mokyklos, kitos mokyklos nuotolinį ugdymą taikė fragmentiškai, juo pąvairindamos kontaktinį tiesioginį mokymą. Tačiau nuotolinis mokymas dažniausiai buvo skirtas mokiniams, kurie, dėl įvairių priežasčių, negali mokytis kartu su visais – dėl išvykimo į užsienį, ligos, pasirengimo aukšto lygio meno ar sporto renginiams.

Pavasariį nuotolinis mokymas tapo visuotiniu reiškiniu, todėl daugumai Lietuvos pedagogų teko įgyti naujų kompetencijų, įgūdžių, išbandyti naują mokymo organizavimo praktiką.

Mokykloms teko ugdymą perkelti į virtualiąją aplinką, o jos funkcijos – mokymosi medžiagos parengimas ir pateikimas, užduočių pateikimas, apklausų ir testų sudarymas ir pateikimas, mokinių pažangos ir vertinimo stebėjimas, mokinio ir mokytojo asmeninė erdvė, sinchroninis ir asinchroninis bendravimas ir bendradarbiavimas – nuo kovo pabaigos buvo vykdomos nuotoliniu būdu.

Mokyklos privalėjo „įsivertinti mokyklos pasirengimą dirbti nuotoliniu būdu: technologines galimybes, turimas skaitmenines priemones, mokytojų kompetenciją, mokinių amžių ir jų aplinkos socialinę ekonominę padėtį{...} pasirinkti tokią nuotolinio mokymosi aplinką, kuri užtikrintų ne tik skaitmeninio ugdymo turinio pasiekiamumą, bet

ir bendravimą bei bendradarbiavimą ugdymo proceso metu realiuoju (sinchroniniu) ir/ar nerealiu (asinchroniniu) laiku“ (Įsakymas dėl rekomendacijų dėl ugdymo proceso organizavimo nuotoliniu būdu patvirtinimo).

Kaip teigia Nacionalinė švietimo agentūros darbo grupė Nuotolinio mokymo(si) /ugdymo(si) vadove, nuotoliniam mokymui siūlomi įvairūs įrankiai, kuriuos mokykla gali pasirinkti. Vienas iš rinkoje teikiamų sprendimų – atvirojo kodo Moodle programinė įranga, kurią siūlo mokykloms naudotis KTU ir VDU (šiuo metu nemokamai), kita galima specializuota aplinka – Edmodo (nemokama, bet taikomi apribojimai). Iš esmės visas funkcijas užtikrina ir universalūs Google siūlomi įrankių rinkiniai (G suite for Education), ir Microsoft (M 365). Lietuvos tradicinio ugdymo sistemoje gana išplėtotas el. dienynų įrankis. Jis leidžia užtikrinti minimalias mokyklai reikalingas funkcijas, ypač mokymo pažangos stebėjimą, bendradarbiavimą ir pan. Mokykloms siūlomi ir tam tikri specializuoti nišiniai įrankiai, kaip antai: įrankiai mokymo(si) medžiagai kurti (pavyzdžiui, Formative, Kahoot, Keynote, Quizizz, Quizlet, Socrative ir pan.), vaizdo pokalbiams organizuoti (pavyzdžiui ZOOM ir pan.), klasei valdyti, mokiniams motyvuoti, jiems praktikuotis, vertinti, įsivertinti ir pan.

Daugelį tradicinių mokymosi metodų taip pat galima perkelti į virtualiąją erdvę. Tokie metodai, kaip paskaita, diskusijos, debatai, atvejo tyrimas, kartojimas ir įtvirtinimas, mokomieji žaidimai, eksperimentavimas, naujų išteklių paieška, tyrinėjimas, praktikavimosi pratimai, kūrybinio mąstymo reikalaujančios užduotys ir kt. gali būti taikomi nuotoliniu būdu.

Kaip teigia D. Šileikytė, „tai sukėlė tam tikrų nesklaidumų karantino pradžioje, kai mokytojai jautė didelį stresą dėl padidėjusio darbo krūvio, tam tikrų specifinių laiko valdymo dalykų, daug kas turėjo verstis per galvą, norėdami įtraukti mokinius į veiklą, kad tai būtų įdomu, nes jautė tam tikrą nepasitikėjimą dėl vienokių ar kitokių savo gebėjimų. Bet tai išsisprendė, buvo teikiama formali ir neformali pagalba, mokytojams padėjo ir mokiniai, palaipsniui – vieni greičiau, kiti lėčiau – mokytojai ėmė dirbti profesionaliai“. Nuotolinis mokymas pedagogams tapo iššūkiu.

Tyrimo tikslui pasiekti buvo išskirti uždaviniai:

1. Atskleisti savarankiškos pedagoginės praktikos organizavimo Vilniaus kolegijoje aspektus karantino metu.
2. Reflektuoti studentų patirtį, savijautą, atliekant savarankišką pedagoginę praktiką karantino metu.

Aukštajai mokyklai (Vilniaus kolegija) teko koreguoti praktikos atlikimo grafikus, tikintis teigiamų situacijos pokyčių, kuriems neįvykus buvo pertvarkomos praktikų užduotys, nes jų atlikimas sudaro prielaidas įgyti ar tobulinti studijų programoje numatytas kompetencijas. Savarankiškos pedagoginės praktikos metu tobulinama ir tiriama kompetencija, atliekant empirinį tyrimą, pristatomą bakalauro darbe. Pakitusi situacija vertė skubiai peržiūrėti, kaip siesis BD tema ir galimybės naujoje situacijoje atlikti tyrimus, tad buvo tikslinamos pasirinktų bakalauro darbų temų formuluotės, iš naujo permąstomas ir tobulinamas tyrimo instrumentas.

Ugdymo sistemoje tvyrojo nerimas, ugdymo institucijos keitė darbo formą, pereidamos prie nuotolinės veiklos. „Pradėjus šį procesą organizuoti Lietuvoje susidurta su informacinių technologijų įrangos, priemonių stoka, mokytojų darbo su informacinėmis ir komunikacijos technologijomis (IKT) patirties stoka, neigiamas nuotolinio ugdymo poveikis sveikatai ir kt.“. (Išanalizuotos pandemijos laikotarpio pamokos švietime). Pedagogams tai buvo papildomas iššūkis, todėl dalis ugdymo įstaigų vengė priimti studentus kad ir nuotolinei praktikai, norėdami apsaugoti mokytojus nuo papildomos įtampos, nepaisant to, kad apie praktikos atlikimą buvo susitarta iš anksto. Kolegijos pastangomis, administracija aktyviai bendravo su ugdymo įstaigų vadovais ir padėjo rasti praktikos vietas visiems studentams, taip pat ir atliekantiems savarankišką pedagoginę praktiką.

Atlikus savarankišką pedagoginę praktiką buvo sudaryta studentų focus grupė praktikos patirčių refleksijai, studentų nuomonei išsiaiškinti.

Studentų buvo klausama apie pirmą kartą nuotoliniu būdu atliktos savarankiškos praktikos privalumus. Studentai įvardijo geresnę emocinę būseną. Pamokas nuotoliniu būdu lengviau organizuoti būnant klasėje, ypač tiems studentams, kurie turi viešo kalbėjimo baimę. Ši praktika leido išbandyti ir įvaldyti įvairias ugdymo/mokymo platformas, plačiai naudoti IKT (skaitmenines mokymo priemones, skaitmeninius vadovėlius, įvairius įrankius užduotims kurti (pavyzdžiui, Padlet, Mentimeter, Formative, Kahoot, Keynote, Quizizz, Quizlet, Socrative ir pan.)). Studentai ieškojo inovatyvių būdų mokomajai medžiagai pateikti, mokinių vertinimui (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Nuotolinės praktikos privalumai

Kategorija	Subkategorija	Citatų pavyzdžiai
Nuotolinės praktikos privalumai	Emocinė būsena	„Buvo lengviau vesti pamokas nuotoliu nei gyvai. Turiu viešo kalbėjimo baimę, nuotoliu jos neįveikiu“.
	Galimybė naudoti IKT	„Pamokose naudodavau nemažai IKT platformų, kurių mokytoja nenaudodavo, tad mokiniams buvo įdomu pamokose“. „Išbandžiau naujus įrankius užduotims kurti - Quizizz, Quizlet, Socrative. Net nežinojau jų galimybių. Mokiniams labai patiko“ „Visai prieš pamoką sugalvojau, kad mokiniams atsakinėjant į mįsles, prašysiu ne tik atsakyti, o parodyti tam tikrą „emoji“ (Teams platformoje yra penki veidukai, kuriuos galima spausti)“.
	Skirtingos mokymo platformos	„Žinau, kad mokyklose dirba ne tik su mums įprastomis Teams ar Moodle, bet ir Zoom, Google Classroom, Meet, Edukos platformomis. Teks greit išmolti ir įvaldyti“.

Studentai pasidalijo nuotolinių pamokų organizavimo patirtimi, kuri skiriasi nuo jau turėtos kontaktinių, tiesioginių pamokų organizavimo. Jiems teko kitaip planuoti pamokas, pergaltuoti pamokos medžiagos pateikimo, užduočių atlikimo trukmę, todėl pasirengimas užėmė daugiau laiko, reikalavo daugiau pastangų ieškant ugdymo turinio pateikimo formų ir būdų, užduočių individualizavimo galimybių. Iššūkių studentams kėlė pats pamokų organizavimas – matematikos, lietuvių kalbos ar pasaulio pažinimo pamokas organizuoti sekėsi lengviau, tačiau fizinio ugdymo, dailės ir technologijų pamokos kėlė nerimą ir abejones dėl mokinių aktyvaus dalyvavimo, jų gebėjimo atlikti pateiktas užduotis. Buvo trikdžių ir įtraukiant mokinius į pamokos veiklas – ne visi jie gebėjo savarankiškai pasiruošti pamokai, atlikti visas užduotis. Kadangi mokiniai dirba skirtingu tempu, buvo taip, jog vieni mokiniai, jau atlikę papildomas užduotis, turėjo laukti kitų, kurie ilgiau atliko suplanuotas užduotis. Studentams teko ieškoti susidariusių situacijų sprendimo būdų. Pagrindinės jų mintys pateikiamos 2 lentelėje:

2 lentelė. Nuotolinių pamokų vedimo patirtis

Kategorija	Subkategorija	Citatų pavyzdžiai
Nuotolinių pamokų vedimo patirtis	Pasirengimas pamokoms	„Sunku prognozuoti, kiek klasė gali nuveikti per tam tikrą laiką, ypač naudojant IT programėles, todėl ruošti pamokoms buvo sunkiau“.
	Pamokų organizavimas (fizinio lavinimo, dailės pamokos)	„Prieš šią pamoką buvo nemažai streso, buvo neramu, kaip pavyks nuotolinė fizinio lavinimo pamoka, kaip reikės įtraukti visus mokinius į bendrą pamokos veiklą“. „Fizinio lavinimo pamoka buvo sudėtinga, nes kai rodau pratimus, negaliu stebėti mokinių, ar jie žiūri, ar supranta.“ „Pergyvenau dėl dailės – kaip padėti, jei nesugebės atlikti užduočių. Klasėje prietum, padėtum, o nuotoliu?“
	Mokinių įsitraukimas į pamoką	„Buvo situacijų, kai mokiniai savarankiškai negebėjo kažko padaryti (atsiversti tinkamą puslapį, rasti vadovėlį, prisiminti, kur reikia pradėti rašyti ir tt.), bet tokių atvejų buvo mažai“.
	Aktyvus mokinių dalyvavimas pamokoje	„Mokiniai, kuriems anksčiau sekėsi prasčiau susikaupti ir dažniausiai pamokų metu užsiimdavo pašalinėmis veiklomis, dirbant nuotoliu pasižymėjo aktyviu dalyvavimu ir akademinė pažanga“. „Kai šalia nėra draugo, su kuriuo rūpi kalbėtis, mokinys aktyvesnis pamokoje, daugiau nuveikia“.

Tokio pobūdžio – nuotolinė – praktika studentams buvo pirmoji. Pabrėžtina, kad kalbėdami pirmiausia studentai akcentavo technines kliūtis: daugeliui teko patirti internetinio ryšio problemas, ypač tiems, kurie dirbo mokyklų patalpose, kompiuterių gedimus, nuotolinių platformų veiklos trikdžius. Buvo įvardintos garso kokybės problemos – mokiniai jungiasi į pamoką iš įvairių įrenginių, dažniausiai planšetinių kompiuterių, jų garso kokybė nėra itin gera. Nuotolinės praktikos metu studentams buvo sunkiau valdyti klasę. Nors mokiniai žino nuotolinės pamokos taisykles – kalbama po vieną, jei iškilo klausimas ar norima pasisakyti – keliami ranka, mikrofonai išjungti, tik kai kažko paklausiama, tada mokinys mikrofoną įsijungia, mokiniai ne visada šių taisyklių laikėsi. Kaip praktikos iššūkį studentai įvardijo ir bendravimą su mokinių tėvais, kurie dažnai pamokų metu yra šalia vaikų. Tai studentus skatino ir motyvavo geriau pasiruošti pamokoms, tačiau kita vertus kėlė stresą ir neaiškumą, kaip vertinti mokinio pasiekimus, kai tėvai padeda atlikti užduotis ar pasako atsakymus (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Nuotolinės praktikos iššūkiai

Kategorija	Subkategorija	Citatų pavyzdžiai
Nuotolinės praktikos iššūkiai	Techninės kliūtys	Man reikėjo paukščių balsų įrašų bei skaidrių, tačiau mano kompiuteris užstrigo ir verstis teko su telefonu. Negalėjau mokiniam pateikti įrašų teko naudotis vadovėliu bei pasakoti mokiniam, kodėl paukščius pamėgdžiojame vienu ar kitu būdu“. „Mokykloje, kai kuriose klasėse buvo silpnokas interneto ryšys. Mane dažnai išmesdavo iš pokalbio“. „Strigo „Teams“ platforma: man rodydavo, jog dalinuosi ekranu, o mokiniam rodydavo juodą ekraną. Tačiau, šią problemą išspręsdavau, pasidalindama iš naujo savo ekranu“. „Iškilo sunkumų pamokoje, kai keliems mokiniam atsakinėjant labai blogai girdėjosi, negalėjau nieko suprasti, teko perklausti po kelis kartus – mokiniai nenorėjo kartoti, suirzo“.
	Klasės valdymas	„Dar trūksta žinių, kaip valdyti klasę dirbant nuotoliu, kada jau reikia mokiniam priminti taisykles“. „Per nuotolinį ugdymą sudėtinga buvo valdyti klasę, kai mokiniai neprašomi įsijungia mikrofonus ir kalba“.
	Bendravimas su mokinių tėvais	„Teko pastebėti, kad prie beveik pusės mokinių, nuolat būna mokinių tėvai, tad pirmąsias pamokas vesti buvo šiek tiek nedrąsu“. „Mokiniui tėvai garsiai pasakinėjo atsakymus, o jo mikrofonus nebuvo išjungtas. Kaip man reaguoti? Kaip po to vertinti? Iššūkis“. „Matėsi, kad buvo mokinių, kuriems ir tėveliai padėjo. Matėsi per kamerą, kad šalia yra tėvai ir padeda klijuoti, piešti akis. O buvo ir tokių, kurie padėjo įrašyti raides ar spręsti uždavinius“.

Pagrindinis studentų nurodytas neigiamas nuotolinės praktikos aspektas – emocinio ryšio su mokiniam trūkumas. Nors buvo organizuojami pašnekesiai ne pamokų metu, įvairios konsultacijos su klase, tačiau pažinti mokinius, juos pajauti nuotoliu labai sudėtinga. Dauguma studentų akcentavo gyvo kontakto, bendravimo, draugystės, mokinių emocijų stoką. Sunku buvo teikti pagalbą mokiniam nuotoliniu būdu. Jei mokinys susidurdavo su sunkumais, problemomis, atliekant užduotis, sudėtinga buvo jam asmeniškai padėti, nes individualus darbas su mokiniu vaizdo pamokos metu sunkiai įmanomas. Tokiu atveju tekdavo dirbti naudojant kitas galimybes – užduočių individualizavimą, individualų aiškinimą per Moodle, Eduką, Skype ar Messengerį (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Nuotolinės praktikos neigiami aspektai

Kategorija	Subkategorija	Citatų pavyzdžiai
Nuotolinės praktikos iššūkiai	Emocinis ryšys su mokiniam	„Trūko to kontakto bei mokinių emocijų, kurias galima buvo stebėti kontakto metu“. „Trūko ryšio su mokiniam, kuris kitais atvejais, dažniausiai, užsimegzdavo pertraukų metu ir po pamokų“.
	Pagalba mokiniam	„Buvo sudėtinga artimiau pažinti vaikus ir jiems padėti“. „Klasėje buvo SUP mokinys. Nespėdavo atlikti užduočių, nesuprasdavo. Klasėje būtų lengva prieiti ir padėti, o nuotoliu“ „SUP mokiniui kartais padėdavau, kai jis man per pamoką paskambindavo per Messengerį, jis nenorėjo, kad aš aiškinčiau jam užduotį prie visos klasės“.

Išvados

1. Fakulteto darbuotojai operatyviai ir konstruktyviai reagavo į kintančią situaciją: keitė studijų grafikus, koregavo praktikų užduotis, kartu su studentais permąstė BD temų formuluotes ir tyrimo instrumentus, koregavo trišales praktikų sutartis, padėjo rasti tinkamas praktikai atlikti įstaigas, kelis sykius pateikė informaciją akademinėms grupėms apie galimybes ir tvarką atliekant greituosius PGR testus.

2. Studentai, reflektuodami praktikas, nurodė teigiamus ir neigiamus jos aspektus:

a.teigiami: IKT naudojimas, nuotolinio mokymo privalumai, emocinė būsena.

b.neigiami: organizaciniai momentai (užtrunka prisijungimas, neišjungia/nejungia mikrofono, nejungia kameros); kitokios pasirengimo pamokoms galimybės (laikas užduočių atlikimui, priemonės, pagalbos mokiniam teikimo galimybės; stresas prieš nežinomą situaciją).

Literatūra

1. Išanalizuotos pandemijos laikotarpio pamokos švietime. (2021). Gauta iš <https://www.svietimonaujienos.lt/isanalizuotos-pandemijos-laikotarpio-pamokos-svietime/>
2. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. (2020). Dėl rekomendacijų dėl ugdymo proceso organizavimo nuotoliniu būdu patvirtinimo. (2020 m. kovo 16 d. Nr. V-372). Gauta iš <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c2bbb08067c511eaa02cacf2a861120c?jfwid=lqhyiprvv>
3. Nacionalinė švietimo agentūros darbo grupė. (2020). Nuotolinio mokymo(si) /ugdymo(si) vadovas. Gauta iš [https://www.emokykla.lt/upload/nuotolinis/Nuotolinio_mokymo\(si\)_vadovas_visas_08-20.pdf](https://www.emokykla.lt/upload/nuotolinis/Nuotolinio_mokymo(si)_vadovas_visas_08-20.pdf)
4. Šileikytė, D. (2020). Nuotolinis mokymas ar mokymo organizavimas nuotoliniu būdu? Gauta iš https://www.svietimonaujienos.lt/_trashed/

PECULIARITIES OF INDEPENDENT PEDAGOGICAL PRACTICE DURING THE COVID-19 PANDEMIC LOCKDOWN

Summary

Following the global pandemic of coronavirus, the entire education system had to be reorganized and reoriented from classroom based learning to a form of distance learning in a relatively short period of time. Higher education institutions either had to respond to the changing situation constructively: change study schedules, adjust internship tasks, find relevant institutions allowing and delivering remote internships. This article seeks to reveal aspects of the organisation of independent pedagogical practice as well as to reflect on students' experience and well-being during independent pedagogical practice during the quarantine.

Keywords: distance learning, independent pedagogical practice, quarantine, use of ICT.

Elida Aršavskienė

Vilnius University of Applied Sciences, Lithuania

e.arsavskiene@pdf.viko.

Rima Bačiulytė

Vilnius University of Applied Sciences, Lithuania

r.baciulyte@pdf.viko

STUDIJŲ IR DARBO VIETŲ SKAITMENINĖ TRANSFORMACIJA: COVID-19 PANDEMIJOS ATVEJIS AUKŠTOJOJE MOKYKLOJE

Renata Kondratavičienė

Vilniaus kolegijos Pedagogikos fakultetas

Anotacija

Dėl COVID-19 pandemijos vyksta sparti studijų ir darbo vietų skaitmeninė transformacija, dėl kurios organizacijos ir aukštojo mokslo institucijos verčiamos keisti savo darbo ir mokymosi kultūrą. Šiame tyrime nagrinėjami pandemijos metu kylantys sparčios skaitmeninės transformacijos padariniai aukštojo mokslo kontekste. Straipsnyje gilintasi į mokslinę tyrimo problemą – išsiaiškinti, su kokiais padariniais skaitmeninės transformacijos metu susidūrė aukštosios mokyklos studentai. Tyrimo tikslas – atskleisti studijų ir darbo vietų skaitmeninės transformacijos socialinius ir techninius padarinius. Tyrime buvo naudojama turinio analizės metodika, siekiant suprasti individualaus, tarpasmeninio ir organizacinio lygmenų padarinius, su kuriais susidūrė studentai studijų ir darbo metu.

Raktažodžiai: COVID-19, skaitmeninė transformacija, individualus, tarpasmeninis ir organizacinis lygmenys.

Įvadas

Pirmąjį 2020 metų pusmetį Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) paskelbė, kad Korona virusinė liga (COVID-19) išplito visose pasaulio šalyse ir pradėjo smarkiai riboti socialinę veiklą, įskaitant ekonomiką, verslą, mokymąsi ir mokymą. COVID-19 pandemija padarė didelę įtaką žmonių gyvenimui, organizacijoms, visuomenės ir ekonomikos augimui. Tai paskatino kiekvieną šalį laikytis PSO rekomendacijų ir pritaikyti kovos su viruso plitimu politiką valstybės lygiu. Taip pat skatino organizacijas, tokias kaip švietimo įstaigos, laikytis vyriausybės institucijų paskelbtų gairių (Nurhas, Aditya, Jacob, & Pawlowski, 2021).

Dėl COVID-19 pandemijos milijonai žmonių patyrė sparčias „priverstines“ mokymo ir mokymosi veiklų (Burki 2020), darbo iš namų skaitmenines transformacijas (Nurhas et al., 2021). Šiame tyrime skaitmeninė transformacija apibūdinama kaip organizacinės naujovės ir pokyčiai, atsirandantys dėl naujų ar žlugdančių skaitmeninių koncepcijų ir technologijų diegimo (Hinings, Gegenhuber, & Greenwood, 2018). Tyrimai rodo, kad skaitmeninė transformacija yra dinamiškas organizacinių pokyčių procesas (Hinings et al., 2018), turintis įtakos kiekvienam asmeniui (Majchrzak, Markus, & Wareham, 2016). Skaitmeninės transformacijos padarinių tyrimo svarba (Majchrzak et al., 2016) iš esmės yra jos atsakas į COVID 19 pandemiją, kuri sukėlė „priverstinius“ ir greitus darbo bei mokymosi kultūros pokyčius aukštojo mokslo kontekste (Bao, 2020; Toquero, 2020). Literatūros šaltinių apžvalga paskatino gilintis į mokslinę tyrimo problemą – išsiaiškinti, su kokiais padariniais skaitmeninės transformacijos metu susidūrė aukštosios mokyklos studentai.

Tyrimo objektas – socialiniai ir techniniai padariniai COVID-19 pandemijos metu aukštojo mokslo įstaigoje.

Tyrimo tikslas – atskleisti studijų ir darbo vietų skaitmeninės transformacijos socialinius ir techninius padarinius.

Tyrimo uždaviniai:

1. Aptarti COVID-19 pandemijos padarinių lygmenis (individualus, tarpasmeninis ir organizacinis).
2. Nustatyti socialinius ir techninius padarinius skaitmeninės transformacijos metu Lietuvos aukštojo mokslo įstaigoje.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, apklausa, turinio (angl. content) analizės metodas.

Individualus, tarpasmeninis ir organizacinis lygmenys

Skaitmeninės transformacijos akcentas visų pirma yra ne technologinis aspektas, o strateginis požiūris (Matt, Hess, & Benlian, 2015; Schallmo & Williams, 2018) į žmogaus elgesio kitimo procesus (Majchrzak et al., 2016), mokymosi ir darbo metodų kitimą, atsiradus įvairioms skaitmeninėms technologijoms (Hinings et al., 2018). Šie elgsenos analizės lygiai padeda paaiškinti dinamiškus padarinius, pagrįstus trimis lygmenimis: individualiu, tarpasmeniniu ir organizaciniu (Vial, 2019). Toliau nuosekliai aptarsime padarinius kiekvienu lygmeniu atskirai (žr. 1– 9 lenteles).

Individualaus lygmens padariniai

Individualus lygmuo – tai asmenims būdingos savybės ir sąlygos dėl sparčios mokymo(si) ar darbo realios aplinkos transformavimo į technologiškai praturtintą virtualią erdvę (Bao, 2020). Individualaus lygmens atveju susiduriama su trimis pagrindinėmis COVID-19 pandemijos sukeltomis padarinių kategorijomis. Pirmiausia tai buvo padariniai, susiję su neigiamu technologijų poveikiu psichikos sveikatai (Bao, 2020; Crawford et al., 2020; Drane et al., 2020; Kerres, 2020). Antra, pandemijos metu reikalingų įgūdžių ir skaitmeninės kompetencijos pokyčiai buvo labai reikalingi dirbti ir mokytis iš namų, paprastai sukuriant didesnę priklausomybę nuo skaitmeninių įrenginių (de Oliveira Araújo, Francisco Jonathan, de Lima, Ligia Samara Abrantes, Cidade, Nobre, & Neto, 2020; Toquero, 2020). Darbas ar mokymasis iš namų naudojant skaitmenines technologijas ištrina ribas tarp asmeninių ir su darbu ar mokslu susijusių veiklų (Crawford et al., 2020). Individualaus lygmens atveju susiduriama su iššūkiais, susijusiais su asmens gerove ir kompetencijų trūkumu.

Grupės arba tarpasmeninio lygmens padariniai

Grupės arba tarpasmeninis lygmuo reiškia žmonių grupei būdingus požymius arba sąveiką, kurią pandemijos metu gali palengvinti technologijos (Bao, 2020; Wang, Cheng, Yue, & McAleer, 2020). Tarpasmeninio lygmens atveju susiduriama su dviem pagrindinėmis COVID-19 pandemijos sukeltomis padarinių kategorijomis. Pirmiausia tai susiję su technologijų pritaikymo spartinimu socialinei veiklai integruoti ar socialinei sąveikai palengvinti (Abidah et al., 2020; Bao, 2020). Antra, su didėjančiu technologijų naudojimu siekiant skaitmeninės įtraukties (Owusu-Fordjour, Koomson, & Hanson, 2020) bei mokymo(si) metodų įvairovės įvairiems sunkumams įveikti (Drane et al., 2020; Wang, Cheng, Yue, & McAleer, 2020). Nustatyta, kad patyčios elektroninėje erdvėje, netolerancija ir arogancija kitų rasių, kartų, kompetencijų ir pažeidžiamų grupių atžvilgiu (Drane, Vernon, & O’Shea, 2020; Owusu-Fordjour et al., 2020) įvyko tų mokinių šeimose, kuriose buvo nepatogios mokymosi ar darbo sąlygos (Abidah, Hidaayatullaah, Simamora, Fehabutar, & Mutakinati, 2020). Taigi literatūroje pabrėžiamas grupės arba tarpasmeninio lygmens atveju socialinės įtraukties ir įvairovės iššūkis.

Organizacinio lygmens padariniai

Organizacinis lygmuo susijęs su organizacijai būdingais elementais ir sąlygomis, kurioms esant gali būti pasitelkiamos technologijos (Abidah et al., 2020). Organizacinio lygmens atveju susiduriama su keturiomis pagrindinėmis COVID-19 pandemijos sukeltomis padarinių kategorijomis. Pirmiausia tai susiję su sparčiu naujų technologijų ir socialinės žiniasklaidos naudojimu. Didelės spartos internetas leidžia plačiai naudoti vaizdo platformas, socialinius tinklus dalintis informacija ne tik asmeniui, bet ir su darbu susijusiu turiniu (Longhurst et al., 2020). Antra, lanksčiam darbui ir (arba) mokymui(si) nuotoliniu būdu reikalingos efektyvios skaitmeninės ir ryšio technologijos (Abidah et al., 2020); (de Oliveira Araújo, Francisco Jonathan et al., 2020), galinčios padėti mažinti mokytojų darbo krūvį (Bao, 2020); (Toquero, 2020). Trečiasis padarinys susijęs su esamų atvirų išteklių naudojimu ir tarpdisciplininiu skaitmeniniu bendradarbiavimu, atveriant naujas galimybes problemoms spręsti (Weible et al., 2020). Ketvirtasis padarinys susijęs su greitesniu organizacinių (išteklių) pajėgumų pritaikymu ir darbuotojų mobilumu siekiant organizuoti nuotolinį darbą, mokymą(si), akademinius renginius (de Oliveira Araújo, Francisco Jonathan et al., 2020; Kerres, 2020). Daugelis šalių yra susirūpinusios dėl akademinį renginių atšaukimo arba atidėjimo (Crawford et al., 2020), tarptautinio studentų ir darbuotojų mobilumo, organizacinių pajėgumų darbo ir mokymosi lankstumui skatinti (Owusu-Fordjour et al., 2020; Nenko, Kybalna, & Snisarenko, 2020).

Tyrimo metodologija

Siekiant išsamiau atskleisti socialinius ir techninius padarinius, kylančius dėl COVID-19 pandemijos aukštojo mokslo įstaigoje, 2021 m. kovo mėn. buvo atliktas tyrimas. Tyrimo duomenys buvo renkami taikant internetinės apklausos raštu (anketavimas) metodą. Apklausa raštu – vienas operatyviausių pirminės sociologinio pobūdžio informacijos rinkimo būdų (Kardelis, 2016). Internetinė apklausa – tai perspektyvus sociologinės informacijos rinkimo būdas, padedantis sudominti respondentus atliekamu tyrimu ir užtikrinti grįžtamąjį ryšį (Tidikis, 2003). Šio tyrimo anketą sudarė iš anksto apmąstyti atvirieji klausimai, skirti nustatyti socialinius ir techninius padarinius individualiu, **tarpasmeniniu** ir organizaciniu lygmeniu COVID-19 pandemijos metu aukštojo mokslo įstaigoje.

Atsakymams į atvirusius anketos klausimus analizuoti taikytas kokybinių duomenų vizualizacijos programa „Kokybis“ ir kokybinės turinio (angl. content) analizės metodas, kai daug kartų skaitant tekstą pagal esminius žodžius išskiriamos kategorijos ir subkategorijos (Bitinas, Rupšienė, & Žydžiūnaitė, 2008).

Atliekant tyrimą buvo laikomasi tyrimo etikos principų (Bitinas et al., 2008). Visi respondentai tyrime dalyvavo savanoriškai. Prieš atsakant į anketos klausimus jiems buvo pristatyta tyrimo esmė, paaiškinta, kad skelbiami bus tik apibendrinti tyrimo rezultatai. Taip pat užtikrintas respondentų konfidencialumas ir duomenų slaptumas. Tyrime dalyvavo 29 lietuvių gestų kalbos vertimo ir socialinio darbo pirmo kurso studentai iš vienos Lietuvos aukštosios mokyklos.

Tyrimo rezultatai

Vienas iš tyrimo uždavinių buvo nustatyti socialinius ir techninius padarinius skaitmeninės transformacijos metu Lietuvos aukštojo mokslo įstaigoje. Todėl buvo klausta aukštosios mokyklos studentų, su kokiais COVID-19 pandemijos padariniais jie susidūrė studijų ar darbo metu.

Individualaus lygmens padarinių analizė

Studentų buvo prašoma detaliau aprašyti pandemijos metu technologijų poveikį jų psichikos sveikatai. Išanalizavus respondentų atsakymus paaiškėjo, kad studentai COVID-19 pandemijos metu studijų ir darbo metu patyrė stresą, psichologinį skausmą ir kančią, vienatvę, informacijos perteklių, miego sutrikimus, neigiamas emocijas, nusivylimą ir išdavystę (žr. 1 lentelę). Tyrimo radiniai patvirtina kitų tyrėjų (Bao, 2020; Crawford et al., 2020; Drane et al., 2020; Kerres, 2020) įsitikinimus, kad ilgas darbas ar mokymasis iš namų naudojant skaitmenines technologijas gali turėti neigiamą poveikį psichikos sveikatai.

1 lentelė. Individualaus lygmens padarinių analizė. Neigiamas technologijos poveikis psichikos sveikatai

Kategorija	Subkategorija	Stebėjimo įrodymai
Neigiamas technologijų poveikis psichikos sveikatai	Stresas	Visų pirma, dvyliką klasę baigėme nuotoliniu būdu, buvo daug streso ir įtampos, o kaipgi vyks egzaminai? (27)
	Psichologinis skausmas ir kančia	Laiko atžvilgiu nuotolinės studijos taip pat pasirodė kaip puiki mintis, tačiau toks ilgas laikotarpis, praleistas bendraujant tik per ekraną, atsiliepia ir psichologiškai , ir fiziškai. (15) Nuotolinis mokymas taip pat atnešė ir problemų, daugiau laiko pradėjome leisti prie kompiuterio, sunku susikoncentruoti. (30)

1 lentelė. Individualaus lygmens padarinių analizė. Neigiamas technologijos poveikis psichikos sveikatai

Kategorija	Subkategorija	Stebėjimo įrodymai
	Vienatvė	Tikrai atrodo, jog nuotoliu nieko neišmoksi, būsi paskutinis, ir atrodo, kad esi vienas . (22)
	Informacijos perteklius	Pirmieji metai ne tik studijų, bet ir technologijų išbandymo paskaitoms vesti, užmegzti ryšį, kas tikrai sukėlė šiek tiek diskomforto ir privertė mažinti lūkesčius, nes per trukdžius daug sunkiau įsisavinti naują informaciją. (31)
	Miego sutrikimas	Dėl karantino labai nukentėjo mano miego režimas, tomis dienomis, kai nėra paskaitų, aš nemiegu iki kokių 4-5 ryto, o atsikeliu popiet. (13)
	Neigiamos emocijos	Kartais informaciją yra lengviau pateikti bendraujant gyvai nei nuotoliniu būdu, nes matai kitų emocijas ir nusiteikimą. (9) Mano nuomone, nuotolinis mokymasis išties vargina. (11)
	Nusivylimas ir išdavystė	Nuotolinis mokymasis neduoda naudos, nes vyksta nusirašinėjimai , tyčinis mikrofonų išjunginėjimas, kiti netgi sugeba pasisakyti, jog „oi, techniniai nesklandumai“, galvoju, nė velnio! (11) Liūdna pagalvojus, kad stojau mokytis, kad viską galėčiau išmokti gyvai, pažinti naujus žmones, dėstytojus, bet viskas tiesiog išslydo iš rankų dėl šios pandemijos. (18)

Studentų buvo prašoma detaliau aprašyti pandemijos metu reikalingų įgūdžių ir skaitmeninės kompetencijos pokyčius, reikalingus dirbti ir mokytis iš namų. Išanalizavus respondentų atsakymus paaiškėjo, kad studentai COVID-19 pandemijos metu studijų ir darbo metu pradėjo daugiau naudoti naujų technologijų, išteklių ir alternatyvių vertinimo metodų, galėjo palankiau valdyti savo finansinę padėtį, kelti kvalifikaciją nuotoliniu būdu. Tačiau pabrėžė motyvacijos trūkumą mokytis savarankiškai ar susikaupti nuotolinių paskaitų metu (žr. 2 lentelę). Tyrimo radiniai patvirtina kitų tyrėjų (de Oliveira Araújo, Francisco Jonathan, de Lima, Ligia Samara Abrantes, Cidade, Nobre, & Neto, 2020; Toquero, 2020) teiginius, kad pandemijos metu studentams atsiranda didesnė priklausomybė nuo skaitmeninių įrenginių.

2 lentelė. Individualaus lygmens padarinių analizė. Didesnė priklausomybė nuo skaitmeninių įrenginių

Kategorija	Subkategorija	Stebėjimo įrodymai
Didesnė priklausomybė nuo skaitmeninių įrenginių	Naujų technologijų, išteklių ir alternatyvių vertinimo metodų naudojimas	Mano nuomone, mokslai nuotoliniu nėra blogai, nes ateitis siejasi su technologijom , todėl laviname savo įgūdžius, o ir darbas iš namų nėra taip blogai. (1) Ankščiau jungdavomės prie interneto atitrūkti nuo realybės, o dabar skubame į lauką, atsijungę nuo interneto, nes tai tapo mūsų nauja realybė. (15)
	Finansų valdymas	Mokslai, darbai „verda“, atostogų nėra, tačiau galiu susitaupyti pinigų ateities svajonėms. (23) Nuotolinis mokymasis man patinka, nes nereikia važinėti į kolegiją iš kito miesto, susitaupo pinigų. (29)
	Kvalifikacijos kėlimas	Nuotolinis mokymas mane išmokė geriau dirbti su Microsoft word, Microsoft PowerPoint programomis ir ieškoti informacijos saugiuose puslapiuose. (2)
	Motyvacijos valdymas	Nuotoliniam mokymuisi įsibėgėjus paaiškėjo, kad nėra taip lengva didžiąją dienos dalį praleisti prie kompiuterio ekrano, motyvacija mokytis stipriai nukentėjo, nėra galimybės gyvai bendrauti su bendrakursiais bei dėstytojais. (14) Taip pat trūksta motyvacijos mokytis ir susikaupti nuotolinių paskaitų metu. (9)
	Nuotolinis darbas bei mokymasis	Kadangi man sudėtinga gyvai dalyvauti paskaitose, man toks mokymosi būdas kol kas tinka. (19)

Studentų buvo prašoma detaliau aprašyti, kaip pandemijos metu jiems sekėsi dirbti ar mokytis iš namų. Respondentai akcentavo padidėjusį savarankiško mokymosi, interneto naudojimo poreikį dirbant ir mokantis iš namų ir su tuo susijusį ribų išnykimą tarp asmeninių ir su darbu ar mokslu susijusių veiklų. Akcentavo ribotą nuotolinio mokymosi paramą iš

aplinkinių mokymosi proceso dalyvių (žr. 3 lentelę). Tyrimo radiniai patvirtina kitų tyrėjų (Crawford et al., 2020) nuomonę, kad darbas ar mokymasis iš namų naudojant skaitmenines technologijas ištrina asmeninės ir su darbu susijusios erdvės ribas.

3 lentelė. Individualaus lygmens padarinių analizė. Asmeninės ir su darbu susijusios erdvės ribų suliejimas naudojant technologijas

Kategorija	Subkategorija	Stebėjimo įrodymai
Asmeninės ir su darbu susijusios erdvės ribų suliejimas naudojant technologijas	Neryškios darbo ir namų ribos	Pandemijos sąlygom išmokome viską daryti iš namų, mokytis, dirbti, tai mums buvo nauja , bet ir kartu paprastino gyvenimą. (30) Šiek tiek ilgesnės miego valandos (neskaitant to, kad miegoti nueini paryčiais). (21)
	Padidėjęs savarankiškas darbas ir mokymasis	Bet iš kitos pusės žiūrint, nuotolinis mokymas nėra blogai, nes sutaupai daug laiko, galima labiau susikoncentruoti ir išmokti dirbti savarankiškai. (6)
	Ribota nuotolinio mokymosi parama	Dėstytojai kartais atsisakydavo kelti mokymosi medžiagą į moodle, daryti paskaitų vaizdo įrašus, konsultuoti studentą negalėjusį prisijungti prie paskaitos. (14)
	Padidėjęs interneto naudojimas dirbant ir mokantis	Šio mokymo metu daugiau laiko praleidžiu prie kompiuterio, internete, mažiau bendrauju su žmonėmis daugiau dėmesio skiriu mokslams. (9)

Individualaus lygmens atveju studentai dažniausiai susidūrė su padariniais, susijusiais su neigiamu technologijų poveikiu psichikos sveikatai, reikalingų įgūdžių ir skaitmeninės kompetencijos poreikių priklausomybe nuo skaitmeninių įrenginių. Tyrimo rezultatai patvirtina skaitmeninės transformacijos, kaip organizacinių inovacijų, apibrėžimą dėl naujų ar revoliucingųjų skaitmeninių koncepcijų ir technologijų naudojimą dirbti ir mokytis iš namų. Naujų technologijų naudojimas yra pagrindinis iššūkis, kurį suvokia tiek studentai, tiek aukštosios mokyklos dėstytojai ir administracija.

Grupės arba tarpasmeninio lygmens padarinių analizė

Studentų buvo prašoma detaliau aprašyti pandemijos metu technologijų pritaikymą socialinei sąveikai palengvinti. Išanalizavus respondentų atsakymus paaiškėjo, kad respondentams studijų ir darbo metu trūko kokybiškų santykių tarp darbuotojų, konsultavimo paslaugų. Respondentai jautė baimę užsikrėsti ir perduoti virusą šeimos nariams per tiesioginį fizinį kontaktą, padidėjo poreikis plėtoti telemediciną ar nuotolinę sveikatos priežiūrą naudojant technologijas (žr. 4 lentelę). Tyrimo radiniai patvirtina kitų tyrėjų (Abidah et al., 2020; Bao, 2020) nuomonę, kad technologijos tampa būtinos ne tik profesinei veiklai, bet ir socialinei socialinei sąveikai palengvinti.

4 lentelė. Grupės arba tarpasmeninio lygmens padarinių analizė. Technologijų pritaikymo spartinimas socialinei sąveikai palengvinti

Kategorija	Subkategorija	Stebėjimo įrodymai
Technologijų pritaikymo spartinimas socialinei sąveikai palengvinti	Kokybiškų darbuotojų santykių stoka	Mūsų visų gyvenimas pasikeitė, mažiau bendraujam gyvai ir to labai trūksta . (30) Tačiau vėliau ėmiau suprasti, kaip vis tik trūksta gyvo kontakto ir žmonių, to tikrojo bendravimo. (27)
	Konsultavimo paslaugų trūkumas	Be to, kartais trūksta praktinių užduočių, dėstytojų konsultacijų. (10)
	Baimė užsikrėsti ir perduoti virusą šeimos nariams per tiesioginį fizinį kontaktą	Mokymasis per <i>Teams</i> yra saugiau nei realioje auditorijoje, nes galima apsisaugoti nuo virusų plitimo. (13)
	Poreikis plėtoti telemediciną ar nuotolinę sveikatos priežiūrą ir socialinių užuominų trūkumas naudojant technologijas	Sergant galima telefonu pasikonsultuoti su gydytoja, nereikia vykti į gydymo įstaigą, kad išrašytų vaistų nuo slogos. (16)

Studentų buvo prašoma detaliau aprašyti pandemijos metu technologijų pritaikymą siekiant skaitmeninės įtraukties. Išanalizavus respondentų atsakymus paaiškėjo, kad respondentams studijų ir darbo metu trūko nuolatinio grįžtamojo ryšio ir neatidėliotino atsako. Kokybiškai studijuoti ir dirbti iš namų trukdė skirtinga technologijų patirtis, neigiamas studentų grupės suvokimas dėl technologijų naudojimo. Tačiau minėtiems iššūkiams įveikti padėjo šeimos palaikymas, šiltas bendravimas namuose, įvairių technologijų naudojimas (žr. 5 lentelę). Tyrimo radiniai patvirtina kitų tyrėjų nuomonę, kad įvairių technologijų, mokymo(si) metodų įvairovės taikymas gali pašalinti skaitmeninę atskirtį (Drane et al., 2020; Wang, Cheng, Yue, & McAleer, 2020).

**5 lentelė. Grupės arba tarpasmeninio lygmens padarinių analizė.
Technologijų pritaikymas siekiant skaitmeninės įtraukties**

Kategorija	Subkategorija	Stebėjimo įrodymai
Technologijų taikymas siekiant skaitmeninės įtraukties	Nuolatinio grįžtamojo ryšio ir neatidėliotino atsako poreikis	Patiko bendrauti su dėstytojais internetu, jausti tiesioginį ryšį , mokantis daug reikėjo dirbti grupėmis Teams kambariuose, todėl stiprinome ryšį ir su bendrakursėmis. (1)
	Skaitmeninė atskirtis	Patiko, kad prie paskaitų galėjau jungtis ir su išmaniuoju telefonu, nes karantino metu neturėjau kompiuterio. (1)
	Skirtinga technologijų patirtis	Pirmieji metai ne tik studijų, bet ir technologijų naudojimosi paskaitų metu išbandymo metai, per trukdžius daug sunkiau įsisavinti naują informaciją. (31)
	Šeimos parama. Bendravimas namuose	Bet jei reiktų įžiūrėti šioje situacijoje plusų, tai, mano nuomone, plusai būtų tokie: šiltas, naminis mamos darytas maistas, šiek tiek ilgesnės miego valandos (neskaitant to, kad miegoti nueini paryčiais) ir vis tiek viską išveri, nes tave palaiko labai puikūs kursioškai, kurie suteikia tau motyvacijos, visada padeda bei išklauso. (21)
	Neigiamas studentų grupės suvokimas dėl technologijų naudojimo	Bet jei reiktų įžiūrėti šioje situacijoje plusų, tai, mano nuomone, plusai būtų tokie: šiltas, naminis mamos darytas maistas, šiek tiek ilgesnės miego valandos (neskaitant to, kad miegoti nueini paryčiais) ir vis tiek viską išveri, nes tave palaiko labai puikūs kursioškai, kurie suteikia tau motyvacijos, visada padeda bei išklauso. (21)

Grupės arba tarpasmeninio lygmens atveju studentai dažniausiai susidūrė su padariniais, susijusiais su technologijų naudojimu socialinei sąveikai, skaitmeninei įtraukčiai, mokymosi metodų įvairovei įveikti naudojant technologijas.

Organizacinio lygmens padarinių analizė

Studentų buvo prašoma detaliau aprašyti pandemijos metu reikalingų naujų technologijų ir socialinės žiniasklaidos naudojimo poreikį dirbti ir mokytis iš namų. Išanalizavus respondentų atsakymus paaiškėjo, kad studentai COVID-19 pandemijos metu pradėjo daugiau naudoti balso-vaizdo įrašų platformas bendravimui ir bendradarbiavimui internete studijų ir darbo metu, atsakingiau pradėjo naudoti(s) socialinės žiniasklaidos išteklius ir skaitmeninėmis technologijomis, buvo labiau informuoti apie duomenų privatumo apsaugą, apgaulės internete, asmens duomenų nutekimą, dirbtinio intelekto, kompiuterinio mokymosi, 5G optimizavimą COVID-19 sukeltoms problemoms spręsti (žr. 6 lentelę). Tyrimo radiniai patvirtina kitų tyrėjų (Longhurst et al., 2020) tyrimų rezultatus, kad naujų technologijų ir socialinės žiniasklaidos naudojimas atveria naujas galimybes skaitmeniniam bendradarbiavimui.

6 lentelė. Organizacinio lygmens padarinių analizė. Naujų technologijų ir socialinės žiniasklaidos naudojimo spartinimas

Kategorija	Subkategorija	Stebėjimo įrodymai
Naujų technologijų ir socialinės žiniasklaidos naudojimo spartinimas	Bendradarbiavimo internete, balso-vaizdo įrašų platformų naudojimas mokymuisi ir darbui	Anksčiau jungdavomės prie interneto atitrūkti nuo realybės, o dabar skubame į lauką, atsijungę nuo interneto , nes tai tapo mūsų nauja realybė. (15)
	Atsakingas socialinės žiniasklaidos ir skaitmeninių technologijų naudojimas	Nuotolinio mokymosi metu išmokau tinkamai išnaudoti laiką pagal darbo prioritetus, daryti pratimus kūniui ir akims po ilgo mokymosi prie kompiuterio. (29)

Kategorija	Subkategorija	Stebėjimo įrodymai
	Didesnis informuotumas apie duomenų privatumo apsaugą, apgaules naudojant skaitmenines technologijas	Įvykus Lietuvoje ne vienam asmens duomenų nutekinimui, pradėjome daugiau diskutuoti apie asmens duomenų apsaugą internete ir kibernetines apgaules. (15)
	Dirbtinio intelekto, kompiuterinio mokymosi, 5G optimizavimas Covid-19 problemoms spręsti	Taip pat turint sveikatos problemų vis tiek galima saugiai dalyvauti kai kuriose paskaitose. (24)

Studentų buvo prašoma detaliau aprašyti pandemijos metu technologijų naudojimą lanksčiam darbui ir (arba) mokymui. Išanalizavus respondentų atsakymus paaiškėjo, kad studentai COVID-19 pandemijos metu įžvelgė nuotolinio darbo iš namų privalumų. Mokymasis virtualioje erdvėje leido studentams tęsti studijas esant sunkiai situacijai. Tačiau nuogaštavo, kad buvo atšaukti suplanuoti renginiai. Konferencijų platformų naudojimas suteikė galimybę organizuoti virtualiai atšauktus suplanuotų renginių renginius (žr. 7 lentelę). Tyrimo radiniai patvirtina kitų tyrėjų (Abidah et al., 2020; Bao, 2020; (Toquero, 2020) tyrimų rezultatus, kad lanksčiam darbui ir (arba) mokymui(si) nuotoliniu būdu reikalingos efektyvios skaitmeninės ir ryšio technologijos.

7 lentelė. Organizacinio lygmens padarinių analizė. Didėjantys technologijų poreikiai lanksčiam darbui ir (arba) mokymui (nepriklausomai nuo vietos ir laiko valdymo)

Kategorija	Subkategorija	Stebėjimo įrodymai
Didėjantys technologijų poreikiai lanksčiam darbui ir (arba) mokymui (nepriklausomai nuo vietos ir laiko valdymo)	Nuotolinio darbo iš namų ar virtualioje erdvėje privalumai	Mano nuomone, mokslai nuotoliniu nėra blogai, nes ateitis siejasi su technologijom , todėl laviname savo įgūdžius, o ir darbas iš namų nėra taip blogai. (1)
	Laikinas mokymo ir mokymosi veiklos sustabdymas, švietimo veiklos sustabdymas arba atšaukimas, akademinės rutinos sutrikimas	Turiu sveikatos problemų, ne visada galėdavau dalyvauti paskaitose auditorijoje, galvojau apie studijų nutraukimą. Bendraujant per Teams programą ar peržiūrėjus dėstytojos paskaitų vaizdo įrašus galima kokybiškai studijuoti. (17)
	Renginių ir susibūrimų atšaukimas	Teko daug atšaukti suplanuotų renginių, tačiau pasitelkus konferencijų programas galima organizuoti renginius ir virtualiai. (28)

Studentų buvo prašoma detaliau aprašyti pandemijos metu tarpdisciplininio skaitmeninio bendradarbiavimo ypatumus. Išanalizavus respondentų atsakymus paaiškėjo, kad studentai COVID-19 pandemijos metu palaikė glaudesnis ryšius su akademinės bendruomenės ir švietimo įstaigų darbuotojais, daugiau bendravo su kitų institucijų ir disciplinų asmenimis (žr. 8 lentelę). Tyrimo radiniai patvirtina kitų tyrėjų (Weible et al., 2020) tyrimų rezultatus, kad atvirų išteklių naudojimas ir tarpdisciplininis skaitmeninis bendradarbiavimas atveria naujas galimybes problemoms spręsti.

8 lentelė. Organizacinio lygmens padarinių analizė. Didėjantis atviro ir tarpdisciplininio skaitmeninio bendradarbiavimo poreikis

Kategorija	Subkategorija	Stebėjimo įrodymai
Didėjantis atviro ir tarpdisciplininio skaitmeninio bendradarbiavimo poreikis	Glaudesnis akademinės bendruomenės ir švietimo įstaigų bendradarbiavimas ir bendradarbiavimas	Tačiau šiuo metu, nors ir laikausi šių taisyklių, labai pasiilgau mokymosi kontaktiniu būdu, bendravimo, esant paskaitose kontaktiniu būdu, man lengviau susikoncentruoti į tai, ko mokausi. (8) Prasidėjus nuotoliniam mokymui pradžioje maniau, kad labai tai puiki išeitis, bet dabar tai jau atsibodo, norisi bendravimo su kitais kurso draugais. (9)
	Tarpdisciplininis bendradarbiavimas strateginės plėtros srityje, įtraukiant asmenis ir organizacijas	Prasidėjus nuotoliniam mokymui(si) galėjome dažniau dalyvauti renginiuose su kitų aukštųjų mokyklų studentais, dėstytojais ir kitais darbuotojais. (17)

Studentų buvo prašoma detaliau aprašyti pandemijos metu greitą organizacinių išteklių ir pajėgumų pritaikymą ir mobilizavimą nuotoliniam darbui ir (arba) mokymui. Išanalizavus respondentų atsakymus paaiškėjo, kad studentai COVID-19 pandemijos metu turėjo lūkesčių dėl didesnio IT naudojimo efektyvumo darbui ir mokymui(si) internetu iš namų. Tačiau nerimavo dėl atlyginimų mokėjimų vėlavimo ir su tuo susijusių finansinių suvaržymų, darbe nereikalingų darbo vietų mažinimo (žr. 9 lentelę). Tyrimo radiniai patvirtina kitų tyrėjų (Abidah et al., 2020; Bao, 2020; Toquero, 2020) nuomonę, kad greitas organizacinių (išteklių) pajėgumų pritaikymas ir darbuotojų mobilumas yra būtina sąlyga siekiant organizuoti nuotolinį darbą, mokymą(si), akademinis renginius (de Oliveira Araújo, Francisco Jonathan et al., 2020; Kerres, 2020).

9 lentelė. Organizacinio lygmenų padarinių analizė. Didėjantys technologijų poreikiai lanksčiam darbui ir (arba) mokymui (nepriklausomai nuo vietos ir laiko valdymo)

Kategorija	Subkategorija	Stebėjimo įrodymai
Greitas organizacinių išteklių ir pajėgumų pritaikymas ir mobilizavimas	Didesni lūkesčiai dėl didesnio IT naudojimo efektyvumo	Prasidėjus nuotoliniam mokymui(si) galėjome dažniau dalyvauti renginiuose su kitų aukštųjų mokyklų studentais, dėstytojais ir kitais darbuotojais. (17)
	Vėlavimai mokėti atlyginimus. Finansiniai suvaržymai	Įpusėjus karantinui darbovietėje vėlavo mokėti atlyginimą, todėl sunku buvo sumokėti už mokslus. (24)
	Nereikalingų darbo vietų mažinimas	Karantino metu darbovietėje vėlavo mokėti atlyginimą, todėl turėjau problemų susimokėti už mokslus. (24)
	Mokymas mokyti internetu	Karantino pradžioje teko visiems nemažai mokyti, kad išmoktumėme mokyti internetu. (25)

Naujų technologijų diegimas organizacijoje sukelia įvairių problemų ir galimybių, ypač dėl sparčių pokyčių, kuriuos lėmė COVID-19 pandemijos padariniai, susiję su sparčiu naujų technologijų ir socialinės žiniasklaidos naudojimu lanksčiam darbui ir (arba) mokymui(si) nuotoliniu būdu, esamų atvirų išteklių naudojimui ir tarpdisciplininio skaitmeniniu bendradarbiavimu, atveriant naujas galimybes problemoms spręsti, greitesniu organizacinių (išteklių) pajėgumų pritaikymu ir darbuotojų mobilumu siekiant organizuoti nuotolinį darbą, mokymą(si), akademinis renginius.

Išvados

1. Tyrime pateikiama išsami trijų lygmenų devynių padarinių kategorijų skaitmeninės transformacijos analizė, pagrįsta atsiradusiomis problemomis aukštajame moksle dėl COVID-19.

2. Konkrečių lygmenų padarinių supratimas gali padėti ugdytojams kokybiškiau organizuoti ugdymo procesą, informacinių sistemų kūrėjams teikti geresnes technologines priemones žmonėms studijuojant ar dirbant. Tolesniuose tyrimuose taip pat galima išnagrinėti atvirų klausimų analizės metodą siekiant suprasti įvairias skaitmeninės transformacijos problemas pradinio, pagrindinio ugdymo procese.

Literatūra

- Abidah, A., Hidaayatullaah, H. N., Simamora, R. M., Fehabutar, D., & Mutakinati, L. (2020). The impact of covid-19 to indonesian education and its relation to the philosophy of "merdeka belajar". *Studies in Philosophy of Science and Education*, 1(1), 38-49.
- Bao, W. (2020). COVID-19 and online teaching in higher education: A case study of peking university. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 2(2), 113-115.
- Bitinas, B. (2006). *Edukologinis tyrimas: Sistema ir procesas*. Šiauliai: Kronta.
- Bitinas, B., Rupšienė, L., & Žydzūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Socialinių mokslų kolegija.
- Crawford, J., Butler-Henderson, K., Rudolph, J., Malkawi, B., Glowatz, M., Burton, R., . . . Lam, S. (2020). COVID-19: 20 countries' higher education intra-period digital pedagogy responses. *Journal of Applied Learning & Teaching*, 3(1), 1-20.
- de Oliveira Araújo, Francisco Jonathan, de Lima, Ligia Samara Abrantes, Cidade, P. I. M., Nobre, C. B., & Neto, M. L. R. (2020). Impact of sars-cov-2 and its reverberation in global higher education and mental health. *Psychiatry Research*, 288, 112977.
- Drane, C., Vernon, L., & O'Shea, S. (2020). The impact of 'learning at home' on the educational outcomes of vulnerable children in australia during the COVID-19 pandemic. Literature Review Prepared by the National Centre for Student Equity in Higher Education. Curtin University, Australia. Prieiga per internetą: https://www.ncsehe.edu.au/wp-content/uploads/2020/04/NCSEHE_V2_Final_literaturereview-learningathome-covid19-final_30042020.pdf.
- Hinings, B., Gegenhuber, T., & Greenwood, R. (2018). Digital innovation and transformation: An institutional perspective. *Information and Organization*, 28(1), 52-61.
- Kardelis, K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. 2 leidimas. Kaunas: Judex.
- Kerres, M. (2020). Against all odds: Education in germany coping with covid-19. *Postdigital Science and Education*, 2(3), 690-694.
- Longhurst, G. J., Stone, D. M., Dulohery, K., Scully, D., Campbell, T., & Smith, C. F. (2020). Strength, weakness, opportunity, threat (SWOT) analysis of the adaptations to anatomical education in the united kingdom and republic of ireland in response to the Covid-19 pandemic. *Anatomical Sciences Education*, 13(3), 301-311.
- Majchrzak, A., Markus, M. L., & Wareham, J. (2016). Designing for digital transformation: Lessons for information systems research from the study of ICT and societal challenges. *MIS Quarterly*, 40(2), 267-277.

13. Matt, C., Hess, T., & Benlian, A. (2015). Digital transformation strategies. *Business & Information Systems Engineering*, 57(5), 339-343.
14. Nenko, Y., Kybalna, N., & Snisarenko, Y. (2020). The COVID-19 distance learning: Insight from ukrainian students. *Revista Brasileira De Educação do Campo*, 5, e8925.
15. Nurhas, I., Aditya, B. R., Jacob, D. W., & Pawlowski, J. M. (2021). Understanding the challenges of rapid digital transformation: The case of COVID-19 pandemic in higher education. *Behaviour & Information Technology*, 1-17.
16. Owusu-Fordjour, C., Koomson, C. K., & Hanson, D. (2020). The impact of covid-19 on learning-the perspective of the ghanaian student. *European Journal of Education Studies*. Prieiga per internetą: <https://www.oapub.org/edu/index.php/ejes/article/viewFile/3000/5638>.
17. Petersen, E., Wasserman, S., Lee, S., Go, U., Holmes, A. H., Al-Abri, S., . . . Tambyah, P. (2020). COVID-19–We urgently need to start developing an exit strategy. *International Journal of Infectious Diseases*, 96, 233-239.
18. Schallmo, D. R., & Williams, C. A. (2018). History of digital transformation. *Digital transformation now!*, 3-8, Springer.
19. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
20. Toquero, C. M. (2020). Challenges and opportunities for higher education amid the COVID-19 pandemic: The philippine context. *Pedagogical Research*, 5(4).
21. Vial, G. (2019). Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *The Journal of Strategic Information Systems*, 28(2), 118-144.
22. Wang, C., Cheng, Z., Yue, X., & McAleer, M. (2020). Risk Management of COVID-19 by Universities in China. Prieiga per internetą: <https://www.mdpi.com/1911-8074/13/2/36/pdf>.
23. Weible, C. M., Nohrstedt, D., Cairney, P., Carter, D. P., Crow, D. A., Durnová, A. P., . . . Stone, D. (2020). COVID-19 and the policy sciences: Initial reactions and perspectives. *Policy Sciences*, 53(2), 225-241.

DIGITAL TRANSFORMATION OF STUDIES AND JOBS: THE COVID-19 PANDEMIC IN HIGHER EDUCATION

Summary

The COVID-19 pandemic has triggered a rapid digital transformation of study and employment, which forces organisations and higher education institutions to change their culture of work and learning. This study examines the consequences of the rapid digital transformation in the context of higher education arising from the pandemic. The article explores the scientific problem of research – to find out what consequences the students of higher education experienced during the digital transformation. The aim of the study is to reveal the social and technical consequences of the digital transformation of studies and jobs. The study used a content analysis methodology to understand the consequences of individual, interpersonal and organisational levels that students encountered during their studies and work.

Keywords: COVID-19, digital transformation, individual, interpersonal, and organisational levels.

Renata Kondratavičienė

University of Applied Sciences (VIKO), Lithuania

r.kondrataviciene@pdf.viko.lt

SLAUGYTOJŲ ŽINIŲ APIE COVID-19 PREVENCINES PRIEMONES VERTINIMAS

*Ieva Krikštulytė
Utenos kolegija*

Anotacija

Covid-19 yra naujas virusas, stebimas nuo 2019 m. Virusui būdinga greitas ir sunkiai kontroliuojamas plitimas, nuo kurio komplikacijų miršta nemažai pacientų. Tinkamas prevencinių priemonių naudojimas gali sumažinti viruso plitimą.

Straipsnio tikslas – nustatyti slaugytojų žinias apie COVID-19 prevencines priemones.

Tyrimo metodai: atliktas kiekybinis tyrimas, taikant anoniminę anketinę apklausą. Tyrime dalyvavo slaugytojai. Dėl vykusio Lietuvoje karantino, slaugytojai į anketinę apklausą atsakė internetu. Apklausą vyko nuo 2020 m. lapkričio 11 d. iki 2020 m. lapkričio 16 d.. Tyrime dalyvavo 113 slaugytojų. Nustatyta, kad slaugytojai domisi teikiama informacija apie COVID-19. Ši tema šiuo metu yra aktuali, nauja ir slaugytojai nori daugiau sužinoti, kaip saugiai dirbti su sergančiais pacientais. Dauguma slaugytojų žinojo kaip saugiai užsidėti bei nusiimti veido kaukę, kaip dažnai reikia ją keisti. Taip pat dauguma slaugytojų žino, kokius nurodymus pateikti globėjams, prižiūrintiems pacientus namuose.

Raktiniai žodžiai: slaugytojas, COVID-19, prevencija.

Įvadas

Koronavirusas stebimas nuo 2019 m. gruodžio mėnesio iki šių dienų. Dar kitaip virusas vadinamas sunkiu ūminiu respiracinio sindromo koronavirusu 2 (SARS-CoV-2), o jo sukeliama liga – koronaviruso liga 2019 (COVID-19) [1]. Manoma, jog šis virusas atsirado iš šikšnosparnių. Atlikus COVID-19 tyrimus, viruso genomą 96 proc. buvo panašus į šikšnosparnių organizme nustatytą koronaviruso 2019 genomą [2].

COVID-19 būdinga greitas ir sunkiai kontroliuojamas plitimas. Pavojingos yra viruso sukeltos pneumonijos ir kitos komplikacijos, kurios nusinešė daugelio žmonių gyvybes. Virusas plinta oro lašeliu būdu užsikrėtusiam kosint, čiaudint bei artimo kontakto su užsikrėtusiu metu, kaip spaudžiant ranką, liečiantis. Užsikrėsti virusu galima palietus rankomis užkrėtus paviršius ir po to neplautomis rankomis palietus akis, burną ar nosį. Įprastos apsaugos priemonės yra nosį ir burną dengiančios kaukės, skirtos mažinti viruso plitimą lašeliu būdu, kurie susidaro sergantiesiems COVID-19 asmenims kosint bei čiaudint [3,4,5]. Siekiant sumažinti užsikrėtimo riziką reikia nosį ir burną dengti kauke ir laikytis rankų higienos.

Slaugytojai yra svarbūs darbuotojai sveikatos priežiūros įstaigose. Jie dirba ligoninėse, slaugos namuose, ilgalaikio gydymo įstaigose ir kitose įstaigose. Nepakankama asmens apsauga sąlygoja užsikrėtimą. Todėl teisingas veido kaukių, pirštinių, nelaidžius apsiaustų naudojimas, apsaugo nuo užsikrėtimo virusu. Pandemijos laikotarpiu slaugytojų žinios, apie COVID-19 virusą, užsikrėtimo būdus, ligos simptomus, gydymą ir slaugymą, padėtų sustabdyti viruso plitimą. Straipsnio tikslas – nustatyti slaugytojų žinias apie COVID-19 prevencines priemones.

Tyrimo charakteristika ir imtis

Atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant anketinę apklausą. Įsivyravus karantinui Lietuvoje, kiekybinis tyrimas atliktas interneto platformoje. Apklausoje dalyvavo slaugytojai. Prieš pradėdant apklausą, anketos preambulėje tiriamieji buvo supažindinti su atliekamu tyrimu. Slaugytojų vardų, pavardžių ir kitos individualios informacijos, anketoje nebuvo klausiama ir slaugytojai turėjo galimybę bet kada nutraukti dalyvavimą tyrime.

Tyrimo metodai. Tyrimui atlikti buvo pasirinktas kiekybinis tyrimas – anketinė, anoniminė apklausa. Anketą sudarė 22 klausimai, kurie atskleidžia slaugytojų žinias apie COVID-19, slaugytojų požiūrį į COVID-19 ir taikomas prevencines priemones prieš COVID-19 virusą. Paskutiniai du klausimai skirti respondentų demografiniams duomenims nustatyti: išsimokslinimui ir amžiaus grupei.

Rezultatai

Tyrimo metu dalyvavo 113 slaugytojų. Tyrimo metu nebuvo klausta slaugytojų lyties. Duomenys rodo, kad mažiau nei pusę apklaustųjų (43,4 proc.) sudaro slaugytojai, kurie priklausė 22-31 amžiaus grupei, ketvirtadalis (25,7 proc.) apklaustųjų sudarė 42-51 amžiaus grupę.

Apklaustos rezultatai rodo, kad daugiau nei pusė slaugytojų (54,9 proc.) turi aukštąjį išsimokslinimą, mažesnė dalis (44,2 proc.) apklaustųjų turi aukštesnįjį (1 lentelė).

1 lentelė. Respondentų demografiniai duomenys

Respondentų pasiskirstymas		Respondentų skaičius (n)	Respondentų pasiskirstymas (proc.)
Respondentų amžiaus grupės	22-31 m.	49	43,4
	32-41 m.	13	11,5
	42-51 m.	29	25,7
	52-61 m.	20	17,7
	62 ir daugiau metų	1	0,9
Išsimokslinimas	Aukštasis	62	54,9
	Aukštesnysis	50	44,2

Slaugytojų buvo klausta ar domisi informacija apie COVID-19 virusą. Didžioji dalis (92,9 proc.) slaugytojų domisi apie COVID-19 (2 lentelė).

2 lentelė. Respondentų domėjimosi teikiama informacija apie COVID-19 virusą pasiskirstymas

Ar slaugytojai domisi informacija apie COVID – 19 virusą?	Respondentų skaičius (n)	Procentai (proc.)
Taip	105	92,2
Ne	8	7,1

Vienas klausimas buvo atviras: kodėl slaugytojai domisi COVID-19? Slaugytojų nuomonės pasiskirstė įvairiai. Atsakymų variantai suskirstyti į kelias grupes:

- COVID-19 tema aktuali šiuo metu („tema yra „aktuali“, „Corona yra tarp mūsų“, „tai nauja, nepatirta“, „nes gyvenu su juo čia ir dabar“);
- Nori daugiau sužinoti („domiuosiu dėl savęs“, „savo išprusimo“).
- Susiję su kasdiniu darbu („kasdien tiesiogiai dirbu su sergančiais“, „dirbu PSPC pasitaiko COVID ligonių“, „dirbu reanimacijoje“, „dirbu su tokiais pacientais ir yra svarbu žinoti informacijos naujumą“);
- Jaudinasi dėl artimųjų sveikatos („jaudinuosi dėl savo artimųjų sveikatos“, „noriu žinoti, kaip užkirsti kelią virusui ir apsaugoti savo artimuosius“).

Kitu klausimu siekėme sužinoti ar slaugytojams reikalinga informacija apie virusą ir apsaugines darbu priemones. Dauguma (87,5 proc.) slaugytojų sutiko, kad informacija apie COVID-19 yra reikalinga. Daugiau nei pusė (58,6 proc.) nurodė, jog apsauginės kaukės reikia dėvėti uždaroje ir atvirose vietose. Mažiau nei pusė (42,9 proc.) slaugytojų sutiko, kad slaugytojai naudojami visomis apsaugos priemonėmis, pasitiki teikiamomis žiniomis apie virusą ir jaudinasi, nes gali užsikrėsti šiuo virusu (3 lentelė).

3 lentelė. Slaugytojų nuomonių apie virusą, jų apsaugos priemones, informacijos teikimą pasiskirstymas

Teiginiai	Sutinku n (proc.)	Iš dalies sutinku n (proc.)	Nei sutinku, nei nesutinku n (proc.)	Iš dalies nesutinku n (proc.)	Nesutinku n (proc.)
Aš pasitikiu savo teikiamomis žiniomis apie virusą	49 (43,8)	46 (41,1)	16 (14,3)	-	1 (0,9)
Slaugytojai naudoja visas reikalingas apsaugos priemones	48 (42,9)	35 (31,2)	16 (14,3)	7 (6,2)	6 (5,4)
Informacija apie COVID – 19 reikalinga	98 (87,5)	10 (8,9)	2 (1,8)	1 (0,9)	1 (0,9)
Sutinku, jog apsauginės kaukės būtų dėvimos uždaroje ir atvirose vietose	65 (58,6)	25 (22,5)	10 (9,0)	4 (3,6)	7 (6,3)
Jaudinuosi, jog galiu užsikrėsti šiuo virusu	52 (46,4)	24 (21,4)	14 (12,5)	7 (6,2)	15 (13,4)

Tyrimo metu siekėme išsiaiškinti kokias apsaugines priemones slaugytojai rekomenduoja pacientams. Beveik visi slaugytojai rekomenduoja pacientams nešioti veido kaukę, kuri dengtų burną ir veidą, dezinfekciniu skysčiu dezinfekuoti rankas (4 lentelė).

4 lentelė. Rekomenduojamos apsauginės priemonės pacientams

Rekomenduojamos apsauginės priemonės pacientams	Respondentų skaičius (n)	Procentai (proc.)
Burną ir nosį dengti veido kauke	109	96,5
Dezinfekciniu skysčiu dezinfekuoti rankas	107	94,7
Einant į parduotuvę ar važiuojant transportu, dėvėti pirštines	86	76,1
Niekur nevykti iš namų	48	42,4

Kaip dažnai reikėtų keisti vienkartinę veido kaukę? Dauguma slaugytojų (94,7 proc.) atsakė, kad rekomenduojama kaukes keisti kas 2-4 valandas (5 lentelė).

5 lentelė. Laiko intervalas keičiant vienkartinės kaukes

Laiko intervalas keičiant vienkartinės kaukes	Respondentų skaičius (n)	Procentai (proc.)
Kas 2 - 4 val.	107	94,7
Kas 5 - 6 val.	2	1,8
Kas 10 val.	3	2,7
Neatsakė	1	0,8

Slaugytojų buvo paklausta, ką reikėtų žinoti dėvint kaukę. Dauguma slaugytojų atsakė, kad panaudotas vienkartinės kaukes po kiekvieno naudojimo reikia išmesti, nusiimant kaukę neliesti rankomis pačios kaukės, liesti tik raištelius, pakeisti kaukę nauja kuomet dėvima tampa drėgna, dėvint kaukę neliesti jos rankomis, nusiėmus kaukę arba ją palietus, nusiplauti rankas (6 lentelė).

6 lentelė. Slaugytojų žinios apie veido kaukių dėvėjimą

Slaugytojų žinios apie veido kaukių dėvėjimą	Respondentų skaičius (n)	Procentai (proc.)
Dėvint kaukę neliesti jos rankomis	103	91,1
Nusiimant kaukę neliesti rankomis pačios kaukės. Nusiimti liečiant tik raištelius	107	94,6
Nusiėmus kaukę arba ją palietus, nusiplauti rankas	103	91,1
Pakeisti kaukę nauja kuomet dėvima tampa drėgna	103	91,1
Panaudotas vienkartinės kaukes po kiekvieno naudojimo išmesti	109	96,4

Tyrimo metu siekėme išsiaiškinti kokias atsargumo priemones turėtų naudoti sveikatos priežiūros darbuotojai, slaugydami pacientus namuose (7 lentelė).

7 lentelė. Atsargumo priemonės slaugant pacientus namuose

Atsargumo priemonės slaugant pacientus namuose	Respondentų skaičius (n)	Procentai (proc.)
Gerai vėdinti patalpą, kurioje slaugomas pacientas.	102	90,2
Pateikti globėjams (šeimos nariams) nurodymus, kaip valyti ir dezinfekuoti namus, tvarkyti su pacientu susijusias atliekas, skalbinius ir indus.	99	87,6
Įsitikinti, kad atliekos, susidariusios slaugant pacientą, būtų atitinkamai dedamos į tvirtus maišus ar seifus, visiškai uždaromos, pašalinamos kaip infekcinės atliekos ir išvežamos iš namų.	90	79,6
Prašykite apriboti lankytojų skaičių apsilankymo metu ir išlaikyti bent 1 metro atstumą.	97	85,8

Dauguma slaugytojų atsakė, kad slaugant pacientus namuose svarbu užtikrinti, kad patalpa, kurioje slaugomas pacientas, būtų gerai vėdinama, prireikus atidaryti langus, pateikti globėjams ir ūkio nariams nurodymus, kaip valyti ir dezinfekuoti namus, kaip tvarkyti su pacientu susijusias atliekas, skalbinius ir indus bei apriboti lankytojų skaičių apsilankymų metu ir išlaikyti bent 1 metro atstumą.

Išvados

Slaugytojai domisi teikiama informacija apie COVID-19. Ši tema šiuo metu yra aktuali, nauja ir slaugytojai nori daugiau sužinoti, kaip saugiai reikėtų saugiai dirbti su sergančiais pacientais. Dauguma slaugytojų žinojo kaip saugiai užsidėti bei nusiimti veido kaukę, kaip dažnai reikia ją keisti bei kokius nurodymus apie patalpų vėdinimą, valymą ir dezinfekciją bei pacientų lankymą pateikti globėjams, prižiūrintiems pacientus namuose.

Literatūra

1. Slatkevičienė, G.; Tamašauskienė, L.; Šitkauskienė, B. (2020). Informacija apie COVID – 19 ir rekomendacijos pirminiu imunodeficitu sergantiems pacientams: informacinis leidinys pacientams. Kaunas: imunologijos ir alergologijos klinika. ISBN 9789955548652.
2. Zhou P, Yang X, Wang X, Hu B, Zhang L, Zhang W et al. (2020). A pneumonia outbreak associated with a new coronavirus of probable bat origin. *Nature*, 579 (7798), 270-273.
3. Morawska, L.; Cao (2020). Airborne transmission of SARS-CoV-2: The world should face the reality. *Public Health Emergency Collection*. Jun; 139, 105730. doi: 10.1016/j.envint.2020.105730pmid:32294574.
4. Anderson, E. L.; Turnham, P.; Griffin, J. R.; Clarke, C. C. (2020). Consideration of the Aerosol Transmission for COVID-19 and Public Health. *Risk Analysis*, 40, 902. doi 10.1111/risa.13500pmid:32356927.
5. Asadi, S.; Bouvier, N.; Wexler, A. S.; Ristenpart, W. D. The coronavirus pandemic and aerosols: Does COVID -19 transmit via expiratory particles? (2020) *Aerosol Science and Technology*, 54(6): 635-638. doi: 10.1080/02786826.2020.1749229.

THE ASSESSMENT OF NURSES' KNOWLEDGE ON THE COVID-19 PREVENTIVE MEASURES

Summary

Covid-19 is a new virus that has been under observation since its outbreak in 2019. The virus is characterized by a rapid and difficult-to-control spread which results in a high number of patients' death due to complications. Yet, proper use of preventive measures can significantly reduce the spread of this virus.

The objective of this article is to determine the knowledge of nurses on the Covid-19 preventive measures. The methodology of the research: a quantitative research was carried out, applying an anonymous questionnaire method. 113 nurses participated in the research. Due to the quarantine in Lithuania, nurses responded to the questionnaire online. The research was conducted from 11 November, 2020 till 16 November, 2020. Based on the data provided, it was found that the nurses are interested in the information on Covid-19. As this topic is new and relevant, nurses want to learn more on safety while nursing patients diagnosed with Covid-19. The research revealed that a majority of nurses know how to safely put on and take off a face mask and how often to replace it with a new one. In addition, most nurses know what instructions to give for caregivers that look after patients at home.

Keywords: nurse, Covid-19, prevention.

Ieva Krištulytė

Utenos kolegija, Lietuva

Elektroninis paštas. i.krikstulyte@gmail.com

SLAUGYTOJŲ NUOMONĖ APIE PACIENTŲ, KURIEMS TAIKOMA EKMO SISTEMA, GYVYBINIŲ VEIKLŲ POKYČIUS

*Anastasija Stankevič
Utenos kolegija, Lietuva*

Anotacija

EKMO sistemos taikymas yra ganėtinai naujas būdas gelbstint pacientų su širdies nepakankamumu gyvybes. Slaugant šiuos pacientus reikia labai ypatingos priežiūros, atidumo ir kruopštumo. Tyrimo metu slaugytojų išsakyta nuomonė apie pacientų su širdies nepakankamumu, kuriems taikoma EKMO sistema, gyvybinių veiklų pokyčius, manome, bus svarbi tiek dirbančioms su EKMO sistema slaugytojoms, tiek ir ne.

Tyrimo tikslas: atskleisti slaugytojų nuomonę apie pacientų, kuriems taikoma EKMO sistema, gyvybinių veiklų pokyčius.

2020 m. lapkričio mėn. atliktas kokybinis tyrimas X klinikų II-ame reanimacijos ir intensyvios terapijos skyriuje.

Tyrime dalyvavusios slaugytojos teigė, kad pacientų prijungtų prie EKMO, atveju, daugiausia pokyčių iškyla šiose gyvybinėse veiklose: kvėpavimo, asmens higienos, valgymo ir gėrimo, judėjimo, tuštinimosi ir šlapinimosi. Daugiausia slaugytojų dėmesio reikalauja kvėpavimo (kaniulių priežiūra, kraujotakos stebėseną), asmens higienos ir judėjimo gyvybinių veiklų poreikių užtikrinimas. Slaugytojos, dirbančios su pacientais, sergančiais širdies nepakankamumu ir prijungtais prie EKMO sistemos, teigė, kad nors ši sistema ir apsunkina slaugos proceso organizavimą, bet ji yra labai reikalinga ir veiksminga siekiant išsaugoti paciento gyvybę.

Raktažodžiai: EKMO; paciento gyvybinės veiklos; slauga.

Įvadas

Lietuvoje bei kitose Europos valstybėse mirtingumas nuo COVID-19 ligos yra pakankamai ženklaus. Kuo žmogus vyresnis, tuo mirties rizika didesnė. Nepaisant šiuolaikinių technologijų ir pasiekimų medicinos srityje, vis tik Covido atveju pacientai patiria įvairaus pobūdžio komplikacijas.

Kai organizmas nesugeba tinkamai funkcionuoti – sutrinka kraujotaka, kvėpavimas, tokiu atveju gelbsti ekstrakorporinė membranų oksigenacija (toliau – EKMO), kuri užtikrina visišką organizmo kraujotakos palaikymą ir aprūpinimą deguonimi. Gydant EKMO, širdis ir toliau plaka, tačiau jos darbas palengvėja, nes EKMO aparatas perima didžiąją dalį funkcijų. EKMO tikslas yra užtikrinti, kad organizmas turėtų pakankamą kraujo tėkmę ir pakankamą deguonies kiekį organizme. EKMO laikinai valdo širdies ir plaučių darbo krūvį. EKMO suteikia laiko kūnui pailsėti ir atsigauti, tačiau jis tiesiogiai negydo. EKMO sistema taikoma intensyviosios terapijos skyriuje. Svarbu pabrėžti, jog EKMO sistemos prijungimo metodas pacientui nėra skausmingas (1; 2; 3).

Slaugytojo vaidmuo pacientų gydyme su EKMO sistema yra labai svarbus. Būtent slaugytojas su pacientu praleidžia reikšmingai daug laiko ir atlieka svarbias manipuliacijas, tokias kaip – bandinių ėmimas, kvėpavimo užtikrinimas, kateterių stebėjimas, monitoriavimas, maitinimas. Taikant EKMO, slaugytojas turi palaikyti visas 12 paciento gyvybinių veiklų, vadovaujantis Roper slaugos modeliu (4; 5; 6).

Tyrimo objektas: slaugytojų nuomonė apie pacientų, kuriems taikoma EKMO sistema, gyvybinių veiklų pokyčius.

Tyrimo tikslas: atskleisti slaugytojų nuomonę apie pacientų, kuriems taikoma EKMO sistema, gyvybinių veiklų pokyčius.

Tyrimo metodai ir medžiaga

Esant ribotam kiekiui tiriamųjų, pasirinkta kokybinė tyrimo prieiga. Tyrimas buvo atliktas 2020 m. lapkričio mėn. X klinikų II-ame reanimacijos ir intensyvios priežiūros skyriuje.

Tyrime dalyvavo X klinikų, II-os reanimacijos ir intensyvios terapijos skyriaus slaugytojai, slaugantys pacientus, kuriems taikoma EKMO ir sutikę dalyvauti tyrime.

Tyrime dalyvavo 5 informantai iš 10 planuotų. 5 slaugytojai, sutikę dalyvauti tyrime, dėl COVID-19 pandemijos sukeltų ribojimų neturėjo galimybės dalyvauti tyrime.

Tyrimo etika. Prieš tyrimo atlikimą buvo kreiptasi į Utenos kolegijos Bioetikos komisiją su prašymu pritarti planuojamo tyrimo atlikimui ir buvo gautas pritarimas. Gavus iš Utenos kolegijos Bioetikos komisijos pritarimą, buvo kreiptasi į X klinikų administraciją, kuri leido atlikti tyrimą II- ames reanimacijos ir intensyvios terapijos skyriuje.

Prieš interviu pradžią informantai buvo supažindinami su darbo tema, tikslu ir aktualumu. Informantams buvo paaiškinta, kad interviu metu jie gali nesivaržydami reikšti savo nuomonę, nes nėra nei teisingų, nei neteisingų atsakymų. Visi tyrimo dalyviai buvo supažindinti su duomenų saugojimo ir konfidencialumo principais.

Tyrimo instrumentas. Interviu duomenims surinkti naudotas pusiau struktūruotas klausimynas, kurį sudarė 9 pagrindiniai atviro tipo klausimai. Interviu metu užduodami klausimai padėjo sužinoti slaugytojų nuomonę apie tai, kokie pacientų su EKMO sistema gyvybinių veiklų pokyčiai iškyla.

Duomenų analizės metodai. Interviu metu gauti duomenys analizuoti taikant interpretacinės analizės metodą. Analizuojant tyrimo duomenis darbo autorė daug kartų skaitė tekstą, kad gautus tyrimo duomenis galėtų išskirti pagrindines kategorijas ir iš jų išplaukiančias subkategorijas. Atlikus duomenų analizę parašytas analitinis memos, atliekant interpretavimą ir pagrindimą iš teksto paimtais įrodymais. Tyrimo dalyvių citatos pateikiamos autentiška ir netaisyta kalba.

Pacientų su EKMO gyvybinių veiklų pokyčiai

Paciento sutikimas ir slaugytojų veiksmai

Belaukiant paciento su EKMO, vyksta pasiruošimas jo priėmimui. Slaugytojai pasirošia antipragulinių čiužinių ir volelius. Įjungiamas monitorius, patikrinamas DPV aparatas, paruošiami vaistai, perfuzoriai, burnos atsiurbėjai, dokumentai (stebėjimo lapas, laboratorinių tyrimų lapas, kraujo komponentų užsakymo lapas, slaugos lapas) ir kitos slaugos priemonės: „specifinių veiksmų nesiiimų, atliekami veiksmai tokie patys kaip ir bet kokio kito pooperacinio paciento belaukiant. Pasiruošiu lašines sistemas, prailginimo linijas su antibakteriniais kraneliais. Prisitraukiu vaistų sedacijai, patikrinu DPV aparatą ir prijungiu naują kvėpavimo kontūrą, įjungiu monitorių, kuriame yra monitoruojamos pagrindinės gyvybinės funkcijos (ŠSD, AKS, SpO₂, CO₂, T)“ (Informantas Nr. 1).

Iš informantų atsakymų galima pastebėti, kad jiems tai tarsi įprasta darbo rutina, tačiau kelių informantų atsakymuose galima įžvelgti didesnę susirūpinimą laukiant paciento su EKMO: „sužinojus kad atvyks ligonis kuriam bus reikalingas EKMO ruošiamės visada blogiausiam scenarijui. Mūsų tikslas užtikrinti ligoniui saugią aplinką. Tai yra – pasirūpinti iki jam atvykstant visomis priemonėmis, ligonio ištyrimui ar jungiant EKMO. Tai yra laisvos rozetės, prailgintuvai, burnos atsiurbėjai, laisvi deguonies lizdai, ehoskopai, svarbiausia kad atvykus ligoniui viskas būtų po ranka“ (Informantas Nr. 3).

Svarbiausi paciento, prijungto prie EKMO, poreikiai

Pacientai, prijungti prie EKMO sistemos, kol stabilizuojasi gyvybinės funkcijos reikalauja atidžios slaugos. Todėl labai svarbu stebėti ir palaikyti gyvybinius parametrus: „prijungto paciento prie EKMO poreikiai tai yra gyvybinių veiklų stebėseną ir užtikrinimą. Toliau yra svarbi intubacinio vamzdelio priežiūra, burnos higiena, svarbu užtikrinti jo kūno padėtį – pragulų profilaktikai, kas dar <aaaa> aišku svarbu žaizdų priežiūra, CVK priežiūra, kad išvengtų infekcijų, kaniulių, drenų priežiūra“ (Informantas Nr. 2).

Kaip jau yra žinoma, pacientai prijungti prie EKMO sistemos yra nesąmoningi, jie visiškai negali pasirūpinti savo fizine sveikata. Vieno paciento slauga gali reikalauti daugiau ar mažiau standartinės slaugos, o kito būklė gali skirtis, todėl atsiranda papildomų manipuliacijų poreikis, kol stabilizuojamos gyvybinės funkcijos: „slaugos sunkumai priklauso nuo kiekvieno paciento būklės. Jei pacientas kraujuoja, hemodinamiškai yra nestabilus, reikalingos didelės vaistų dozės gyvybinėms funkcijoms užtikrinti, tuomet reikalauja papildomų veiksmų, intervencijų. (Informantas Nr. 1). „dažniausiai pacientai su EKMO guli ir yra seduojami. Jie turi daug poreikių: kūno higiena, burnos valymas, atsiurbimai, operacinio vamzdelio, žaizdų priežiūra, vartymas“ (Informantas Nr. 4).

Paciento gyvybinių parametrų pokyčiai, reikalaujantys ypatingo atidumo

Pacientams, kuriems atlikta širdies operacija ir jie yra prijungti prie EKMO, kyla didesnė išorinio ir vidinio nukraujavimo rizika (9; 10), todėl jiems reikia dažniau stebėti gyvybinius parametrus: „dažniausiai stebim visus parametrus nes visi jie svarbus paciento gyvybei. Šiaip (ph) pusiausvyros tyrimas atliekamas tam kad galima būtų stebėti hemoglobina, hemotokritą, ar reikia lašinti kraujo, plazmos komponentus, Na, Ka, ph na ir aišku AKS, CO₂, temperatūra“ (Informantas Nr. 4). „mes turime užtikrinti: gyvybinės veiklas, nuolat stebėti AKS, labai yra svarbu kraujo tūris, nes esant kraujo tūrio sumažėjimui gali sustoti EKMO aparatas. Taip pat yra rizika hemoglobino kritimo (sumažėjimas), nukritus hemoglobiniui

gali prasidėti kraujavimas, todėl dažnai daromi kraujo tyrimai, stebimas pH arterinis tyrimas. turime stebėti EKMO dūrimo vietą, nes sutrikus krešėjimui pacientas gali nukraujuoti“ (Informantas Nr. 3). „ svarbus dalykas prižiūrint toki pacientą tai yra pH tyrimo vertinimas iš kurio mes matome oksigenacijos rodiklius, stebime hemoglobina, ar nera kraujavimo“ (Informantas Nr. 2).

Dažniausios slaugos problemos stabilizavus pacientų gyvybines funkcijas

Norint kad EKMO veiktų tinkamai, per visą kaniulių ilgį neturi būti užsilenkimų. Kaniulių siūlės turi būti vietoje ir reikia patikrinti, ar tinkamose vietose yra tvirtinimo juostos ir ar reikia tvirtinti visų jungčių saugumą: „ svarbiausia prižiūrėti EKMO kaniulių prijungimo vietas, kad nekraujuotų aplink jas, kad neatsirštų ar nenuplyštų siūlai“. Esant kraujotakos sutrikimui paciento oda jautresnė, todėl „...didesnį dėmesį reikia skirti odos priežiūrai, ypač kateterių ir EKMO įvedimo vietose, kad nesusidarytų odos „nuspaudimai“, pažeidimai ir pragulos dėl per didelio EKMO kaniulių spaudimo į odą“.

Išoriniai kraujavimai pasireiškia iš burnos ir nosies ertmių, kaniulių įvedimo vietose. Reikalinga pragulų stebėseną, odos vientisumo pažeidimai, paciento judėjimo apribojimai, paciento higiena. „...dažnai tokiems pacientams atsiranda kraujavimai iš kaniulių dėl EKMO sistemos funkcionavimo, dar kraujavimai iš nosies ir burnos tai irgi apsunkina slaugą ir pablogina situaciją“. (Informantas Nr. 2). „dėl sutrikusios kraujotakos didėja rizika atsirasti praguloms, EKMO kaniulės apsunkina ligonio judėjimą, EKMO ligoniams dažnai sutrinka kraujo krešėjimo rodikliai, todėl dažnai kraujuoja iš burnos, nosies“ (Informantas Nr. 3). Taip pat slaugytojos turi užtikrinti tinkamą burnos higieną siekiant išvengti pneumonijos. Todėl rekomenduojama tris kartus per parą mechaniškai valyti ir plauti burnos ertmę bei dantis antiseptiniais tirpalais (chlorheksidinu ir kt.) ir išsiurbti burnos sekretą, užtikrinti intubacinio vamzdelio priežiūrą, žaizdų priežiūrą (3). Tyrime dalyvavusios slaugytojos teigė, kad: „yra svarbi intubacinio vamzdelio priežiūra, burnos higiena“.

Svarbu paminėti, kad pacientai su EKMO turi pakankamai daug rizikos faktorių. Be realių slaugos problemų, atsiranda nemažai potencialių slaugos problemų, todėl slaugytojas turi numatyti galimus šių slaugos problemų rizikos faktorius: „mes turime nuolat stebėti AKS, labai yra svarbu kraujo tūris, nes esant kraujo tūrio sumažėjimui gali sustoti EKMO aparatas. Taip pat yra rizika hemoglobino kritimo, nukritus hemoglobiniui gali prasidėti kraujavimas, todėl dažnai daromi kraujo tyrimai, stebimas pH arterinis tyrimas. turime stebėti EKMO dūrimo vieta, nes sutrikus krešėjimui pacientas gali nukraujuoti“ (Informantas Nr. 3). „svarbus dalykas prižiūrint toki pacientą tai yra pH tyrimo vertinimas iš kurio mes matome oksigenacijos rodiklius, stebime hemoglobina, ar nėra kraujavimo“ (Informantas Nr. 2).

Taikomi metodai slaugos problemoms nustatyti

Atliktame tyrime beveik visi informantai teigė, kad slaugos problemas nustato pagal nustatytus kriterijus gyvybinių veiklų pokyčių vertinimui: „vertinu pagal gyvybinių rodiklių monitoravimą, hemodinamikos pokyčius, priklausomai nuo to ar pacientas seduojamas ar sąmoningas, intubuotas ar ekstubuotas“ (Informantas Nr. 1). „ slaugos problemoms nustatyti vadovaujames 12 gyvybinių veiklų vertinimo kriterijais“ (Informantas Nr. 3). „pagal 12 gyvybinių veiklų. Atsižvelgiam į saugios aplinkos palaikymą, bendravimo poreikį, kadangi pacientas nors ir be sąmonės mes turime su juo bendrauti, informuoti apie atliekamas manipuliacijas. Labai svarbus ir monitoravimas, kadangi monitoriuje matome svarbiausių gyvybinių funkcijų parametrus ir juos būtinai dokumentuojame, tam, kad galima būtų vertinti slaugos ir būklės pažangą“ (Informantas Nr. 4).

Du tyrimo dalyviai atsake, kad slaugos problemas nustato „ iš ligos anamnezės ir iš bendrai esamos būklės ir taip pat apžiūros metu“ (Informantas Nr 2) ir „ iš paciento stebėjimo, monitorių parodymų, tyrimų parodymų, tarpusavio bendradarbiavimo, pasitarimų su kolegomis“ (Informantas Nr. 5).

Apibendrinant galima teigti, kad slaugytoja prieš atvykstant pacientui su EKMO į skyrių surenka duomenis, įvertina slaugos manipuliacijų poreikį, pradeda organizuoti slaugos procesą. Vertinimas dažniausiai vyksta atsižvelgiant į 12 gyvybinių veiklų kriterijų. Dažniausiai reikalingos slaugos manipuliacijos slaugant pacientus su ŠN taikant EKMO sistemą yra asmens higienos užtikrinimas, pragulų profilaktika, gyvybinių parametrų stebėjimas ir dokumentavimas, bei potencialių slaugos problemų numatymas. Siekiant išvengti potencialių slaugos problemų atidžiai stebima paciento būklė, jo gyvybinių parametrų pokyčiai ir greitai reaguojama šalinant atsiradusius rizikos veiksnius, kurie gali sukelti potencialias slaugos problemas.

Dabartinių tyrimų duomenų neužtenka, kad būtų galima vieningai apibrėžti EKMO vietą COVID-19 ar širdies ligų gydymo algoritmuose bei protokoluose. Tačiau atsižvelgdami į savo darbo patirtį informantai vieningai pasisakė už EKMO svarbą paciento gydyme: „tikrai taip. Šiuo metų nesukurta nieko kito išskirus EKMO kuris atstoja organų perfuziją ir pavadavimą“ (Informantas Nr. 1). „be abejo aš už tai, kad ištikrųjų ne vienam žmogui yra išgelbėta gyvybė“ (Informantas

Nr. 2). „aišku gijimo procesas ilgesnis su EKMO, bet tikrai ne viena gyvybė buvo išgelbėta dėka EKMO“ (Informantas Nr. 3). „Aš už EKMO sistemą. Nes tai žmogui galimybė ir paskutinis šansas grįžti į gyvenimą“ (Informantas Nr.4). „dėka EKMO gelbėjama gyvybė“ (Informantas Nr. 5).

Viena iš tyrimo dalyvių atkreipė dėmesį į tai, kad reikia „gerinti bendravimą ir bendradarbiavimą su pacientu ir jo artimaisiais“. Norint paaiškinti šeimai paciento sveikatos būklės raidą, reikia užmegzti veiksmingą, sąžiningą bendravimą, bei reguliariai rengti su jais susitikimus. Pacientui ar jo artimiesiems gali būti labai sunku iš karto suprasti, kad jų mylimojo gyvybę gelbstantis prietaisas taip pat gali sukelti komplikacijas ar net mirtį.

Išvados

Tyrimo dalyvavusios slaugytojos teigė, kad pacientų prijungtų prie EKMO, atveju, daugiausia pokyčių išskyla šiose gyvybinėse veiklose: kvėpavimo, asmens higienos, valgymo ir gėrimo, judėjimo, tuštinimosi ir šlapinimosi. Daugiausia slaugytojų dėmesio reikalauja kvėpavimo (kaniulių priežiūra, kraujotakos parametrų stebėseną), asmens higienos ir judėjimo gyvybinių veiklų poreikių užtikrinimas. Slaugos problemas slaugytojai dažniausiai nustato naudodami gyvybinių veiklų pokyčių vertinimo kriterijus, stebėdami pacientų hemodinamikos pokyčius.

Slaugytojos, dirbančios su pacientais, sergančiais širdies nepakankamumu ir prijungtais prie EKMO sistemos, teigė, kad nors ši sistema ir apsunkina slaugos proceso organizavimą, bet ji yra labai reikalinga ir veiksminga siekiant išsaugoti paciento gyvybę.

Literatūra

1. Abrams, D. C., Brodie, D., Rosenzweig, E., B, et al. (2013). Upper-body extracorporeal membrane oxygenation as a strategy in decompensated pulmonary arterial hypertension. *Pulm Care* 3(2):432-435.
2. Brodie, D., Bacchetta, M. (2011). Extracorporeal membrane oxygenation for ARDS in adults. *N Engl J Med* 365(20):1905-1914.
3. Cheng-Ching, E., Fong, J., Ontaneda, D., et al. (2010). Intracranial Atherosclerosis as a Risk Factor for Ischemic Stroke during Open Heart Surgery. *Journal of Stroke and Cerebrovascular Diseases* 19(4):257-260.
4. Christensen, M., Dziewior, F., Kempel, A., et al. (2012). Increased Chest Tube Drainage Is Independently Associated with Adverse Outcome After Cardiac Surgery. *J Card Surg* 26(1):6-51.
5. Kawashima, D., Gojo, S., Nishimura, T., Itoda, Y., et al. (2011). Left ventricular mechanical support with Impella provides more ventricular unloading in heart failure than extracorporeal membrane oxygenation. *ASAIO J* 57:169-176.

NURSES' OPINION ABOUT THE CHANGES IN LIFE ACTIVITIES OF PATIENTS COVERED BY THE EKMO SYSTEM

Summary

The application of the EKMO system is a relatively new way to save the lives of patients with heart failure. These patients require very special care, attention and diligence. In the study the opinion expressed by nurses about the changes in life activities of patients with heart failure who are covered by the EKMO system, we believe, will be important both for nurses working with the EKMO system and nurses not working with this system. The aim of the research is: to reveal nurses' opinion about the changes in life activities of patients of patients with heart failure covered by the EKMO system.

A qualitative study using the structured interview method was performed in the Resuscitation and Intensive Care unit of X Clinics, Department II. The study has been conducted on November of 2020.

The nurses who participated in the study said that in patients connected to the ECMO, the following vital activities occur most: respiration, personal hygiene, eating and drinking, movement, defecation and urination. The needs of respiration (cannula care, blood flow monitoring), personal hygiene and movement vital activities require the most attention of nurses. Nurses working with patients connected to the EKMO system said that while this system complicates the organization of the nursing process, it is a much-needed and effective system for saving a patient's life.

Keywords: Changes in Life Activities of Patients; ECMO; Nursing

Anastasija Stankevič

Utenos kolegija, Lietuva

Elektroninis paštas. stankeviciastia@gmail.com

STUDENTŲ ĮSITRAUKIMO VEIKSNIAI Į NUOTOLINES STUDIJAS COVID-19 PANDEMIJOS METU

Dr. Miglė Eleonora Černikovaitė

Vilniaus Kolegija, Verslo vadybos fakultetas, Reklamos ir komunikacijos katedra

Anotacija

Straipsnyje analizuojami studentų įsitraukimo veiksniai studijų organizavimo nuotolinių būdu COVID-19 pandemijos metu bei aptariamos nuotolinių studijų tobulinimo galimybės. Dar nedaug tyrimų, kuriuose pateikiama išsami studentų dalyvavimo nuotolinėse studijose patirties perspektyva. Taigi, šio straipsnio tikslas: remiantis Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų nuomone, iširti nuotolinių studijų proceso organizavimo studentų įsitraukimo veiksnius COVID-19 pandemijos metu. Tyrimo probleminis klausimas: Kokie veiksniai nulemia teigiama nuotolinių studijų patirtį? Taikant kiekybinį tyrimą, atskleista esama situacija apie nuotolines studijas, išnagrinėti studentų atsiliepimai apie nuotolinių studijų tobulinimo galimybes. Šio tyrimo išvados rodo, kad sėkmingam studentų įsitraukimui į nuotolinės studijas turėjo didžiausią įtaką studijų aplinką, fizinės sąlygos, patogi ir saugi mokymosi aplinka, nuoseklus studijų procesas, patraukliai pateikta dėstyto medžiaga bei studentų užimtumas t.y. studijų derinimas su darbu ar kita veikla. Labiau patenkinti nuotolinėmis studijomis – vyresnių kursų ir magistrantūros studentai, mažiau – pirmakursiai, kuriems trūksta integravimosi ir socializacijos nuotolinių studijų metu. Vienas iš tyrimo apribojimų yra tai, kad tai yra palyginti nedidelis tyrimas, apimantis Vilniaus m. aukštojo mokslo įstaigas, reikėtų jį pratęsti visoje Lietuvoje. Tyrimo rezultatai turės išliekamąją vertę mokslo diskusijoje apie nuotolinių studijų procesą, tobulinimo galimybes bei prisidės prie nuotolinių studijų kokybės gerinimo.

Raktažodžiai: nuotolinės studijos; studentų įsitraukimas, mokymosi aplinka, studentų pasitenkinimas studijomis, COVID-19 pandemija.

Įvadas

Nuotolinis mokymasis yra sparčiausiai auganti švietimo sritis visame pasaulyje, nes ji suteikia galimybę įgyti aukštąjį išsilavinimą nutolusių geografinių regionų studentams, kurie kitaip išsilavinimo įgyti negalėtų (Roll, Russell, Gašević, 2018). Lietuvoje studentų besimokančių nuotoliniu būdu skaičius didėja, ypač COVID-19 pandemijos metu. Nuotolinių studijų augimas prasidėjo 10% besimokančių 2011 m. išaugo iki 15% 2016 m. bei 90% 2020 m. (Statistikos departamentas, 2020).

Taip pat, tyrimai parodė, jog nuotolinių studentai yra labiau pažeidžiami, greičiau stabdo ar nutraukia studijas, nes tuo pat metu derina studijas su darbu ir kitais įsipareigojimais, kas dažnai (Samašonok, Žonych, 2020), taip pat nuotolinių studijų programų baigimo rodiklis yra mažesnis nei tradicinių (Woodley ir Simpson, 2014). Mažesnis internetinių studentų baigimo rodiklis gali būti siejamas su laiko valdymo ir gyvenimo krūvio problemomis, nerealiais lūkesčiais, izoliacijos jausmu ir suvokimu, kad aukštojo mokyklos administracijos atstovai juos mažiau vertina (Brown, Hughes, Keppell, Hard ir Smith, 2015; Mallman ir Lee, 2016). Priežastys, dėl kurių studentai nebaigia studijų, yra sudėtingas veiksnys, apimančių studentų įsitraukimą ir sėkmę, rinkinys, todėl svarbu, nustatyti studijų organizavimo nuotolinių būdu studentų poreikius bei išsiaiškinti jų į aukštąjį mokslą veiksnius (Kahu ir Nelsonas, 2018).

Mokslinių straipsnių, nagrinėjančių šią tematiką nėra daug nuotolinių studijų kokybė nagrinėjo K.Samašonok, A. Žonych (2020), studentų įsitraukimo į nuotolinį mokymąsi nagrinėjo M.Tani, M.H.Gheith, O.Papluca (2021), internetinių studijų informacijos sklaidą ir studentų mokymosi progresą analizavo). Zlatkin-Troitschanskaia, J. Hartig, Johannes; F.Goldhammer, K.Frank; , 2021) ir kokybiško nuotolinio ugdymo veiksnius nagrinėjo E.Daukšienė. E. Trapule, J. Naujokaitienė (2021)

Literatūros apžvalga

Studentų įsitraukimas gali būti apibrėžtas kaip „emocinis, elgsenos ir pažintinis ryšys su studijomis“, turintis tiesioginės įtakos studijų sėkmei ir studentų pasiekimams (Kahu, Stephens, Zepke ir Leach, 2014, p. 523). Kadangi internetinių studijų programų išlaikymo ir baigimo rodikliai yra mažesni nei studentų miestelio bakalauro studijų programose, svarbu geriau suprasti studentų įtraukimą į internetinį kontekstą).

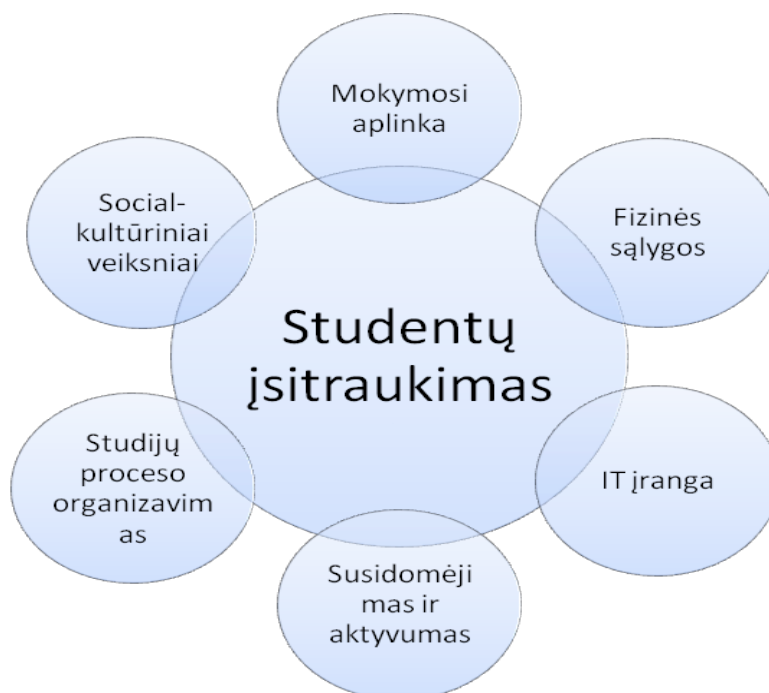
Literatūroje aprašyta keletas tarpusavyje susijusių veiksnių, turinčių įtakos studentų patirčiai ir išlaikymui internete: laiko valdymo įgūdžiai; gebėjimas derinti darbą, šeimą ir kt. su studijomis; savarankiškumas; bendruomenė; jausmas, kad kažkam priklausai; motyvacija; kurso projektavimas; ir paramos struktūros institucijų, programų ir mokytojų lygiu (Brown

ir kt., 2015; Buck, 2016). Taip pat daugelis mokslininkų tyrė mokymosi aplinkos, fizinių sąlygų, IT įrangą, studijų proceso organizavimą; prieigą prie mokymosi medžiagos, dalyvavimo aktyvumą paskaitose ir seminaruose (Samašonok, Žonych (2020), Merfeldaitė, Prakapas, R., Railienė (2020); Daukšienė. Trapule, J.Naujokaitienė (2021)

Toliau pateikiami kontekstai iš literatūros apie studentų sėkmę internete, studijų įpročius ir įsitraukimą, atsižvelgiant į Kahu (2013) holistinę konceptualią studentų įtraukimo sistemą. Kahu (2013) sistemoje studentas yra centre, sąveikaujantis: socialinis ir kultūrinis kontekstas, fizinės sąlygos, mokymosi aplinkos įtaka, įsitraukimas ir aktyvumas paskaitose, Merfeldaitė, O., Prakapas, R., Railienė, A. (2020) IT įranga, studijų proceso organizavimas, žr. 1 pav.

1 pav. Konceptuali įsitraukimo į nuotolines studijas schema (Kahu, 2013 m., p. 766).

Šiame tyrime ypatingas dėmesys skiriamas veiksniams, kurie yra aktualiausi nuotoliniu būdu studijuojantiems, nes „perėjus prie interneto konteksto, įsitraukimas pasireiškia įvairiomis apraiškomis dėl to, kad trūksta tiesioginio kontakto ir būdų, kuriais mokymas ir mokymasis vyksta naudojantis technologijomis“ (O’ Shea et al., 2015).

ES politikos ataskaitose pabrėžiama mokymosi visą gyvenimą svarba ir besimokančių suaugusiųjų įtraukimas į aukštąjį mokslą, numatant lanksčias studijų galimybes, pvz., internetines arba ne visą darbo dieną trunkančias programas (Europos Komisija, 2018). Nuotolinis mokymasis yra labiau prieinamas, nes studentai gali suderinti studijas ir darbą, nes jie mokosi nuotoliu ir sumažina kelionės išlaidas. Dėl šių priežasčių nuotolinės studijos yra svarbios remiant palankių sąlygų neturinčių visuomenės grupių prieigą prie aukštojo mokslo (Castaño-Muñoz, Colucci, & Smidt, 2018). Kahu’s (2013) sistemoje studentų įsitraukimui įtakos turi pirmiau aptarti socialiniai ir kultūriniai, struktūriniai, fizinės aplinkos ir techniniai veiksniai. Be to, internete studentų dalyvavimą ypač įtakoja priklausymas grupei. „Studentams studijuojantiems nuotoliniu būdu, galbūt labiau nei besimokantiejiems kontaktiniu būdu, reikia sąmoningai organizuoti įvairias galimybes bendrauti su kitais, kad jų skirtingos tapatybės išraiška, vystymasis, tolerancija ir pripažinimas iš dalies kompensuotų bet kokį fizinio kontakto trūkumą.“ (Delahunty, Verenikina, & Jones, 2014).

Tyrimo metodologija

Siekiant atskleisti studentų nuotolinių studijų patirtis organizuojant mokymosi procesą nuotoliniu būdu orientuojantis į nuotolinio ugdymo kokybę buvo pasirinkta kiekybinio tyrimo metodologinė prieiga. Empirinio tyrimo organizavimas grindžiamas studentų įsitraukimo į nuotolines studijas veiksnių teorinėmis priegomis. Taikytas anketinės apklausos duomenų rinkimo metodas. Tyrimo duomenys buvo renkami 2021 m. lapkričio 1–25 d. Taikyta tikslinė patogioji dalyvių atranka, kuri sudarė galimybę suplanuoti tinkamiausią tyrimo imtį (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Tyrime sudalyvavo 384 respondentai (t.y. su 5% tikimybine paklaida) Empiriniam tyrimui (anketinė apklausa) pasirinkti bakalauro ir magistro studijų (panašaus dydžio skirtingi studentai besimokantys Vilniaus aukštosiose mokyklose. (2 pav.). Daugumą sudaro socialinių mokslų t.y. (verslo, vadybos, turizmo, finansų, reklamos, marketingo) bei komunikacijos (komunikacijos ir kūrybinių industrijų) studentai.

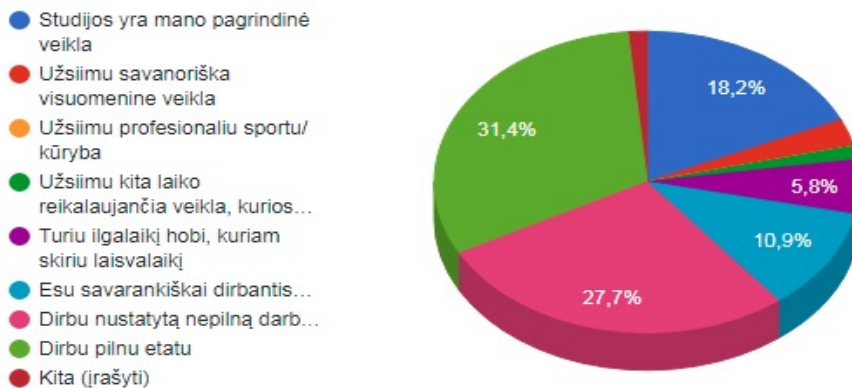
2 pav. Studentų pasiskirstymas pagal aukštąją mokyklą

Studentų amžius nuo 22 iki 35 metai, dažnai studijas derina su kita veikla (31,4%) arba dība (27,7%), tik 18,2% studentų nurodė studijas, kaip pagrindinę veiklą. (žr. 3 pav).

3 pav. Veiklos derinamos su studijomis

6. Veiklos, kurias Jūs derinate su studijomis:

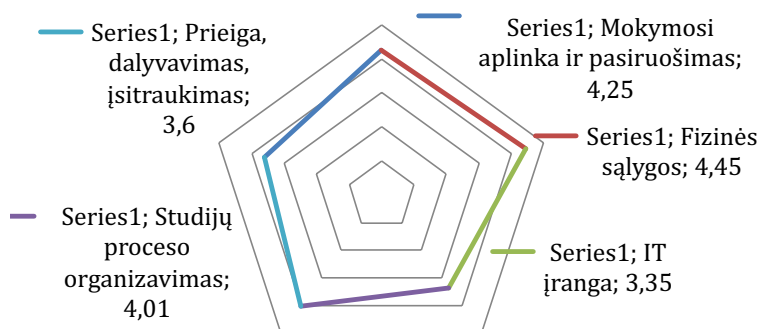

Studentų dažniausiai naudojama mokymosi forma nuotoliniu būdu 46%, hibridiniu būdu (derinant kontaktines paskaitas su nuotolinėmis) – 30,7% bei kontaktiniu būdu, lankant paskaitas – 19,7% respondentų. Nuotoliniu būdu apie 65% studentų studijavo 1–2 metus, COVID-19 pandemijos metu.

Kalbant apie studentų įsitraukimo veiksnius studentai paminėjo fizinių sąlygų reikšmę. Daugumą studentų nurodė, kad mokėsi namuose, atskirame kambaryje (73,7%), bei dalis studentų teigė, jog palankių sąlygų neturėjo – mokėsi bendruose erdvėse su kitais asmenimis (13,7%). Nagrinėjant studijų proceso organizavimo veiksnius, dažniausiai buvo nurodoma, jog virtualios mokymosi platformos (Moodle) panaudojimas nuotolinėms studijoms (4,36) labiausiai prisidėjo prie studentų įsitraukimo.

Veiksniai, skatinantys didesnę nuotolių užsiėmimų: dėstytojo įdomiai pateikiama medžiaga (4,54), patogus tvarkaraštis (4,41), žinių pritaikomumą (4,36), aktyvus darbas grupėse (4,21). Bendras pasitenkinimas nuotolinėmis studijomis buvo švertintas 8,5 balo. Skiriasi vertinimas tarp pirmų bakalauro ir magistro bei vėlesnių kursų studentų.

4 pav. Studentų įsitraukimo veiksniai

Apibendrinant, studentų įsitraukimui į nuotolinės studijas pandemijos COVID-19 metu (pav. 4) turėjo didžiausią įtaką studijų aplinką, fizinės sąlygos, patogį ir saugų mokymosi aplinką, nuoseklus studijų procesas, patraukliai pateikta dėstyto medžiaga bei studentų užimtumas t.y. studijų derinimas su darbu ar kita veikla.

Išvados

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad sėkmingam studentų įsitraukimui į nuotolines studijas įtakos turėjo keletas sociokultūrinių veiksnių, tokių kaip kita veikla derinama su studijomis, bendruomenė, įtraukiantis mokymasis internete. Laiko valdymo ir organizaciniai įgūdžiai buvo pagrindiniai įgūdžiai internete studentų sėkmės ir įsitraukimo, kuris leido studentams suderinti savo gyvenimo krūvį ir studijų, tačiau tyrimas rodo nuolatinius iššūkius studentams sekti reguliariai studijų tvarkaraštį.

Kiti įsitraukimo veiksniai: fizinės sąlygos (4,45), patogį ir saugų mokymosi aplinką (4,25) ir studijų procesas (4,01) įvertinti, kaip teigiamiausi veiksniai nulėmę pasitenkinimą nuotolinėmis studijomis. O techniniai trukdžiai užsiėmimų metu (3,35) bei prieiga, dalyvavimas, į ir aktyvumas (3,6) gali būti tobulintinos studijų kokybės sritys.

Bendras studentų pasitenkinimas vertinimas 8,5 balo. Skiriasi vertinimas tarp pirmų bakaluro ir magistro bei vėlesnių kursų studentų. Išvados turėtų apibendrinti pagrindinius atlikto tyrimo rezultatus.

Vienas šio tyrimo apribojimų yra tai, kad tai yra palyginti nedidelis kiekybinis tyrimas apimantis Vilniaus m. aukštąsias mokyklas. Tačiau jos išvados suteikia įžvalgų apie svarbias temas, susijusias su studentų dalyvavimu nuotolinėse studijose, kurios gali būti naudingos mokslinių tyrimų praktikai. Taip pat, vertinant studentų įsitraukimą negalima pasikliauti vien tik besimokančiųjų nuomone, todėl, siekiant nuotolinio ugdymo kokybės, svarbu yra vertinti veiklą renkant grįžtamąjį ryšį iš skirtingų aukštosios mokyklos bendruomenės narių.

Literatūra

1. Brown, M., Hughes, H., Keppell, M., Hard, N., & Smith, L. (2015). Stories from students in their first semester of distance Learning. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 16(4), 1–17.
2. Brown, M., Hughes, H., Keppell, M., Hard, N., & Smith, L. (2015). Stories from students in their first semester of distance Learning. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 16(4), 1–17.
3. Buck, S. (2016). In their own voices: Study habits of distance education students. *Journal of Library & Information Services in Distance Learning*, 10(3–4), 137–173. <https://doi.org/10.1080/1533290X.2016.1206781>.
4. Castaño-Muñoz, J., Colucci, E., & Smidt, H. (2018). Free digital Learning for inclusion of migrants and refugees in Europe: A qualitative analysis of three types of Learning purposes. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 19(2), 1–21.
5. Daukšienė, E., Trepulė, E., & Naujokaitienė, J. (2021). Towards Quality in Distance Education: The First Lessons Learned by Schools During COVID-19 Pandemics. *Pedagogika*, 142(2), 5–23. <https://doi.org/10.15823/p.2021.142.1>
6. Delahunty, J., Verenikina, I., & Jones, P. (2014). Socio-emotional connections: Identity, belonging and learning in online interactions. A literature review. *Technology, Pedagogy and Education*, 23(2), 243–265. <https://doi.org/10.1080/1475939X.2013.813405>.
7. Europos Komisija (2018). Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl skaitmeninio švietimo veiksmų plano. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0022&from=EN>
8. Kahu, E. R. (2013). Framing student engagement in higher education. *Studies in Higher Education*, 38(5), 758–773. <https://doi.org/10.1080/03075079.2011.598505>.
9. Kahu, E. R., & Nelson, K. (2018). Student engagement in the educational interface: Understanding the mechanisms of student success. *Higher Education Research & Development*, 37(1), 58–71. <https://doi.org/10.1080/07294360.2017.1344197>
10. Mallman, M., & Lee, H. (2016). Stigmatised learners: Mature-age students negotiating university culture. *British Journal of Sociology of Education*, 37(5), 684–701. <https://doi.org/10.1080/01425692.2014.973017>.
11. Merfeldaitė, O., Prakapas, R., & Railienė, A. (2020). Nuotolinio mokymo organizavimas COVID-19 metu: bendrojo ugdymo mokyklų patirtis. *Pedagogika*, 140(4), 5–17. <https://doi.org/10.15823/p.2020.140.1>
12. O' Shea, S., Stone, C., & Delahunty, J. (2015). "I 'feel' like I am at university even though I am online." exploring how students narrate their engagement with higher education institutions in an online learning environment. *Distance Education*, 36(1), 41. <https://doi.org/10.1080/01587919.2015.1019970>
13. Roll, I., Russell, D. M., & Gašević, D. (2018). Learning at scale. *International Journal of Artificial Intelligence in Education* (2018), 28(4), 471–477. <https://doi.org/10.1007/s40593-018-0170-7>. Return to ref 2018 in article
14. Samašonok K., Žonych A. Nuotolinės studijos, neišvengiamybė, iššūkiai ir tobulinimo galimybės. *Science & Processes of Education / Mokslas ir Edukaciniai Procesai*.
15. Statistikos departamentas (2020). COVID-19 įtaka. <https://osp.stat.gov.lt/covid-19-itaka>
16. Tani T., M.H.Gheith, O.Papluga (2021). Drivers of student engagement in higher education: a behavioral reasoning theory perspective. *Higher Education* (00181560), Sep2021, Vol. 82 Issue 3, p499-518. 20p
17. Zlatkin-Troitschanskaia, Olga; Hartig, Johannes; Goldhammer, Frank; Krstev, Jan., (2021) Students' online information use and learning progress in higher education – A critical literature review. *Studies in Higher Education*. Oct2021, Vol. 46 Issue 10, p1996-2021. 26p. 3 Charts. DOI: 10.1080/03075079.2021.1953336
18. Žydzūnaitė, V. & Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai principai ir metodai. Vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams*. Vilnius: Vaga.

Summary

The article analyses the factors of students' involvement in the organisation of studies remotely during the COVID-19 pandemic and discusses opportunities for the improvement of distance studies. There are still few studies providing a comprehensive perspective on the experience of student participation in distance studies. Thus, the purpose of this article is: according to the opinion of Lithuanian higher education students, to investigate the factors of involvement of students in the organisation of the distance study process during the COVID-19 pandemic. The issue of the study is: What are the factors that determine the positive experience of distance studies? Using a quantitative study, the current situation about distance studies was revealed, students' feedback on the possibilities of improving distance education was examined. The findings of this study show that the successful participation of students in distance studies was mainly influenced by the study environment, physical conditions, convenient and safe learning environment, consistent study process, attractive teaching materials and student employment, i.e. combining studies with work or other activities. More satisfied with distance studies — senior course of bachelor and master students, less freshmen who lack integration and socialisation during distance studies. One of the limitations of the study is that it is a relatively small study covering higher education institutions in Vilnius, which should be extended throughout Lithuania. The results of the research will have a lasting value in the scientific discussion about the process of distance studies, the possibilities of improvement and will contribute to the improvement of the quality of distance studies.

Keywords: remote studies; student engagement, learning environment, student satisfaction, COVID-19 pandemic.

Dr. Miglė Eleonora Černbikovaitė

Vilniaus Kolegija, VVF, Reklamos ir komunikacijos katedra, Lietuva.

m.cernikovaite@ad.viko.lt

POKYČIAI AKADEMINIAME GYVENIME IR PRAKTIKOS METU

Greta Narbuntaitė

Mykolo Romerio Universitetas

Anotacija

Straipsnyje aptariama Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų patirtis studijuojant COVID-19 pandemijos metu. Aptariami kiekybinio tyrimo rezultatai siekiant išsiaiškinti su kokiais pokyčiais akademiniam gyvenime ir praktikos metu susidūrė aukštųjų mokyklų studentai, ir kaip tai susiję su įgyta patirtimi studijuojant pandemijos laikotarpiu. Nustatyta, kad tiriamieji susidūrė su nuotolinio mokymosi iššūkiais, taip pat buvo atskleista, kokie sunkumai kilo organizuojant praktiką kontaktiniu būdu.

Raktažodžiai: akademinis gyvenimas, iššūkiai praktikos metu, nuotolinis mokymasis, pandemija, technologijos.

Įvadas

Koronavirusas (COVID-19) yra visuomenės sveikatos krizė, kuri tapo pasauliniu reiškiniu, turinčiu pražūtingų medicininių, psichologinių ir finansinių padarinių (Tasso, Hisli Sahin & San Roman, 2021). COVID-19 pandemija stipriai paveikė įvairias gyvenimo sritis, tai neišvengiamai palietė ir akademinį besimokančiųjų gyvenimą. UNESCO duomenimis, 1,5 milijardo studentų ir jaunuolių visame pasaulyje nukentėjo nuo mokyklų ir universitetų uždarymo dėl COVID-19 pandemijos plitimo (Sultanova, 2021). Didžiausias iššūkis, su kuriuo teko susidurti aukštosioms mokykloms, tai mokymasis nuotoliu. Ši strategija tapo pasauline dėl įprasto gyvenimo suvaržymų pandemijos laikotarpiu (Magd, Al Busaidi, & Nzomkunda, 2021). Ieškant išeičių iš susidariusios situacijos naujai pažvelgta į sukurtas technologijas pritaikant jas nuotoliniam mokymui (Terenko & Ogienko, 2020). Maždaug 91% aukštųjų mokyklų visame pasaulyje per 2020 metų pavasario semestrą perėjo prie nuotolinio mokymosi. Tai stipriai sumažino gyvą bendravimą ir sustiprino atskirties jausmą, kuris turėjo įtakos besimokančiųjų motyvacijai tęsti mokymąsi internetu (Marlel et al., 2021). Studentai teigia, jog pasikeitus mokymosi formai, padidėjo mokymosi krūvis. Kontaktinis laikas paskaitose buvo pakeistas rašto užduotimis.

Neretai pasirodydavo, kad jos nesusijusios su studijuojamu dalyku bei skiriamos tik pažymiui gauti, o ne įgyti žinių (Usher et al., 2021). Kitų autorių teigimu, reiškingas skirtumas tarp kontaktinio ir nuotolinio mokymosi nenustatytas. Išskiriami tokie aspektai, kaip kokybė, lankstumas, bendravimas, kurie teigiamai veikia mokinių požiūrį į mokymąsi nuotoliu (Doyumgaç, Tanhan & Kiyamaz, 2021).

Aukštosios mokyklos pradeda pripažinti praktiką nuotoliniu būdu kaip galimybę įgyti profesinių įgūdžių ir kompetencijų. Išskiriami ir tokie privalumai kaip laiko taupymas atsisakant keliavimo į praktikos vietą. Vis dėl to, atliekant praktiką nuotoliniu būdu jaučiamas koordinavimo trūkumas, kuris skatino motyvacijos trūkumą bei atitrūkimą nuo praktikos kolegų. Buvo išreiškiamas poreikis naudotis technologijomis esančiomis praktikos vietoje, kurios dėl institucijų uždarymo buvo fiziškai nepasiekiamos (Bowen, 2020). Nors technologijos laikui bėgant tobulėja, tačiau techninės kliūtis vis dar išlieka problema jomis naudojantis. Taip pat, būtina suvokti, kad virtualios mokymosi aplinkos nesuteikia vienodos mokymosi patirties visiems jų naudotojams (Hast, 2021).

Tyrimas

Tyrimo tikslas – nustatyti, su kokiais pokyčiais akademiniam gyvenime ir praktikos metu susidūrė Lietuvos aukštųjų mokyklų studentai, ir kaip tai susiję su įgyta patirtimi studijuojant pandemijos laikotarpiu.

Tyrimo medžiaga ir metodai

Siekiant atskleisti besimokančiųjų aukštosiose mokyklose pokyčius akademiniam gyvenime bei praktikos metu, pasirinkta kiekybinio tyrimo strategija, taikytas anoniminės anketinės apklausos metodas. Tyrimo kontingentą sudarė Lietuvos aukštųjų mokyklų studentai. Tyrimo dalyviai – profesinio bakalauro/bakalauro (90 proc.), magistrantūros (7 proc.) ir doktorantūros (3 proc.) studijų pakopos studentai. Buvo apklausta 100 tiriamųjų: nuolatines, iššestines ar individualaus studijų grafiko studijas pasirinkę studentai. Tyrimas atliktas 2021 metais.

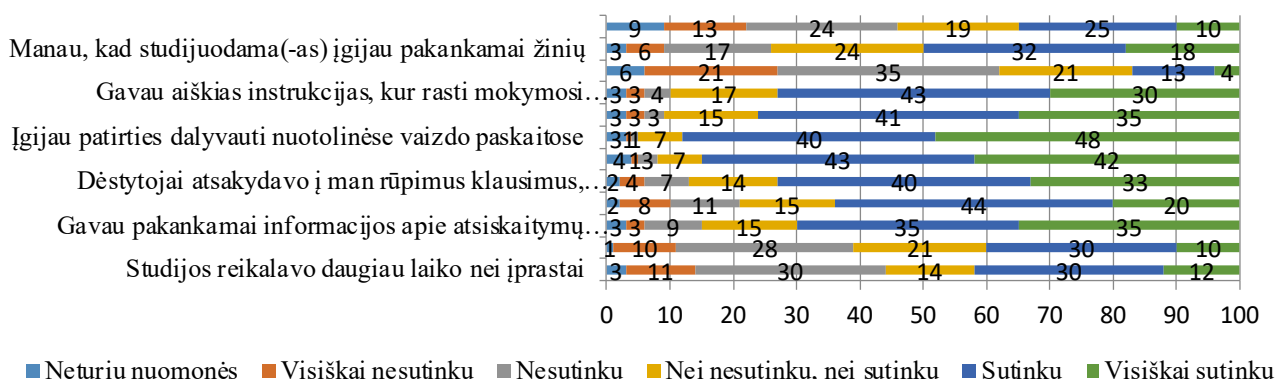
Rezultatai ir jų aptarimas

Tyrimo duomenimis, dauguma studentų (56 proc.) nurodė, jog buvo vidutiniškai motyvuoti mokytis COVID-19 pandemijos metu. Šiek tiek daugiau nei ketvirtadalis studentų (31 proc.) teigė, jog pandemijos metu turėjo itin daug motyvacijos mokytis ir tik nedidelė dalis (13 proc.) besimokančiųjų nurodė, kad mokytis buvo visai nemotyvuoti.

Siekta išsiaiškinti, kokia studentų patirtis mokantis nuotoliniu būdu, t.y., visiškai internetu arba mišriu būdu (nuotolinės ir kontaktinės paskaitos). Didžioji dauguma tiriamųjų (87 proc.) atsakė, jog iki pandemijos nėra turėję patirties besimokant nuotoliniu būdu, kiti (13 proc.) nurodė, kad nuotolinio mokymosi patirties įgijo iki pandemijos. Gauti tyrimo rezultatai parodė, jog beveik visi tyrime dalyvavę asmenys (92 proc.) susidūrė su kontaktinių užsiėmimų atšaukimu arba jų pakeitimu hibridine forma. Vos keli asmenys (8 proc.) galėjo tęsti užsiėmimus įprastu būdu.

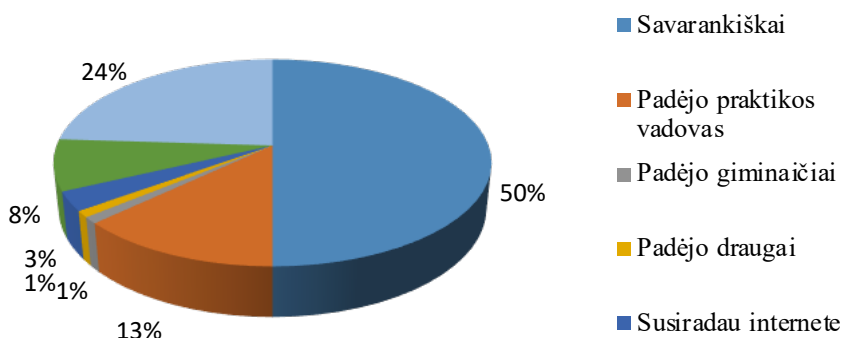
Didelis dėmesys skirtas įgytai patirčiai bei susidūrimui su sunkumais studijuojant pandemijos laikotarpiu (1 pav.). Studentų buvo klausiama apie įgytas žinias ir praktinius įgūdžius, informacijos ir instrukcijų pateikimą apie nuotolinį mokymąsi bei dėstytojų pateikiamą grįžtamąjį ryšį. Apklausos rezultatai atskleidė, kad beveik 90 proc. studentų įgijo patirties dalyvauti nuotolinėse vaizdo paskaitose, taip pat, jie visiškai sutiko su teiginiu, jog išmoko naudotis nuotolinio mokymosi technologijomis. Vienintelis neigiamas aspektas, kurį išskyrė atsakiusieji, tai nuotolinio mokymosi technologijų trikdžiai jų naudojimo metu. Išanalizavus studentų nuomonę apie padidėjusį mokymosi krūvį bei laiką skirtą studijoms, reiškingas skirtumas nenustatytas. Atsakymai pasiskirstė tolygiai, 49 proc. studentų mano, jog mokymosi krūvis nepadidėjo, likusieji (50 proc.) nurodė, kad mokymosi krūvis pakito. 42 proc. studentų teigė, jog studijoms skirdavo daugiau laiko nei įprastai, kita dalis studentų (44 proc.) pažymėjo, kad laikas skiriamas studijoms išliko nepakitęs.

1 pav. Įgyta patirtis ir susidūrimas su sunkumais studijuojant pandemijos laikotarpiu

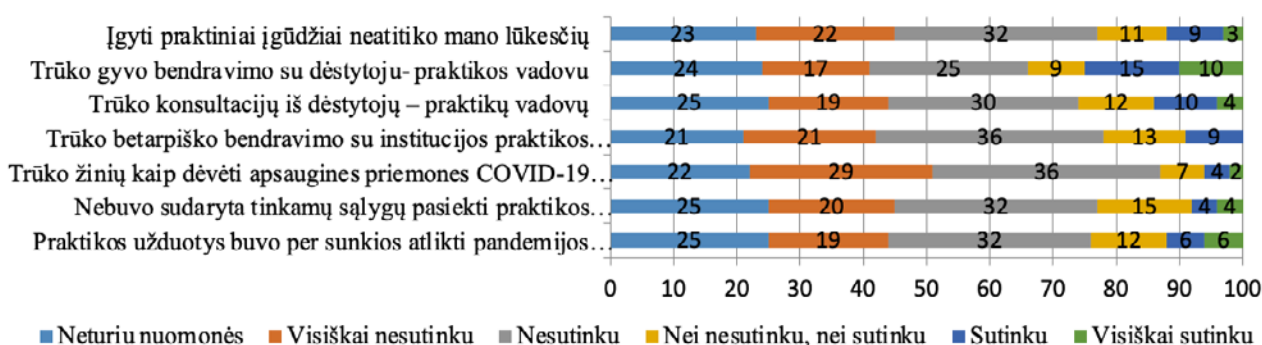
Praktikos metu pokyčių taip pat neišvengta. Buvo tiriama, koku būdu apklaustieji rado praktikos vietą (2 pav.). Atsakymai pasiskirstė tolygiai, pusė atsakiusių nurodė, jog praktikos vietą rado savarankiškai, o likusieji nurodė, kad sulaukė pagalbos iš šalies, jiems padėjo draugai, giminaičiai ar praktikos vadovas. Dėl šalyje susiklosčiusios ekstremalios situacijos praktikos atlikimas kontaktiniu būdu buvo organizuojamas kitaip arba visiškai perkeltas į nuotolį. Tyrimo duomenys atskleidė, kad tik dalis besimokančiųjų (24 proc.) praktiką atliko nuotoliniu būdu. 33 proc. apklausos dalyvių išreiškė gyvo bendravimo su institucijos praktikos vadovu trūkumą. Taip pat nurodytas ir gyvo bendravimo su dėstytoju-praktikos vadovu trūkumas. Panašūs rezultatai gauti ir Studijų kokybės vertinimo centro (2020) atliktame tyrime, kur aukštosios mokyklos kaip vieną didžiausių problemų iškelė praktinių užsiėmimų vykdymą nuotoliniu būdu. Likusieji respondentai (76 proc.) nurodė, jog praktika nebuvo perkelta į nuotolį ir ją atliko kontaktiniu būdu.

2 pav. *Praktikos vietos suradimas*

Tyrimu siekta sužinoti, su kokiais sunkumais susidūrė studentai pandemijos metu, atliekant praktiką kontaktiniu būdu (3 pav.).

3 pav. *Susidūrimas su sunkumais atliekant praktiką kontaktiniu būdu*

Tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau nei pusė studentų (65 proc.) buvo tinkamai informuoti apie apsauginių priemonių dėvėjimą COVID-19 pandemijos metu. Tyrimas atskleidė, kad betarpiško bendravimo su institucijos praktikos vadovu trūkumas nepasireiškė. Daugiau kaip pusė studentų nurodė, jog praktikos užduočių atlikimas pandemijos sąlygomis sunkumų nesukėlė (52 proc.). Tyrimo duomenys rodo, jog tik dešimtadalis (12 proc.) studijuojančių pažymėjo, kad praktikos metu įgyti įgūdžiai neatitiko jų lūkesčių.

Išvados

1. Tyrimas atskleidė, kad besimokančiųjų aukštosiose mokyklose studentų motyvacija mokytis COVID-19 pandemijos metu nesumažėjo. Tiriemieji nurodė, kad iki koronaviruso pradžios nėra turėję nuotolinio mokymosi patirties. Beveik visi tyrime dalyvavę asmenys susidūrė su kontaktinių užsiėmimų atšaukimu arba jų pakeitimu hibridine forma.
2. Studentai išmoko naudotis nuotolinio mokymosi technologijomis bei įgijo patirties dalyvauti nuotolinėse vaizdo paskaitose. Ženklus skirtumas tarp skiriamo laiko studijoms ir padidėjusio mokymosi krūvio pandemijos metu nenustatytas.
3. Pandemijos metu atliekama praktika kontaktiniu būdu žymi sunkumų studentams nesukėlė. Praktika buvo organizuojama tinkamai ir įgyti praktiniai įgūdžiai atitiko studentų lūkesčius.

Literatūra

1. Bowen, T. (2020). Work-Integrated Learning Placements and Remote Working: Experiential Learning Online. *International Journal of Work-Integrated Learning*, 21(4), 377–386.
2. Doyumgaç, I., Tanhan, A., & Kiyamaz, M. S. (2021). Understanding the Most Important Facilitators and Barriers for Online Education during COVID-19 through Online Photovoice Methodology. *International Journal of Higher Education*, 10(1), 166–190.
3. Hast, M. (2021). Higher Education in Times of COVID-19: Giving Online Feedback Implementation Another Look. *Higher Education Studies*, 11(1), 1–7.
4. Magd, H., Al Busaidi, M., & Nzomkunda, A. (2021). E-Learning Challenges in Private Higher Education Institutions During Covid 19: The Case Study of MCBS. *Global Business & Management Research*, 13(3), 81–91
5. Marler, E. K., Bruce, M. J., Abaoud, A., Henrichsen, C., Suksatan, W., Homvisetvongsa, S., & Matsuo, H. (2021). The impact of COVID-19 on university students' academic motivation, social connection, and psychological well-being. *Scholarship of Teaching and Learning in Psychology*.
6. Studijų kokybės vertinimo centras (2020). Nuotolinių studijų iššūkiai ir galimybės – Lietuvos universitetų ir kolegijų patirtis pandemijos akivaizdoje. https://www.skvc.lt/uploads/documents/files/Kokyb%C4%97s%20u%C5%BETikrinimas/Analiz%C4%97s/Apklausos_del_studiju_organizavimo_nuotoliniu_budu_apibendrinimas_2020.pdf
7. Sultanova L., Milto L., & Zheludenko M. (2021). COVID-19 pandemijos poveikis aukštojo mokslo plėtrai. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 46, 132-147. <https://doi.org/10.15388/ActPaed.46.2021.9>
8. Tasso, A. F., Hisli Sahin, N., & San Roman, G. J. (2021). COVID-19 disruption on college students: Academic and socioemotional implications. *Psychological Trauma : Theory, Research, Practice and Policy*, 13(1), 9–15. doi: 10.1037/tra0000996
9. Terenko, O., & Ogienko, O. (2020). How to teach pedagogy courses online at university in COVID-19 Pandemic: Search for answers. *Romanian Journal for Multidimensional Education*, 12, 173–179.
10. Usher, E. L., Golding, J. M., Han, J., Griffiths, C. S., McGavran, M. B., Brown, C. S., & Sheehan, E. A. (2021). Psychology students' motivation and learning in response to the shift to remote instruction during COVID-19. *Scholarship of Teaching and Learning in Psychology*.

CHANGES IN ACADEMIC LIFE AND DURING INTERNSHIP

Summary

The article discusses the experience of studying in Lithuanian higher education during the COVID-19 pandemic. The results of a quantitative study are discussed to find out what changes higher education students have experienced in academic life and internship, and how this relates to the experience gained while studying during the pandemic. Respondents were found to face challenges in distance learning, and difficulties in organizing internship through contact were revealed.

Keywords: academic life, distance learning, internship challenges, pandemic, technology.

Greta Narbuntaitė

Mykolo Romerio Universitetas, Lithuania

grnarbuntaite@stud.mruni.eu

STUDENTŲ SOCIALINIO GYVENIMO IR ERASMUS MOBILUMO POKYČIAI COVID-19 PANDEMIJOS METU

Ieva Šakinytė, Greta Čėsnaitė, Paulius Šakalis
Utenos kolegija (Lietuva)

Anotacija

COVID-19 pandemija dramatiškai pakeitė žmonių gyvenimus visame pasaulyje, sukeldama suvaržymus ir nukrypimus nuo kasdieninių įpročių. Taikomi ribojimai ir socialinis uždarumas, kaip priemonės sustabdyti ligos plitimą, sukėlė socialinių, pažintinių ir psichosomatinių pasekmių, ypač studentų pasaulyje. Taip yra ne tik todėl, kad mokymosi procesas buvo pakeistas nuotoliniu mokymu, bet ir dėl to, kad iš esmės pasikeitė studentų socialinė veikla ir socialinis gyvenimas.

Tyrimo tikslas – išnagrinėti studentų socialinio gyvenimo ir Erasmus mobilumo pokyčius COVID-19 pandemijos metu.

Apklausoje dalyvavo 300 respondentų, iš jų: 47 proc. sveikatos mokslų, 44 proc. socialinių mokslų, 9 proc. technologinių mokslų studentai. Daugiausia profesinio bakalauro ir bakalauro studijų studentai.

Išvados. Analizuojant studentų socialinio gyvenimo pokyčius COVID-19 pandemijos sąlygomis, paaiškėjo, kad dažniausiai studentai savo asmenines problemas sprendžia artimoje aplinkoje. Lyginant studentų įpročių dažnį iki ir pandemijos metu, paaiškėjo, kad pandemijos metu jie dažniau plaunasi rankas, nešioja kaukes lauke, vengia viešojo transporto, dažniau vengia didelių susibūrimų.

Vertinant Erasmus mobilumo veiklas, pastebėta, kad pandemija žymiai pakeitė šią studentiško gyvenimo veiklą, nes beveik visi studentai nėra dalyvavę Erasmus+ mobilumo veiklose.

Raktažodžiai: COVID-19 pandemija; ERASMUS mobilumas; socialinis gyvenimas; studentai.

Įvadas

Nuo 2019 m. gruodžio mėn., kai COVID-19 pirmą kartą buvo nustatyta Uhane, Kinijos Hubėjaus provincijos sostinėje, 2019 m. koronavirusinė liga (COVID-19) išplito visame pasaulyje ir tęsiasi iki šiol. Lietuva pirmąjį COVID-19 atvejį patvirtino 2020 m. vasario mėn. ir nuo to laiko ėmėsi daug drastiškų veiksmų, kad sustabdytų šios ligos protrūkį, įskaitant karantino įvedimą ir aukštųjų mokyklų uždarymą. Ribojant aukštųjų mokyklų kontaktines veiklas, siekiant sustabdyti COVID-19 protrūkį, praktiškai visas gyvenimas persikėlė į nuotolines veiklas.

Daugelis žmonių yra įpratę jaustis saugiai savo komforto zonoje, todėl bet koks pokytis žmogaus gyvenime sukelia tam tikras problemas ir sunkumus. Kalbant apie pandemiją, tai ji iš esmės pakeitė praktiškai visas žmogaus gyvenimo sritis. Studentams, teko patirti baimę, nepasitikėjimą, išgyventi stresą dėl pasikeitusių mokymosi sąlygų. Pandemija keitė ir socialinio gyvenimo sritis ir bendravimą vieni su kitais (Diamanti & Nikolaou, 2021).

Daugumai studentų aukštoji mokykla yra ne tik akademinė bendruomenė, bet ir socialinė sąveika. Daugelis draugysčių prasideda sėdint vienas šalia kito auditorijoje. Draugai kasdien pietauja kartu. Bendraudami su dėstytojais ir kitu darbuotojais studentai išmoksta bendrauti su šeima nepriklausančiais nariais.

Dalyvavimo Erasmus veikloje svarba glūdi įgyjamoje tarptautinio mokymo ir mokymosi patirtyje, kuri stiprina studentų supratimą apie Europos kultūrą, švietimą, kalbinę įvairovę ir padeda suvokti savo studijų vietą Europos kontekste. Studentai gilina užsienio kalbų gebėjimus, praturtina priimančiosios mokyklos ir savo aukštosios mokyklos aplinką. COVID-19 pakeitė ir šią studentiško gyvenimo dalį. 25% studentų mainų buvo atšaukti dėl Covid-19; 37,5% studentų patyrė bent vieną didelę su mainais susijusią problemą (pvz.: negalėjimas grįžti namo, apgyvendinimo problemos). Pusė studentų, kurių programa buvo tęsiama, perėjo į nuotolinį mokymą ir 34% perėjo prie dalinių studijų arba veiklas atidėjo (Europos parlamento naujienos, 2020).

Pandemija atrodytų tarsi visus pastatė į nepatogias padėtis, sukūrė tam tikras problemas, iš kurių visi turėjo sugalvoti kaip išsisukti. Tačiau kiekvienoje situacijoje galima atrasti plusų ir minusų, tad atliekant apklausą siekta sužinoti ne tik kaip keitėsi studentų akademinis gyvenimas, bet kaip atrodė jų socialinis gyvenimas ir Erasmus mobilumo veikla.

Tyrimo tikslas – išnagrinėti studentų socialinio gyvenimo ir Erasmus mobilumo pokyčius COVID-19 pandemijos metu.

Tyrimo metodai ir medžiaga

Atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant anketinę apklausą. Apklausa vykdyta platformoje apklausa.lt. Tyrimo procesas apima šiuos etapus: klausimyno kūrimas, anoniminės anketinės apklausos atlikimas, duomenų suvedimas ir tyrimo rezultatų analizė, apibendrinimas ir sklaida.

Tyrimo metu apklausta MRU, Utenos ir Vilniaus kolegijų studentai, studijuojantys sveikatos, socialinių ir technologinių studijų kryptių studijų programas. Apklausiant respondentus pastebėti tokie trūkumai: nevisi respondentai atsakė į visus klausimus pilnai. Pasitaikė atvejų, kad kai kurie klausimai, kai kurių respondentų buvo ignoruojami.

Tyrimo etikos principų užtikrinimas. Atliekant tyrimą buvo laikomasi etikos principų. Patys studentai turėjo teisę apsispręsti dėl dalyvavimo tyrime ir bet kada nutraukti dalyvavimą tyrime. Studentai, kurie dalyvavo tyrime, anketos preambulėje buvo supažindinti su tyrimo tikslu ir siekiamais tyrimo rezultatais anketa. Taikytas anonimiškumo principas, perspėjant studentus, kad jiems nereikia rašyti nei vardo, nei pavardės.

Tyrimo kontingentas. Tyrimo populiacija – patogioji, kadangi pasirinkti respondentai yra lengvai pasiekiami, t. y. MRU, Utenos ir Vilniaus kolegijų studentai.

Respondentų charakteristika. Atliekant tyrimą, buvo svarbu žinoti respondentų demografinius duomenis, kurie iš dalies sąlygoja ir tyrimo duomenis. Anoniminės anketinės apklausos pagalba apklausti 300 (n = 300) studentų. Apklausoje dalyvavo 47 proc. (141) Sveikatos mokslus studijuojančių studentų, 44 proc. (n = 132) – Socialinius mokslus ir 9 proc. (n = 27) Technologinius mokslus studijuojančių studentų. Daugiausia apklausoje dalyvavusiųjų studentų buvo iš profesinio bakalauro ir bakalauro studijų.

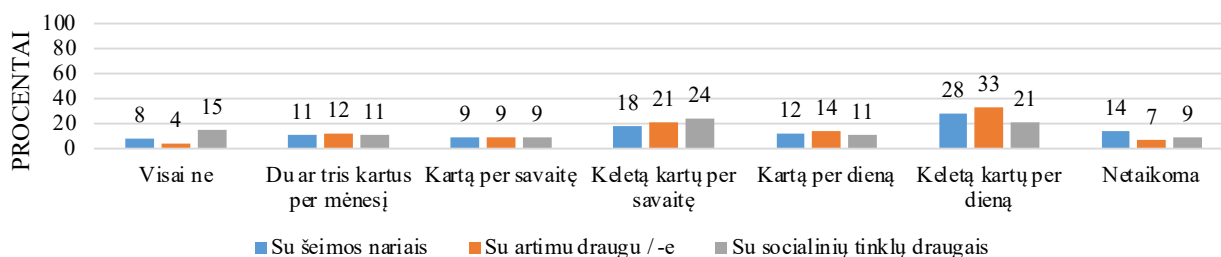
Duomenų rinkimo metodas. Duomenys rinkti, atliekant apklausą raštu. Atlikus apklausą visi klausimyno duomenys buvo konvertuojami į Microsoft EXCEL programą po to buvo tikrinami, surasti netikslumai – iškart taisomi. Toliau duomenys buvo analizuojami, grupuojami ir sudaromos diagramos. Duomenys pateikti procentine išraiška.

Tyrimo rezultatai

Studentų bendravimas Covid-19 pandemijos metu

1 paveiksle matome, kaip pasiskirstė respondentų atsakymai, dėl bendravimo pandemijos metu su šeimos nariais, artimais draugais ir socialinių tinklų draugais.

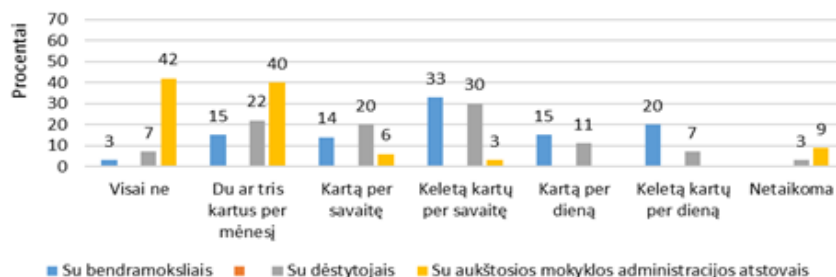
1 pav. Bendravimas artimoje aplinkoje

Studentai teigė, kad pandemijos metu dažniausiai bendravo su artimiausiu draugu arba šeimos nariu. 33 proc. apklaustųjų teigė, kad keletą kartų per dieną bendravo su artimu draugu ir 28 proc. apklaustųjų teigė, kad keletą kartų per dieną bendravo su šeimos nariais. 24 proc. teigė, kad keletą kartų per savaitę, bendravo su socialinių tinklų draugais (1 pav.).

2 paveiksle pavaizduotas respondentų pasiskirstymas pagal tai, kaip jie bendravo COVID-19 pandemijos metu iš akademinės pusės: su bendramoksliais, dėstytojais ir aukštosios mokyklos administracijos atstovais.

2 pav. Bendravimas akademiame lygmenyje

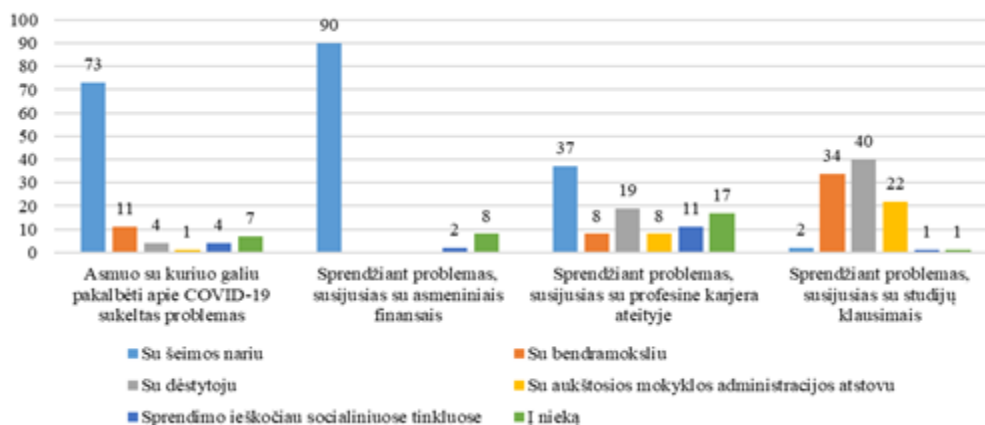

Apklausoje dalyvavusiųjų studentų nuomone pasiskirstė taip: 40 proc. – du ar tris kartus per mėnesį bendravo su aukštosios mokyklos administracijos atstovais. 33 proc. apklaustųjų nurodė, kad keletą kartų per savaitę bendravo su bendraklasiais ir 30 proc. – keletą kartų per savaitę bendravo su dėstytojais (2 pav.).

Kreipimasis pagalbos

3 paveiksle matome, kaip pasiskirstė respondentų atsakymai, kur jie kreiptųsi pagalbos esant tam tikroms situacijoms. 73 proc., respondentų teigė, kad kalbėtųsi su šeimos nariu apie Covid-19 sukeltas problemas.

3 pav. Kreipimasis pagalbos

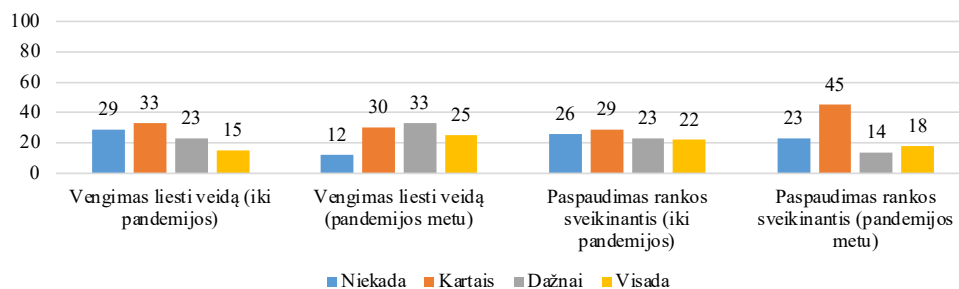

Taip pat studentai teigė, kad kreiptųsi pagalbos į artimiausioje aplinkoje esančius žmones, tai yra šeimos narius, jei reiktų spręsti asmeninio pobūdžio problemas. Sprendžiant studijų klausimus, studentai pagalbos kreiptųsi į dėstytojus, taip teigė 40 proc. apklaustųjų, arba 34 procentai šias problemas spręstų su bendramoksliais (3 pav.).

Studentų įpročių pokyčiai

Įdomu buvo paanalizuoti, kaip keitėsi studentų įpročiai. Studentų buvo klausiama kokie jų įpročiai buvo prieš pandemiją ir kokie yra pandemijos metu. Paaiškėjo, kad vengimas liesti veidą sumažėjo, nes iki pandemijos 29 proc. apklaustųjų niekada nevengdavo liesti veido. O pandemijos metu šis skaičius sumažėjo iki 12 proc. (4 pav.)

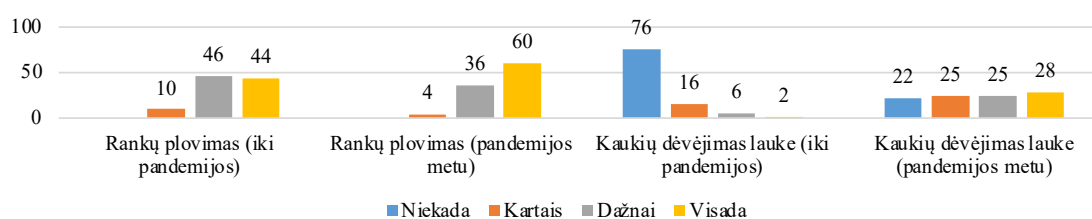
4 pav. Fizinio kontakto pokyčiai

Taip pat pastebėta, kad iki pandemijos 23 proc. studentų dažnai paspausdavo ranką sveikinantis, o pandemijos metu 45 proc. teigė, kad kartais paspaudžia ranką sveikinantis (4 pav.).

Atlikus apklausą paaiškėjo, kad dauguma studentų dažnai (46 procentai) plaudavo rankas iki pandemijos, tačiau pandemijos metu išaugo procentas studentų (nuo 44 iki 60 procentų), kurie pradėjo plauti rankas visada (5 pav.).

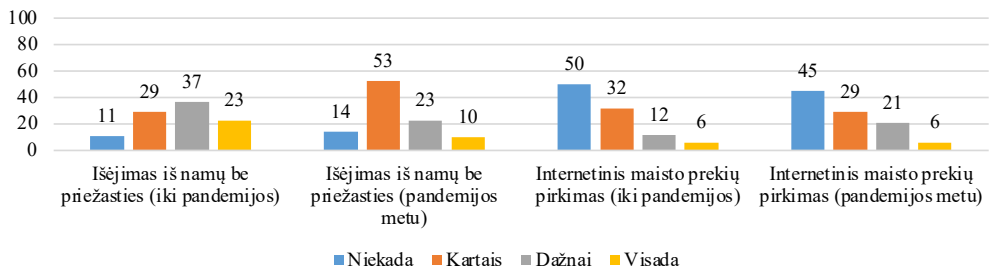
5 pav. Asmens apsaugos įpročių pokyčiai

Taip pat paaiškėjo, kad studentai iki pandemijos lauke niekada nedėvėdavo kaukių (76 procentai) ir tik 2 procentai visada, tačiau pandemijos metu žmonių, dėvinčių kaukes lauke, procentas išaugo iki 28 procentų (5 pav.).

Gauti rezultatai rodo, kad iki pandemijos studentai dažnai išeidavo iš namų be priežasties t.y. 37 procentai, tačiau pandemijos metu šis procentas sumažėjo iki 23 ir iš namų be priežasties išeidavo tik kartais 53 procentai respondentų (6 pav.).

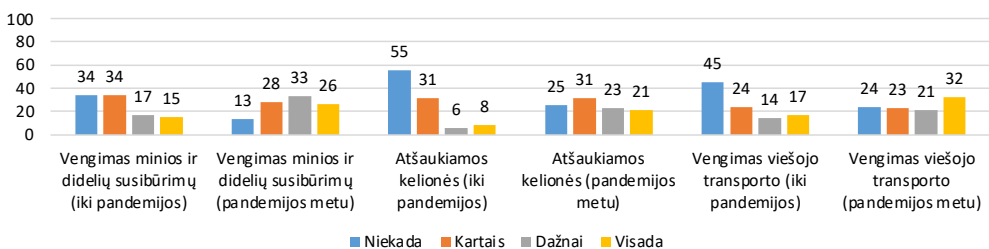
6 pav. Išėjimo iš namų ir maisto prekių pirkimo pokyčiai

50 procentų apklaustųjų teigia, kad iki pandemijos niekada nepirkdavo maisto internetu, o pandemijos metu perkančiųjų internetu studentų procentas sumažėjo iki 45 procentų, tai reiškia, kad pandemijos metu maisto pirkimas internetu nebuvo labai populiarus. Dažniau maistą pirkdavo pandemijos metu nei iki jos 21 procentas respondentų (6 pav.).

Sprendžiant didelių susibūrimų problemas, studentai pandemijos metu dažnai (33 procentai) vengia minių ir didelių susibūrimų, kai iki pandemijos dažnai vengdavo susibūrimų tik 17 procentų ir niekada nevengdavo susibūrimų (34 procentai) (7 pav.).

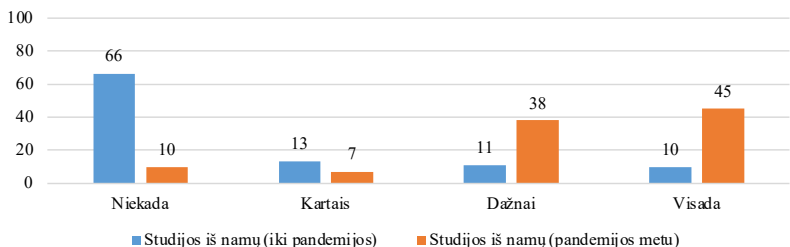
7 pav. Dalyvavimo viešajame gyvenime pokyčiai

Iki pandemijos, 55 procentai studentų teigia, kad kelionės niekada nebūdavo atšaukiamos, tačiau pandemijos metu dažnai būdavo atšaukiamos kelionės. Iki pandemijos taip nutikdavo 6 procentams respondentų, o pandemijos metu – 23 procentams. Sprendžiant viešojo transporto klausimą, 17 procentų apklaustųjų visada vengdavo viešojo transporto, tačiau pandemijos metu šis procentas išaugo iki 32 procentų (7 pav.).

Studentai teigė, kad iki pandemijos niekada (66 procentai) neturėjo studijų iš namų, tačiau pandemijos metu 45 procentai apklaustųjų teigia, kad visada studijos vyksta iš namų (8 pav.).

8 pav. Studijų organizavimo pokyčiai

Erasmus mobilumo veiklų pokyčiai

Iš apklausoje dalyvavusiųjų studentų, tik 3 studentai buvo dalyvavę Erasmus mobilumo veiklose. Maždaug trečdalis iš apklaustųjų studentų teigiamai vertina Erasmus veiklas. Du penktadaliai apklaustųjų studentų nedalyvauja Erasmus mobilumo veiklose dėl baimės likti ilgesniam laikotarpiui dėl karantino apribojimų.

Išvados

1. Analizuojant studentų socialinio gyvenimo pokyčius COVID-19 pandemijos sąlygomis, paaiškėjo, kad dažniausiai studentai savo asmenines problemas sprendžia artimoje aplinkoje ir apie COVID-19 pandemijos sukeltas problemines situacijas kalbasi su šeimos nariais.

2. Lyginant studentų įpročių dažnį iki ir pandemijos metu, paaiškėjo, kad pandemijos metu jie dažniau plaunasi rankas, nešioja kaukes lauke, vengia viešojo transporto, dažniau vengia didelių susibūrimų. Pastebėta, kad žalingų įpročių: alkoholio ir rūkymo vartojimas – padidėjo nežymiai.

3. Vertinant Erasmus mobilumo veiklas, pastebėta, kad pandemija žymiai pakeitė šią studentiško gyvenimo veiklą, nes beveik visi studentai nėra dalyvavę Erasmus+ mobilumo veiklose.

Literatūra

1. Diamanti, S. & Nikolaou, E.J. (2021). Researching the Social Impact of the COVID-19 Pandemic on Students in Greece. *European Journal of Development Studies* 1(3). doi.org/10.24018/ejdevelop.2021.1.3.35.
2. Europos parlamento naujienos, 2020.

CHANGES IN STUDENTS 'SOCIAL LIFE AND ERASMUS MOBILITY DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Summary

The COVID-19 pandemic has dramatically changed people's lives in the world, causing constraints and deviations from everyday habits. Restrictions and social isolation as a means of stopping the spread of the disease have had social, cognitive, and psychosomatic consequences, especially in the student world. This is not only because the learning process has been replaced by distance learning but also because the social activities and social life of students have changed fundamentally. The study aims to examine the changes in students' social life and Erasmus's mobility during the COVID-19 pandemic.

300 respondents took part in the survey, of which: 47 % were health sciences, 44 % social sciences, 9 % students of technological sciences. Mostly professional degree and academic degree students.

Conclusions. An analysis of changes in students' social lives in the context of the COVID-19 pandemic revealed that students most often solve their problems in a home environment. Comparing the frequency of students' habits before and during the pandemic, it turned out that during the pandemic: they more often wash their hands, wear masks outside, avoid public transport, and avoid large gatherings.

Assessing Erasmus's mobility activities, it has been observed that the pandemic has significantly changed these student life activities; almost all students have not participated in Erasmus+ mobility activities.

Keywords: students; social life; ERASMUS mobility; COVID-19 pandemic.

Ieva Šakinytė

Utenos kolegija, Lietuva

Elektroninis paštas. ievasakinyte@gmail.com

Greta Česnaitė

Utenos kolegija, Lietuva

Elektroninis paštas. g.cesnaitė.g@gmail.com

Paulius Šakalis

Utenos kolegija, Lietuva

Elektroninis paštas. sakalis@ukolegija.lt

STUDENTŲ BURNOS SVEIKATOS RAŠTINGUMO ĮTAKA ASMENINEI BURNOS HIGIENAI

*Živilė Grigaliūnaitė, Asta Šulskienė
Utenos kolegija (Lietuva)*

Anotacija

Ankstesni atliktų tyrimų duomenys parodė, kad žemas burnos sveikatos raštingumas yra plačiai paplitęs ir gali paaiškinti tam tikrus burnos sveikatos skirtumus. Taigi ribotas burnos sveikatos raštingumas prisideda prie prastos burnos sveikatos būklės. Juk neraštingas žmogus neturi pagrindinių sveikatos raštingumo įgūdžių. Burnos higienos požiūriu, neturi bazinių žinių bei įgūdžių apie taisyklingą burnos priežiūrą ir visiškai nesidomi šia sritimi. O sveikatos požiūriu raštingas žmogus, be abejonės, geriau sugebės atsakyti į klausimą „ką aš turiu daryti, kad pagerinčiau savo burnos sveikatą?“ Taigi, žemas burnos sveikatos raštingumas yra išskylantis burnos sveikatos rizikos veiksnys, todėl tai ypač aktuali tema siekiant pagerinti esamą situaciją.

Tyrimo tikslas: išanalizuoti studentų burnos sveikatos raštingumo įtaką asmeninei burnos higienai. Tyrimo metodai. Tyrimo tikslui ir uždaviniams įgyvendinti buvo pasirinktas kiekybinis tyrimas, taikant anketinę apklausą. Šio tyrimo metu buvo taikytas darbo autorės sudarytas klausimynas remiantis literatūros analize. Apklausa vykdyta 2020 metų balandžio – gegužės mėn. Tyrime dalyvavo 88 Utenos kolegijos studentai.

Tyrimo rezultatai. Įvertinus tiriamosios grupės respondentų žinias apie burnos higieną, paaiškėjo, kad geriausias žinias apie burnos higieną pademonstravo studentai, kurie individualiąją burnos higieną vertino labai gerai ir tie studentai, kurie studijuoja studijas susijusias su burnos priežiūra o prastesnes žinias pademonstravo tie studentai, kurie individualiąją burnos higieną įsivertino blogai ir tie studentai, kurie studijuoja studijas nesusijusias su burnos priežiūra.

Raktažodžiai: burnos sveikata, raštingumas, asmeninė burnos higiena.

Įvadas

Pirmą kartą sveikatos raštingumo koncepcija sveikatos mokymo kontekste pasirodė 1970 metais JAV. O nuo 1990 metų susidomėjimas sveikatos raštingumu smarkiai išaugo visame pasaulyje [3]. Sveikatos raštingumas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakyme yra apibrėžiamas kaip pažintiniai ir socialiniai įgūdžiai (gebėjimai), nulemiantys asmenų motyvaciją ir kompetenciją gauti ir suprasti informaciją ir ja visais būdais naudotis, siekiant stiprinti ir palaikyti gerą sveikatą [3]. Dar vieną sveikatos raštingumo apibūdinimą pateikia PSO, sveikatos raštingumas yra kognityviniai ir visuomeniniai įgūdžiai, sąlygojantys individo motyvaciją ir galimybę siekti, suprasti ir naudotis informacija visais būdais, kurie skatina ir palaiko gerą sveikatą [5]. Sveikatos raštingumas mokslinėje literatūroje apibrėžiamas, kaip asmens gebėjimas gauti, suprasti ir naudotis su sveikata susijusia informacija [2]. Taigi, pateikiama įvairių sveikatos raštingumo apibrėžimų, bet juos visus kartu sieja gebėjimas rūpintis savo sveikata ir naudotis sveikatos priežiūros sistema kasdieniniame mūsų gyvenime [6].

Burnos sveikatos raštingumas yra sudėtinga sąvoka, o jo funkcinis aspektas gali būti apibūdinamas kaip asmeninių įgūdžių ir gebėjimų rinkinys, įgalinantis įgyti burnos sveikatos žinių ir priimti sprendimus. Dėl šios priežasties aukštas burnos sveikatos raštingumas yra labai svarbus siekiant pagerinti žmonių supratimą apie burnos ligas, žinias apie ligų prevencijos ir sveikatos palaikymo metodus ir galų gale nukreipti žmones į tinkamą požiūrį ir elgesį [1]

Yra žinoma ir ištirta bendrojo raštingumo svarba sveikatos būklei. Tyrimais nustatyta, kuo žemesnis yra sveikatos raštingumo lygis, tuo sudėtingesnis įvairių ligų gydymas, nes dažniausiai liga jau būna pažengusi, dėl to, kad žmogus nemokėjo atpažinti ligos pirmųjų simptomų ir nežinojo ir nežino, ką turėtų daryti, kad pagerintų sveikatos būklę, dėl žinių trūkumo [4].

Sveikatos raštingumo vertinimas sujungia bei suskirsto asmenų burnos ertmės priežiūros žinias, įgūdžius, požiūrį, elgseną į lygius. Tai ypač svarbu siekiant padidinti burnos higienos raštingumo lygį, nes atitinkamas sveikatos raštingumo lygmuo yra labai svarbus gerinant burnos sveikatą. Tai ypač aktualu kalbant apie pirminę prevenciją – reguliarios profesionaliosios ir tinkamos individualiosios burnos higienos atlikimą [4]. Ankstesni atliktų tyrimų duomenys parodė, kad žemas burnos sveikatos raštingumas yra plačiai paplitęs ir gali paaiškinti tam tikrus burnos sveikatos skirtumus. Taigi ribotas burnos sveikatos raštingumas prisideda prie prastos asmens burnos sveikatos būklės [1], nes asmuo neturi bazinių žinių bei įgūdžių apie taisyklingą burnos priežiūrą ir visiškai nesidomi šia sritimi.

Kalbant apie burnos higieną, šiame lygmenyje itin svarbios yra bazinės paciento žinios apie individualią ir profesionalią burnos higieną, tai yra, kokias paslaugas teikia burnos higienistas, kaip dažnai reikia lankytis pas burnos higienistą, kiek kartų per dieną ir kaip reikia valyti dantis, kokias priemones reikia naudoti individualiajai burnos higienai ir ką lemia prasta burnos higiena [4]. Burnos higienos atžvilgiu, svarbu, kad pacientas pritaikytų turimas funkcinio raštingumo žinias savo kasdieninėje veikloje, ne tik teoriškai bet ir praktiškai. Juk nepakanka vien tik žinoti, kaip taisyklingai reikia prižiūrėti savo dantis, asmuo privalo kasdien valyti dantis tinkamu dantų šepetėliu ir pasta bent du kartus per dieną, kasdien naudoti tarpdančių siūlą ir kitas individualiai rekomenduotas ir pritaikytas priemones. Ir lavinti naujus įgūdžius jomis naudotis. Taigi, burnos higienisto vaidmuo, didinant pacientų interaktyvųjį raštingumą yra elementarių paciento žinių apie burnos higieną gilinimas ir ugdymas gebėjimas taisyklingai išsivalyti dantis, kad efektyviai būtų pašalintas minkštasis apnašas nuo visų dantų paviršių [4].

Tyrimo objektas: studentų burnos sveikatos raštingumo įtaka asmeninei burnos higienai.

Tyrimo tikslas: išanalizuoti studentų burnos sveikatos raštingumo įtaką asmeninei burnos higienai.

Tyrimo metodai ir medžiaga

Tyrimo tikslui ir uždaviniams įgyvendinti buvo pasirinktas kiekybinis tyrimas, taikant anketinę apklausą. Tyrimas buvo atliktas internetinėje erdvėje pasidalinus anketa Utenos kolegijos socialiniuose tinkluose, kad anketą pamatytų kuo daugiau Utenos kolegijos studentų. Apklausą vykdyta nuo 2020 metų balandžio 30 dienos iki gegužės 6 dienos. Tyrimo imtis – 88 tiriamieji, todėl apklausos rezultatai taikomi tik tyrime dalyvavusiems respondentams, o ne visai populiacijai. Respondentai turėjo atitikti tyrėjos nustatytus kriterijus: studentai studijuojantys Utenos kolegijoje ir sutikę dalyvauti apklausoje.

Tyrimo rezultatai parodė, kad iš tyrime dalyvavo 89% moterų ir 11% vyrų. Taip pat, tyrime dalyvavo didžioji dalis (80%) studentų iš Medicinos fakulteto ir penktadalis (21%) studentų iš Verslo ir technologijų fakulteto. Mažiau nei pusę (39%) studentų dalyvavusių tyrime sudarė studentai studijuojantys studijas susijusias su burnos priežiūra ir daugiau nei pusę (61%) dalyvavusių studentų buvo studijuojantys studijas nesusijusias su burnos priežiūra.

Tyrimui buvo pasirinkta anoniminė anketinė apklausa, gautų duomenų analizė ir gautų duomenų palyginimas. Tyrimo klausimynas susideda iš 4 dalių (22 klausimų).

Tyrimo duomenys buvo apdoroti naudojant Microsoft Office Excel programos paketą, gautus duomenis nurodant procentine išraiška. Duomenys lyginti tarp studentų tarpusavyje, kurie savo burnos higieną vertino labai gerai, gerai, patenkinamai ir blogai. Taip pat tarp studentų, kurie studijuoja studijas susijusias su burnos priežiūra su studentais, kurie studijuoja studijas nesusijusias su burnos priežiūra.

Tyrimo rezultatai

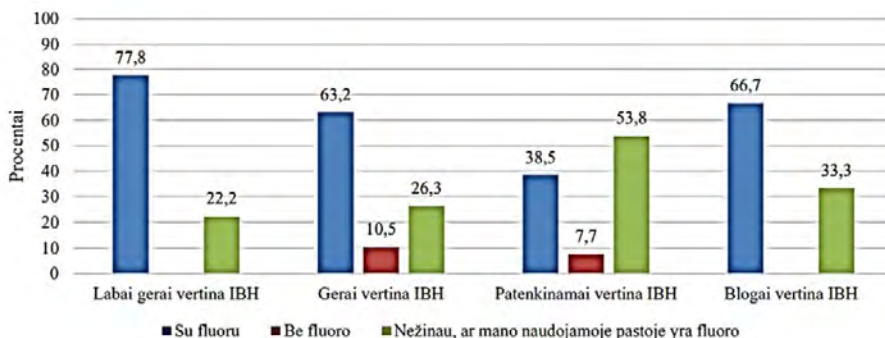
Iš tyrime dalyvavusių studentų beveik pusė (43%) savo burnos higieną įvertino, kaip gerą, penktadalis (21%) savo burnos higieną įvertino, kaip labai gerą, trečdalis (30%) studentų savo burnos higieną įvertino, kaip patenkinamą ir maždaug dešimtadalis studentų (7%) savo burnos higieną įvertino, kaip blogą.

Respondentų žinios apie individualią burnos higieną. Respondentai vertindami savo žinias apie individualią burnos higieną (toliau – IBH) galėję pasirinkti kelis atsakymų variantus. Lyginant respondentų nuomonę pagal tai, kaip jie įsivertino savo burnos higieną, paaiškėjo, kad tie respondentai, kurie savo burnos higieną įvertino labai gerai, visi asmeninei burnos higienai naudoja dantų šepetėlį, dantų pastą ir tarpdančių siūlą. Iš respondentų, kurie savo burnos higieną įvertino gerai, visi asmeninei burnos higienai naudoja dantų pastą ir dantų šepetėlį, o tarpdančių siūlą. naudoja 68 procentai. Iš respondentų, kurie savo burnos higieną įvertino blogai, visi naudoja dantų pastą ir dantų šepetėlį ir tik trečdalis (32,5%) naudoja tarpdančių siūlą.

Lyginant respondentus pagal tai, ar jų studijos susijusios su burnos priežiūra, ar ne, jų atsakymų rezultatai į šį klausimą pasiskirstė taip, iš studentų, kurie studijuoja studijas susijusias su burnos priežiūra visi asmeninei burnos higienai naudoja dantų šepetėlį, dantų pastą ir tarpdančių siūlą, o beveik trečdalis jų naudoja kitas burnos priežiūros priemones tokias, kaip tarpdančių šepetėliai, burnos irigatorius ir vieno danties šepetėlis. O iš respondentų, kurių studijos nesusijusios su burnos priežiūra visi naudoja dantų pastą ir dantų šepetėlį, tačiau mažai naudoja kitas burnos priežiūros priemones, pavyzdžiui tokias, kaip tarpdančių šepetėliai.

Studentų buvo klausiama ar jie renkasi pastą su fluoru. Atsakymų rezultatai parodė, kad didžioji dalis apklausoje dalyvavusiųjų studentų, nepriklausomai to, kaip jie vertina savo burnos sveikatos būklę, naudoja pastą su fluoru (1 pav.).

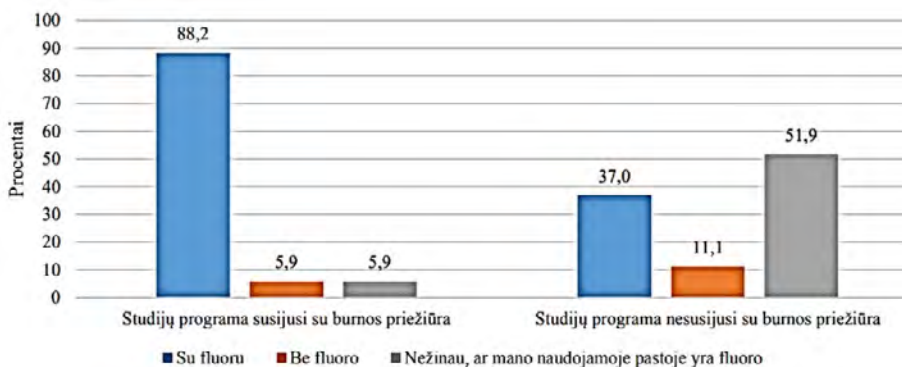
1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai ar jų naudojamoje pastoje yra fluoro pagal IBH vertinimą

Taigi, teigtina, kad daugiausiai respondentų naudojančių tinkamą dantų pastą, buvo tie, kurie IBH vertino labai gerai, mažiausia dalis naudojanti tinkamą dantų pastą, buvo respondentai, kurie IBH vertino patenkinamai.

Lyginant respondentų atsakymus pagal tai, ar jų studijos susijusios su burnos priežiūra, ar ne, jų atsakymų rezultatai į šį klausimą pasiskirstė taip: 88,2 procentai respondentų, kurie studijuoja studijas susijusias su burnos priežiūra naudoja dantų pastą su fluoru, o respondentai, kurių studijos nesusijusios su burnos priežiūra, tik 37 procentai naudoja dantų pastą su fluoru (2 pav.).

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai ar jų naudojamoje pastoje yra fluoro pagal studijų programas

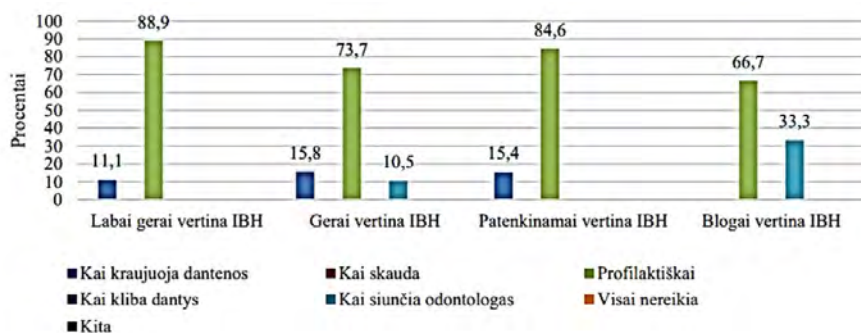
Palyginus rezultatus tarp dviejų grupių, matyti, kad didžiausia dalis respondentų, kuri naudoja tinkamą dantų pastą – su fluoru buvo tie, kurie studijuoja studijas susijusias su burnos priežiūra o mažesnė dalis naudojanti tinkamą dantų pastą – su fluoru buvo tie, kurie studijuoja studijas nesusijusias su burnos priežiūra.

Išanalizavus rezultatus nuo ko priklauso dantų valymo efektyvumas, paaiškėjo, kad visi studentai, kurie studijuoja studijas susijusias su burnos priežiūra mano, kad dantų valymo efektyvumas priklauso nuo tinkamo dantų valymo. O studentai, kurių studijos nesusijusios su burnos priežiūra, daugiau nei pusė (59,3%) mano, kad nuo tinkamo dantų valymo.

Respondentų žinios apie profesionaliąją burnos higieną (toliau – PBH)

Respondentų buvo klausiama apie tai, kada reiktų kreiptis pas burnos higienistą. Respondentų, kurie IBH vertino labai gerai didžioji dalis (88,9%) mano, kad reikia lankytis profilaktiškai, o mažoji likusi dalis (11,1%), kai kraujuoja dantenos. Didžioji dalis (66,7%) respondentų, kurie IBH vertino blogai, mano, kad reikia lankytis profilaktiškai ir likusioji, kurią sudarė trečdalis (33,3%) mano, kad pas burnos higienistą reikia lankytis, kai siunčia odontologas (3 pav.).

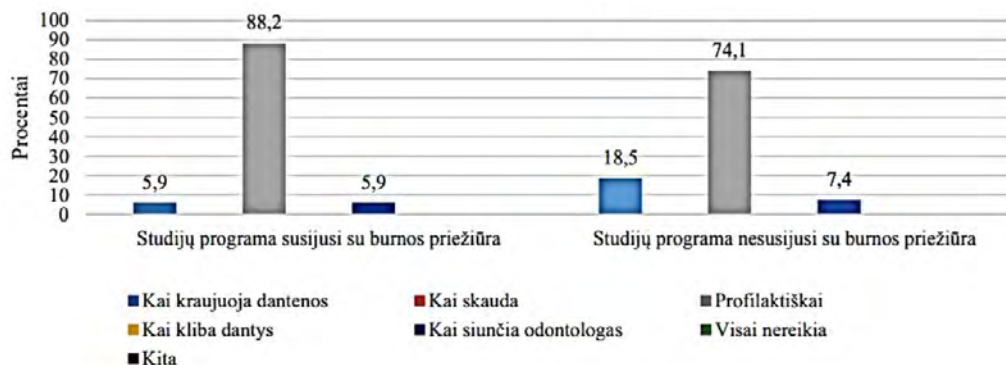
3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kada reiktų lankytis pas burnos higienistą pagal IBH vertinimą

Galima teigti, kad apie tai kada rekomenduojama kiekvienam žmogui lankytis pas burnos higienistą, geriausias žinias parodė respondentai, kurie IBH vertino labai gerai, o mažiausias žinias parodė tie respondentai, kurie IBH vertino blogai.

Lyginant respondentų nuomones, pagal tai, ar jų studijos susijusios, ar nesusijusios su burnos priežiūra, rezultatai parodė, kad didžioji dalis respondentų, tiek tų, kurių studijos susijusios su burnos priežiūra ir tiek tų, kurių nesusiję, mano, kad pas burnos higienistą reikia lankytis profilaktiškai (4 pav.).

4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kada reikėtų lankytis pas burnos higienistą pagal studijų programas

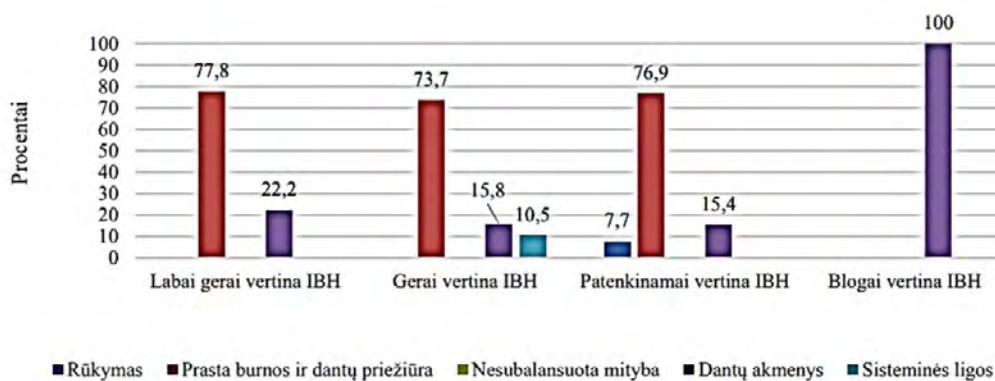

Išanalizavus rezultatus paaiškėjo, kad nei vienas iš respondentų nemano, kad kiekvienam žmogui pas burnos higienistą reikia lankytis kai tik skauda, kai jau kliba dantys ir nėra manančių, kad burnos higienos atlikti visai nereikia.

Respondentų žinios apie burnos ligas ir tai sukeliančius veiksnys

Respondentams buvo užduotas klausimas apie tai, koks yra pagrindinis veiksnys galintis sukelti periodonto ligas (dantenu uždegimą ir parodontozę). Atsakymai į šį klausimą pasiskirstė taip: iš respondentų, kurie IBH vertino labai gerai dauguma (77,8) mano, kad pagrindinis veiksnys galintis sukelti periodonto ligas yra prasta burnos ir dantų priežiūra. Visi respondentai, kurie IBH vertino blogai, mano kad pagrindinis periodonto ligas sukeliantis veiksnys yra dantų akmenys (5 pav.).

5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, koks yra pagrindinis rizikos veiksnys sukeliantis periodonto ligas pagal IBH vertinimą

Didžiausia dalis pasirinkusi teisingą atsakymą buvo respondentai, kurie IBH vertino labai gerai. Visi pasirinkusieji neteisingą atsakymo variantą buvo respondentai, kurie IBH vertino blogai.

Lyginant respondentus pagal tai ar jų studijos susijusios su burnos priežiūra ar nesusijusios su burnos priežiūra, atsakymų rezultatai pasiskirstė panašiai. Didžioji dalis (70,6%) respondentų, kurie studijuoja studijas susijusias su burnos priežiūra, ir didžioji dalis (70,4%) respondentų, kurių studijos nesusijusios su burnos priežiūra, mano, kad pagrindinis veiksnys yra prasta burnos ir dantų priežiūra. Tiek vienoje, tiek ir kitoje grupėje apie penktadalį pasirinko neteisingą variantą, kad pagrindinis rizikos veiksnys, sukeliantis periodonto ligas yra dantų akmenys.

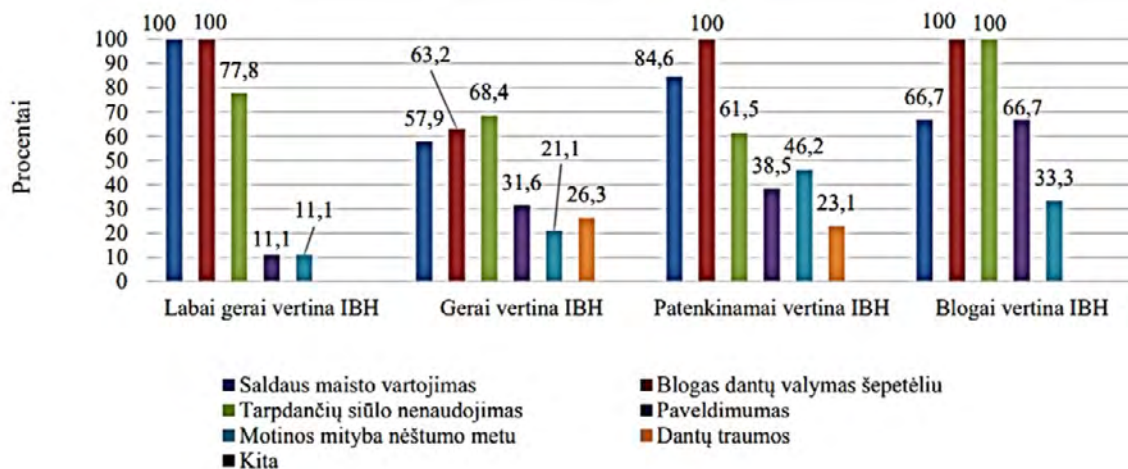
Kitas klausimas, kuris buvo užduotas respondentams, buvo apie tai, kas turi įtakos eduoones atsiradimui, galimi atsakymai į šį klausimą buvo: „saldaus maisto vartojimas“, „blogas dantų valymas šepetėliu“, „tarpdančių siūlo nenaudojimas“, „paveldimumas“, „motinos mityba nėštumo metu“, „dantų traumos“, „kita“, į šį punktą respondentai turėjo patys įrašyti, kas dar turi įtakos eduoones atsiradimui be jau įvardytų.

Atsakymų rezultatai į šį klausimą pasiskirstė taip: iš respondentų, kurie IBH vertino labai gerai visi mano, kad įtakos dantų eduoones atsiradimui turi saldaus maisto vartojimas ir blogas dantų valymas šepetėliu. Dauguma (77,8%) mano

kad tarpdančių siūlo nenaudojimas ir mažoji dalis (11,1%) mano, kad paveldimumas ir motinos mityba nėštumo metu. Iš respondentų, kurie IBH vertino blogai visi mano, kad ėduonį gali sukelti blogas dantų valymas šepetėliu ir tarpdančių siūlo nenaudojimas. Dauguma (66,7%), kad saldaus maisto vartojimas ir paveldimumas ir trečdalis (33,3%), kad motinos mityba nėštumo metu (6 pav.).

6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kas turi įtakos dantų ėduonies atsiradimui pagal IBH vertinimą

Išanalizavus rezultatus ir ėduonies etiologinius veiksnius blogas dantų valymas šepetėliu, tarpdančių siūlo nenaudojimas, saldaus maisto vartojimas, paaiškėjo, kad didžiausia dalis pasirinkusi teisingus atsakymus ir mažiausia dalis pasirinkusi neteisingus atsakymus buvo respondentai, kurie IBH vertino labai gerai. Mažiausia dalis pasirinkusi teisingus atsakymus buvo respondentai, kurie IBH vertino gerai. Didžiausia dalis pasirinkusi daugiausiai neteisingų atsakymų buvo respondentai, kurie IBH vertino patenkinamai.

Taip pat, lyginant respondentus pagal tai ar jų studijos susijusios su burnos priežiūra ar nesusijusios su burnos priežiūra, atsakymų rezultatai pasiskirstė panašiai. Visi respondentai, kurie studijuoja studijas susijusias su burnos priežiūra mano, kad ėduonies atsiradimui turi saldaus maisto vartojimas, didžioji dalis (94,1%) jų mano, kad blogas dantų valymas šepetėliu ir tarpdančių siūlo nenaudojimas. Visi respondentai, kurių studijos nesusijusios su burnos priežiūra, mano, kad blogas dantų valymas šepetėliu. Dauguma (81,5%) jų mano, kad saldaus maisto vartojimas.

Taigi, išanalizavus rezultatus paaiškėjo, kad šiek tiek geresnes žinias parodė tie respondentai, kurie studijuoja studijas susijusias su burnos priežiūra, o prastesnes žinias parodė respondentai, kurie studijuoja studijas nesusijusias su burnos priežiūra.

Išvados

1. Įvertinus tiriamosios grupės respondentų žinias apie IBH, paaiškėjo, kad, palyginus respondentus pagal tai, kaip jie įsivertino savo burnos higieną, geriausias žinias apie IBH ir naudojamas priemones burnos priežiūrai pademonstravo studentai, kurie IBH vertino labai gerai, o prastesnes žinias pademonstravo tie studentai, kurie IBH įsivertino blogai ir patenkinamai. O lyginant studentus pagal tai ar jų studijos susijusios ar ne su burnos priežiūra geriausias žinias pademonstravo studentai, kurie studijuoja studijas susijusias su burnos priežiūra.

2. Įvertinus tiriamosios grupės respondentų žinias apie PBH žinias paaiškėjo, kad lyginant respondentus pagal tai, kaip jie įsivertino savo IBH paaiškėjo, kad geriausias žinias apie PBH pademonstravo studentai, kurie IBH vertino labai gerai o prastesnes žinias pademonstravo tie studentai, kurie IBH įsivertino blogai. O lyginant studentus pagal tai ar jų studijos susijusios ar ne su burnos priežiūra paaiškėjo, kad geriausias žinias pademonstravo studentai, kurie studijuoja studijas susijusias su burnos priežiūra.

3. Įvertinus tiriamosios grupės respondentų žinias apie burnos ligas ir tai sukeliančius veiksnius paaiškėjo, kad lyginant respondentus pagal tai, kaip jie įsivertino savo IBH paaiškėjo, kad geriausias žinias apie burnos ligas ir tai sukeliančius veiksnius, pademonstravo studentai, kurie IBH vertino labai gerai o prastesnes žinias pademonstravo tie studentai, kurie IBH įsivertino blogai. O lyginant studentus pagal tai ar jų studijos susijusios ar ne su burnos priežiūra paaiškėjo, kad geriausias žinias pademonstravo studentai, kurie studijuoja studijas susijusias su burnos priežiūra.

Literatūra

1. Blizniuk, A., Ueno, M., Furukawa, S. & Kawaguchi, Y. (2014). Evaluation of a Russian version of the oral health literacy instrument (OHLI). *BMC Oral Health* 14(1), 1-7. doi.org/10.1186/1472-6831-14-141.
2. Fransen, P.M., Leenaars, E.F.K., Rowlands, G., Weiss, D.B., Pander Maat, H., Essink-Bot, M. (2014). International application of health literacy measures: adaptation and validation of the newest vital sign in The Netherlands. *Patient Education and Counseling* 97(3), 403-409. doi.org/10.1016/j.pec.2014.08.017
3. Javtokas Z., Žagminas K., Žeromskienė D. (2017). Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras Vilniaus Universiteto medicinos fakulteto sveikatos mokslų institutas. Gyventojų sveikatos raštingumo vertinimas. Metodiniai patarimai. Vilnius.
4. VanWormer, JJ., Tambe, SR, Acharya, A. (2018). Oral Health Literacy and Outcomes in Rural Wisconsin Adults. *The Journal of Rural Health* 35(1), 12-21. doi.org/10.1111/jrh.12337.
5. World Health organization Health literacy. The solid facts. 2013. Retrieved from: <http://www.euro.who.int/data/assets/pdf/file/0008/190655/e96854.pdf>
6. Zagurskienė, D., Misevičienė, I. (2010). Skirtingų sveikatos raštingumo lygių pacientų nuomonė apie slaugytojų teikiamą sveikatos informaciją. *Medicina* 46(1), 27-34.

INFLUENCE OF THE STUDENTS' DENTAL HEALTH LITERACY ON PERSONAL DENTAL HYGIENE

Summary

Previous research data have shown that low oral health literacy is widespread and this may explain some of the differences in oral health. Thus, some limited oral health literacy contributes to poor oral health status. An illiterate person does not have basic health literacy skills. When it comes to oral hygiene, they lack basic knowledge and skills related to proper oral care and are not interested at all in this area. From a health perspective, a literate person will certainly be better able to answer the question “what do I need to do to improve my oral health?” Thus, poor oral health literacy is a new emerging oral health risk factor, Therefore, it is a particularly relevant topic for improving the current situation.

The aim of research is to analyze the influence of students' oral health literacy on personal oral hygiene.

Research methods. For the implementation of the research aim and objectives, a quantitative research was selected using a questionnaire survey. During this study, a questionnaire compiled by the author of the work was used based on the analysis of the literature. The study was conducted online by sharing a questionnaire. The survey was performed from April 30 to May 6, 2020. In the survey 88 students of Utena University of Applied Sciences was participated.

Research results. The evaluation test group respondents' knowledge about oral hygiene, it turned out that the best knowledge about oral hygiene showed students who individual oral hygiene was rated very good, and those students who are studying in studies relating to oral care and poorer knowledge demonstrated by those students who individual oral hygiene assess bad and those students who are studying studies not related to oral care.

Keywords. Oral Health; Literacy; Personal Oral Hygiene.

Živilė Grigaliūnaitė

Utenos kolegija, Lietuva

Elektroninis paštas. zivile.grigaliunaite5@gmail.com

Asta Šulskienė

Utenos kolegija, Lietuva

Elektroninis paštas. a.sulskiene@utenos-kolegija.lt